

University of Groningen

De kracht van de algemene voorziening

Bakker, Anna; Veldman, Karin; Tuinstra, Jolanda; van Tol, Donald

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Bakker, A., Veldman, K., Tuinstra, J., & van Tol, D. (2018). *De kracht van de algemene voorziening: Een kwalitatief onderzoek naar de sociale samenhang binnen twee algemene voorzieningen in de stad Groningen*. Science Shop, University of Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

rijksuniversiteit
 groningen

wetenschapswinkels

umcg

De kracht van de algemene voorziening

Een kwalitatief onderzoek naar de sociale samenhang binnen twee algemene voorzieningen in de stad Groningen

Masterscriptie

Anna Bakker | S3276910

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Sociologie van Gezondheid, Zorg en Welzijn

Begeleiders: Dr. K. Veldman, Dr. J. Tuinstra

Referent: Dr. D.G. van Tol

Datum: 28 september 2018

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie van de master Sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, route Gezondheid, Zorg en Welzijn. Vanuit het innovatieatelier sociaal domein van de gemeente Groningen kwam bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid van het Universitair Medisch Centrum Groningen de vraag naar voren om onderzoek te doen naar de werkzame bestanddelen van twee algemene voorzieningen in de stad Groningen. Deze twee algemene voorzieningen zijn de stadsboerderij de Wiershoeck en Kringloop Plus. De afgelopen maanden heb ik met veel plezier onderzoek gedaan naar de sociale samenhang binnen beide algemene voorzieningen.

Er zijn verschillende mensen die ik wil bedanken voor hun begeleiding tijdens dit afstudeerproces. Allereerst wil ik mijn scriptiebegeleider Karin Veldman bedanken voor haar begeleiding tijdens deze periode. We hebben elkaar goed leren kennen en haar adviezen hebben mij elke keer weer vooruit geholpen. Naast Karin Veldman was ook Jolanda Tuinstra op de achtergrond betrokken bij mijn scriptie. Dankzij haar kritische blik, kon ik mijn scriptie verbeteren. Tot slot wil ik mijn referent Donald van Tol bedanken voor zijn begeleiding en bruikbare feedback over het beschrijven van de resultaten.

Naast de scriptiebegeleiders wil ik het innovatieatelier Sociaal domein bedanken voor de afgelopen maanden. Ik mocht elke week bij het overleg op maandagochtend aanwezig zijn. Ik wil met name Jelly Bruining bedanken die mij elke keer weer inspireerde door haar enthousiasme voor de samenleving in Groningen. Daarnaast nam ze me vaak mee op sleeptouw. Dank daarvoor!

Ook wil ik de twee algemene voorzieningen, de Wiershoeck en Kringloop Plus bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Door de gesprekken met de coördinatoren en de deelnemers heb ik beide voorzieningen goed leren kennen en was ik altijd met veel plezier aanwezig.

Natuurlijk mogen vrienden en familie niet ontbreken aan dit rijtje. Ondanks de drukte die het werken en het schrijven van de scriptie met zich meebracht, stonden ze altijd voor me klaar en daarvoor ben ik ze dankbaar.

Tot slot wens ik u veel leesplezier!

Anna Bakker

Groningen, september 2018

Samenvatting

Van de participatiesamenleving wordt verwacht dat zorg en begeleiding meer binnen de sociale omgeving wordt gegeven dan dat het gedaan werd ten tijde van de verzorgingsstaat. Het innovatieatelier sociaal domein van de gemeente Groningen heeft een verschuiving van zorg voor ogen, waarbij de inzet van specialistische zorg afneemt en laagdrempelige ondersteuning in de wijk toeneemt. Daarom wil de gemeente Groningen meer aandacht geven aan algemene voorzieningen. Algemene voorzieningen zijn voorzieningen die laagdrempelig zijn, waar iedereen die maatschappelijke ondersteuning nodig heeft welkom is en waar mensen zonder indicatie terecht kunnen. De gemeente Groningen wil graag meer inzicht in de werkzame bestanddelen van de algemene voorzieningen. Daarom is in dit onderzoek de mate van sociale samenhang binnen twee algemene voorzieningen onderzocht. Sociale samenhang, wat collectieve verbanden in de samenleving zijn, bestaat uit verschillende kernelementen namelijk, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. De verwachting is dat participatie bij een algemene voorziening leidt tot meer vertrouwen in de medemens en de sociale integratie vergroot binnen de voorziening. Vervolgens leiden vertrouwen en sociale integratie tot meer sociaal kapitaal. Met sociaal kapitaal worden sociale netwerken en hulpbronnen bedoeld. De centrale vraagstelling in dit onderzoek is:

Wat is de bijdrage van participeren binnen algemene voorzieningen voor de deelnemers op het gebied van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal?

De centrale onderzoeksvraag is aan de hand van een kwantitatieve en twee kwalitatieve onderzoeksmethoden beantwoord. Middels een vragenlijst bij de Wiershoeck en Kringloop Plus, een focusgroep met de coördinatoren van beide algemene voorzieningen, en diepte-interviews met elf deelnemers van de twee algemene voorzieningen, is getracht in kaart te brengen wat participatie oplevert op het gebied van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal.

Uit de resultaten komt naar voren dat participeren bij de algemene voorziening een positieve invloed heeft op de deelnemers van de twee algemene voorzieningen. Participanten geven het beeld dat zij de algemene voorziening een fijne plek vinden waarin er vertrouwen heerst in de medemens. Daarnaast geven de participanten aan dat zij zich onderdeel voelen van de groep. De contacten die zijn ontstaan door hun deelname aan de voorziening, zorgt voor hulp op de werkplek maar soms ook in de thuissituatie. Het beeld dat geschetst wordt door de participanten over de algemene voorziening, is dus een positief beeld. Binnen de algemene voorziening voelen ze zich gezien en gewaardeerd. Deelname geeft hen een nuttig en zinvol gevoel en het is een bron van sociale contacten. In hoeverre de bepaalde kernelementen zijn toegenomen door deelname aan de algemene voorziening kan niet met zekerheid gesteld worden. Er kan echter wel geconcludeerd worden dat er zeker een bepaalde mate van sociale samenhang bestaat binnen de twee algemene voorzieningen.

Tot slot zijn er een aantal aanbevelingen gedaan waarvan de volgende de belangrijkste zijn: (1) onderzoek verrichten welke bijdrage sociale samenhang heeft op de deelnemers van de algemene voorzieningen door een voor- en nameting te doen bij de deelnemers, (2) vervolg onderzoek verrichten naar welke populatie baat heeft bij deelname aan algemene voorzieningen, en (3) de zichtbaarheid vergroten van algemene voorzieningen waardoor meer mensen hun weg er naar toe weten te vinden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1: Inleiding	7
1.1 Transformatie van zorg	9
1.2 Aanleiding onderzoek naar algemene voorzieningen en centrale onderzoeksvraag	10
1.3 De Wiershoeck en Kringloop Plus	12
1.4 Maatschappelijke en sociologische relevantie.....	12
1.5 Wetenschappelijke relevantie.....	14
1.6 Leeswijzer	15
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	16
2.1 Definiëring sociale samenhang.....	16
2.1.1 Sociale samenhang door de jaren heen.....	18
2.2 Participatie.....	19
2.3 Vertrouwen.....	20
2.4 Sociale integratie	21
2.5 Sociaal kapitaal.....	22
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethode.....	25
3.1 Kennismaking met de Wiershoeck en Kringloop Plus	25
3.2 Dataverzamelingsmethoden	25
3.2.1 Kwantitatief onderzoek.....	26
3.2.2 Vragenlijst	26
3.2.3 Kwalitatief onderzoek	26
3.2.4 Focusgroep.....	27
3.2.5 Diepte-interviews.....	28
3.3 Onderzoekspopulatie	29
3.3.1 Benadering participanten	30
3.4 Data-analyse	31
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit.....	32
3.6 Ethische overwegingen.....	33
Hoofdstuk 4: Resultaten	35
4.1 Beschrijving van de Wiershoeck en Kringloop Plus	35
4.2 Focusgroep	37
4.2.1 Participatie	37

4.2.2 Sociale integratie	37
4.2.3 Hulp als onderdeel van sociaal kapitaal	38
4.3 Diepte-interviews	38
4.3.1 Kenmerken participanten diepte-interviews	38
4.2.2 Redenen om bij een algemene voorziening te gaan werken	39
4.3.3 Vertrouwen	40
4.3.4 Sociale integratie	44
4.3.5 Sociaal kapitaal	46
4.3.6 Waarde van algemene voorziening voor de participanten	50
Hoofdstuk 5: Conclusie, discussie en aanbevelingen	54
5.1 Conclusie	54
5.1.1 Vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal	54
5.1.2 De mate van sociale samenhang	55
5.1.3 Individuele meerwaarde voor de participanten	57
5.2 Discussie	57
5.2.1 Terugkoppeling naar het theoretisch model	57
5.2.2 Sterke punten en beperkingen	59
5.3 Aanbevelingen	61
5.3.1 Aanbevelingen voor verder onderzoek	61
5.3.1 Aanbevelingen voor de praktijk	62
Literatuurlijst	63
Bijlagen	68
Bijlage A: Topiclijst focusgroep	68
Bijlage B: Verslag Focusgroep	70
Bijlage C: Toestemmingsverklaring participanten	74
Bijlage D: Interviewschema	75
Bijlage E: Codeboek	78
Bijlage F: Vragenlijst	83
Bijlage G: Checklist kwalitatief onderzoek (QOREQ)	85
Bijlage H: Analyses kwantitatief onderzoek	89

Hoofdstuk 1: Inleiding

In 2013 sprak de koning tijdens de troonrede voor het eerst van een participatiesamenleving (Troonrede, 2013). De koning sprak over de klassieke verzorgingsstaat die over gaat naar een participatiesamenleving, waar het nemen van eigen verantwoordelijkheid belangrijk wordt. De verzorgingsstaat die veel van de zorg op zich neemt, verandert volgens de overheid in een participatiesamenleving waarin meer zorg en begeleiding binnen de sociale omgeving plaatsvindt (Tweede Kamerdebat, 2014; Verschroor, 2015). De aanleiding voor de participatiesamenleving, waarin het nemen van de eigen verantwoordelijkheid belangrijk is, komt voornamelijk door de steeds maar stijgende zorgkosten (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018b; Centraal Planbureau, 2013; Dijkhoff, 2014; van Pelt & Repetur, 2018; Verschroor, 2015). De stijgende zorgkosten hebben verschillende redenen. Zo is er sprake van vergrijzing, is de snelle ontwikkeling van de medische technologie duur en zijn er meer chronisch zieken (RIVM, 2018). Dit zijn nog maar een paar voorbeelden, maar dat de zorgkosten ieder jaar stijgen is een feit (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018b). Mede om de zorgkosten te reduceren is daarom de verzorgingsstaat veranderd in een participatiesamenleving. Naast economische redenen schuilt er ook een maatschappelijke visie achter de participatiesamenleving. Volgens de overheid sluit de participatiesamenleving aan bij een samenleving waarin steeds meer naar elkaar omgekeken wordt (Tweede Kamerdebat, 2013). Daarnaast zou het volgens Verschroor (2015) burgers activeren om mee te doen in de samenleving doordat zij niet zomaar een uitkering krijgen. Ook zou de participatiesamenleving aansluiten op de leefwereld van de burgers omdat de participatiesamenleving kleinschaliger is en zorg en begeleiding op maat geeft.

Met de keuze om in 2015 de samenleving te veranderen naar een participatiesamenleving, zijn vier wetten gedecentraliseerd: de Participatiewet, de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en het Passend Onderwijs (Centraal Planbureau, 2013; Op het Veld, Wachtmeester & Andersson Elffers Felix bv., 2012). De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze vier wetten zijn van de overheid overgeheveld naar de gemeenten. Door gemeenten de verantwoordelijkheid te geven over de regelgeving, verwacht de Tweede Kamer dat zorg meer zal aansluiten op de zorgbehoefte van de burger dan wanneer de overheid centraal de regelgeving bepaalt (Dijkhoff, 2014; Tweede Kamerdebat, 2014). Daarnaast verwacht de overheid dat de gemeenten zorgkosten kunnen reduceren doordat ze beter zorg op maat kunnen leveren (Dijkhoff, 2014).

De eerste jaren na de decentralisaties werden besteed aan de transitie van de wetten. De gemeenten moesten de overgang in goede banen leiden. Tegenwoordig ligt de focus meer op de transformatie van zorg. In plaats van gespecialiseerde en individuele zorg te leveren, moeten zorg- en welzijnsorganisaties samenwerken om integraal hulp te verlenen aan burgers. Er wordt meer gekeken naar wat de burger zelf kan en waar er behoefte is aan ondersteuning in plaats van de zorg voor de burger over te nemen (van der Wal, 2017). Gemeenten moeten een nieuwe werkwijze vinden om langdurig kwalitatief goede zorg te verlenen met minder budget (Op het Veld et al., 2012). Volgens de Vereniging van Nederlandse

Gemeenten (VNG) ligt de focus bij de transformatie van zorg op de vroeg-signalerende en preventieve werkwijze binnen de Wmo (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2017). Concreet betekent de transformatie van zorg dat gemeenten de zorg zo moeten organiseren dat de burgers zowel in hun buurt laagdrempelig ondersteuning kunnen vinden, maar ook dat zij professionele hulp kunnen ontvangen.

Ook de gemeente Groningen houdt zich de aankomende jaren bezig met de transformatie van zorg. De gemeente Groningen wil graag een inclusieve samenleving creëren waarin iedereen mee kan doen naar eigen vermogen (van der Wal, 2017). Om een inclusieve samenleving te creëren wil de gemeente zich ook meer richten op vroeg-signalerende en preventieve zorg. Om extra aandacht aan vroeg-signalerende en preventieve zorg te geven, wordt ingezet op laagdrempelige ondersteuning in de samenleving binnen de gemeente Groningen (van der Wal, 2017). Mede daarom is in 2016 het 'innovatieatelier sociaal domein' gestart. Het innovatieatelier bestaat uit verschillende medewerkers van de gemeente Groningen en heeft als doel om op innovatieve wijze de laagdrempelige ondersteuning in de samenleving te verbeteren (Oosterhuis & Bruinewoud, 2016). Om dit te bewerkstelligen heeft het innovatieatelier onder andere een 'Groningse ondernemers challenge' georganiseerd en kortdurende subsidies verstrekt aan burgerinitiatieven.

Voor het jaar 2018 heeft het innovatieatelier sociaal domein van de gemeente Groningen drie algemene voorzieningen tot parels bestempeld (Wal, 2018, p. 3). Algemene voorzieningen zijn voorzieningen die laagdrempelig zijn, waar iedereen die maatschappelijke ondersteuning nodig heeft welkom is en waar mensen zonder indicatie¹ terecht kunnen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2015). De drie tot parels benoemde algemene voorzieningen, het Odensehuis, Kringloop Plus en stadsboerderij de Wiershoeck, zijn zeer divers in hun activiteiten maar hebben de overeenkomst dat zij laagdrempelig zijn, zij niet werken met indicaties en toegankelijk zijn voor iedereen die maatschappelijke ondersteuning nodig heeft. De deelnemers van het Odensehuis zijn mensen met dementie en hun naasten. De deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus hebben allemaal een verschillende achtergrond, maar hun overeenkomst ligt besloten in de arbeidsmatige participatie, waar elke deelnemer mee werkt naar vermogen (van Houten et al., 2017, van der Wal, 2017). Het innovatieatelier verwacht dat de algemene voorzieningen mensen die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben kunnen opvangen om zodoende de inzet van professionele hulp bij die mensen verlaagd wordt.

Met deze scriptie wordt geprobeerd om een bijdrage te leveren aan de transformatie van zorg door inzicht te verschaffen in de invloed van algemene voorzieningen op de deelnemers. Het wordt door medewerkers van het innovatieatelier aangenomen dat algemene voorzieningen een belangrijke functie hebben in de samenleving en dat zij bijdragen aan de participatiesamenleving, maar empirisch bewijs daarvoor ontbreekt. Aan de hand van dit onderzoek wordt getracht de sociale samenhang binnen algemene voorzieningen in kaart te brengen. Sociale samenhang, bestaande uit collectieve verbanden binnen de samenleving, kent een grote verscheidenheid aan interpretaties (Huygen & de Meere, 2008). Er is voor het huidige onderzoek gekozen om sociale samenhang door middel van het model van het

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te benaderen (Schmeets, 2015). Volgens Schmeets (2015) zijn er verschillende kernelementen die bij sociale samenhang horen. Deze kernelementen zijn participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal (Schmeets, 2015). Het begrip sociale samenhang en de kernelementen worden verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.

1.1 Transformatie van zorg

De gemeente Groningen gaat zich de komende jaren richten op de transformatie naar een inclusieve samenleving (van der Wal, 2017). Om deze inclusieve samenleving te creëren wil de gemeente een goede verbinding tussen basisvoorzieningen en professionele zorg. Aan de hand van een piramide probeert de gemeente deze verbinding te illustreren (zie figuur 1). De piramide is landelijk bekend bij veel gemeenten en wordt als hulpmiddel gebruikt om de zorg te transformeren. De piramide illustreert de samenleving en de verschillende vormen van zorg die zich daarin bevinden (van Pelt & Repetur, 2018).

Figuur 1: De drie sporen van de sociale infrastructuur (van der Wal, 2017).

De brede basis van de piramide, ook wel spoor 1 genoemd, zijn de mensen die zelfredzaam zijn en ondersteuning kunnen geven of ontvangen vanuit hun sociale omgeving (van der Wal, 2017; Repetur, 2018). Spoor 1 bestaat, naast de basis van zelfredzaamheid en ondersteuning vanuit de sociale omgeving, ook uit basisvoorzieningen. Om de zelfredzaamheid te ondersteunen en te bevorderen wordt ingezet op het creëren van basisvoorzieningen waar alle burgers in hun eigen wijk terecht kunnen. Bij basisvoorzieningen kan gedacht worden aan de kinderopvang, sportverenigingen of een bibliotheek. Door meer focus te leggen op het eerste spoor, hoopt de gemeente Groningen dat de inzet op de andere twee sporen afneemt (van der Wal, 2017).

Spoor 2 zijn de laagdrempelige en ondersteunende voorzieningen. Hier vallen de algemene voorzieningen ook onder (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2015). Gedacht kan worden aan een buurthuis, een stadsboerderij of een kringloopwinkel. De algemene voorzieningen hebben hetzelfde doel voor ogen. Het doel is om mensen te verwelkomen en te includeren in de samenleving. Dit doen zij door bijvoorbeeld koffieochtenden te organiseren in een buurthuis, door maaltijdvoorzieningen te verzorgen in een wijk of door werkplekken te creëren voor mensen met een beperking of met een afstand tot de

arbeidsmarkt. Algemene voorzieningen hebben daarnaast een belangrijke rol om eventuele problemen vroeg te signaleren bij deelnemers en kunnen hulp bieden aan de mensen die deelnemen binnen hun voorziening (Repetur, 2018; Samen goed voor elkaar, n.d.; van der Wal, 2017). Een andere grote speler in spoor 2 is WIJ Groningen. De wijkteams van WIJ Groningen bieden kortdurende hulp, geven indicaties af voor maatwerk en proberen in de wijken burgerinitiatieven te ondersteunen. Iedereen mag binnenlopen bij een WIJ-team, iedere hulpvraag mag gesteld worden en elk idee is welkom (WIJ Groningen, 2018).

Spoor 3 is specialistische zorg en is niet vrij toegankelijk. Het wordt ook wel aanvullende zorg genoemd waarvoor een indicatie van een WIJ-team nodig is. Te denken valt aan specialistische dagbesteding, beschermd wonen en specialistische jeugdhulp (Repetur, 2018; van der Wal, 2017).

Van de drie sporen uit de geschetste piramide wil de gemeente Groningen zich voornamelijk gaan richten op de eerste twee sporen: de basisvoorzieningen en de algemene voorzieningen in de samenleving. De gemeente wil een verschuiving realiseren waarbij de inzet van specialistische zorg afneemt en de laagdrempelige ondersteuning in de wijk toeneemt (van der Wal, 2017). Er wordt daarbij ingezet op vroege signalering en preventie van hulp bij (kwetsbare) burgers waar de algemene voorzieningen een belangrijke rol kunnen gaan spelen.

1.2 Aanleiding onderzoek naar algemene voorzieningen en centrale onderzoeksvraag

Voor de transformatie van zorg is volgens de gemeente Groningen dus een verschuiving nodig, waarbij de inzet van specialistische zorg afneemt en laagdrempelige ondersteuning in de wijk toeneemt (van der Wal, 2017). Algemene voorzieningen hebben een belangrijke plek binnen de transformatie van zorg doordat zij op een laagdrempelige manier ondersteuning kunnen bieden binnen de stad Groningen. Mensen die behoefte hebben aan maatschappelijke ondersteuning kunnen terecht bij de algemene voorziening waarbij ze arbeidsmatig kunnen participeren of bijvoorbeeld een kop koffie kunnen drinken.

De behoefte aan maatschappelijke ondersteuning kan verschillende redenen hebben. Zo kan iemand die langdurig buiten het arbeidsproces staat, bij een algemene voorziening een nuttige daginvulling vinden (van Houten et al., 2017). Een algemene voorziening kan ook plek bieden aan mensen met een beperking (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2015). Zij kunnen dan zonder indicatie dagbesteding vinden bij een algemene voorziening. Gepensioneerden die niet de hele dag thuis willen zitten zijn er ook welkom. Zo kan een diverse groep van mensen ontstaan binnen een algemene voorziening. Deze diversiteit van mensen kan leiden tot nieuwe contacten waardoor het sociale netwerk van het individu die deelneemt zich kan uitbreiden.

Waar de ene voorziening een inloopkarakter heeft waar mensen terecht kunnen voor een kop koffie, is de andere voorziening meer gericht op vrijwilligerswerk. Alhoewel de algemene voorzieningen zeer divers kunnen zijn, is een overeenkomst dat deelnemers geen indicatie nodig hebben om mee te doen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2015). Hierdoor heeft de algemene voorziening een vrijwillig karakter omdat het toegankelijk is voor iedereen. Bij de meeste voorzieningen wordt veel gewerkt met

vrijwilligers en zijn er vaak maar een paar beroepskrachten. Doordat er veel met vrijwilligers wordt gewerkt, worden algemene voorzieningen door het innovatieatelier sociaal domein van de gemeente Groningen meer als verlengstuk van de participatiesamenleving gezien waarbij voor elkaar gezorgd wordtⁱⁱ.

Algemene voorzieningen bestaan al langer maar door de transformatie van zorg waarbij de gemeente meer op ondersteunende voorzieningen focust, gaat er meer aandacht naar uit (Repetur, 2018; van der Wal, 2017). Doordat algemene voorzieningen laagdrempelig zijn, is de verwachting van het innovatieatelier sociaal domein dat er veel mensen terecht kunnen en elkaar in die setting kunnen ondersteunen. Binnen de algemene voorziening vinden dan nieuwe ontmoetingen plaats en kan het sociale netwerk van de deelnemer versterkt worden.

Om een beeld te geven van algemene voorzieningen wordt een voorbeeld gegeven van een denkbeeldige deelnemer. David is 53 jaar oud en zit ondertussen al twee jaar werkloos thuis. Ruim twee jaar geleden heeft hij een ongeluk gehad in het magazijn waar hij werkte. Hij ging door zijn rug en hij kwam daardoor in de ziektewet. Zijn contract liep af en sindsdien vindt hij maar moeilijk werk. De pijn in zijn rug helpt ook niet mee. David komt hierdoor steeds meer in een sociaal isolement. Naast zijn ouders en zijn broer heeft hij weinig contacten in zijn omgeving. De collega's van het magazijn kwamen eerst nog wel langs maar dat is de laatste maanden ook afgenomen. Doordat hij weinig sociale contacten heeft, overweegt David om eens naar de koffieochtend te gaan in het buurthuis. David weet al een tijd dat er wekelijks koffieochtenden zijn in het buurthuis maar hij durft de stap niet te zetten om er ook daadwerkelijk naartoe te gaan. Op woensdagochtend gaat hij toch eens kijken en leert de eerste ochtend al verschillende mensen kennen die bij hem in de buurt wonen. Door de contacten die hij daar opdoet, heeft hij meer contact met de buurt en omdat hij het zo gezellig vindt, wordt David vrijwilliger bij het buurthuis. Hij helpt elke week met het koffieschenken en organiseert klaverjasavonden. Door zijn deelname binnen het buurthuis is de integratie van David met de buurt versterkt en doordat hij participeert in het buurthuis is er vertrouwen ontstaan in de mensen die hij daar heeft leren kennen. Zijn sociale netwerk is groter geworden en wanneer David eens een paar dagen thuis zit door de griep, komen buurtgenoten langs met boodschappen.

Het bovenstaande voorbeeld is een verzonnen verhaal, maar laat volgens het innovatieatelier de verwachte opbrengst zien van algemene voorzieningen. In een startnotitie van Movisie over de sociale basis wordt ook gesproken van een verbinding tussen de voorzieningen (formele gedeelte) en de burgers (informele gedeelte) (van Pelt & Repetur, 2018). De voorzieningen zijn volgens Van Pelt en Repetur (2018) nodig zodat mensen een gemeenschap kunnen vormen.

Naast verwachtingen van verschillende partijen, laat dit voorbeeld ook de invloed van participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal op het individu zien. Met sociaal kapitaal worden de hulpbronnen bedoeld die ontstaan vanuit een sociaal netwerk. Volgens onderzoek van het CBS zijn deze

‘kernelementen’ onderdelen van sociale samenhang (Schmeets, 2015). In het huidige onderzoek wordt onderzocht welke invloed sociale samenhang en de kernelementen die daarbij horen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal hebben op de deelnemers. Dit leidt dan ook naar de centrale vraagstelling van dit onderzoek:

Wat is de bijdrage van participeren binnen algemene voorzieningen voor de deelnemers op het gebied van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal?

1.3 De Wiershoeck en Kringloop Plus

Het onderzoek wordt uitgevoerd bij twee algemene voorzieningen binnen de stad Groningen: de Wiershoeck, een stadsboerderij in de wijk Beijum en Kringloop Plus in de wijk Vinkhuizen. Deze algemene voorzieningen zijn twee van de drie parels, benoemd door het innovatieatelier. De Wiershoeck bestaat al dertig jaar en heeft zich ontwikkeld tot een plek waar mensen tot voor kort met een indicatie dagbesteding konden vinden. Door de financiële ondersteuning van het innovatieatelier sociaal domein, laat de Wiershoeck nu deelnemers toe zonder indicatie. De 33 deelnemers van de Wiershoeck kunnen werken in de tuin, de houtwerkplaats of de keuken. Iedere deelnemer mag zich op eigen tempo bezighouden met datgene wat hem/haar interesseert (de Wiershoeck, 2018). De Wiershoeck heeft één betaalde kracht die de deelnemers begeleidt en werkzaamheden coördineert.

Kringloop Plus is de tweede algemene voorziening waar het huidige onderzoek zich op richt. Kringloop Plus heeft verschillende werkplekken voor mensen met of zonder indicatie. Het biedt beschutte werkplekken voor mensen met een verstandelijke beperking en het biedt participatiebanen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In totaal zijn er 52 deelnemers met verschillende achtergronden. Kringloop Plus heeft twee betaalde krachten. Eén betaalde kracht heeft de kringloop opgezet en is leidinggevende. De tweede betaalde kracht is een jobcoach die sinds april 2018 in dienst is en extra aandacht heeft voor de deelnemers die dit nodig hebben (Kringloop Plus, 2018). In het vervolg van de scriptie wordt regelmatig gesproken van algemene voorzieningen. Hiermee worden de Wiershoeck en Kringloop Plus bedoeld.

1.4 Maatschappelijke en sociologische relevantie

Vanuit het innovatieatelier sociaal domein van de gemeente Groningen kwam bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid van het Universitair Medisch Centrum Groningen de vraag naar voren om onderzoek te doen naar de werkzame bestanddelen van de twee algemene voorzieningen die zij als parels hadden bestempeld. Door het innovatieatelier sociaal domein wordt verwacht dat algemene voorzieningen een positieve werking hebben op hun deelnemers. Zo zouden deelnemers zich geïncorporeerd voelen binnen een algemene voorziening. Ook zouden deelnemers zich gewaardeerd voelen doordat zij participeren binnen een algemene voorziening. Tot slot wordt aangenomen dat

deelnemers hun sociale netwerk kunnen verbreden. Om deze aannames te onderzoeken, zal het huidige onderzoek zich richten op sociale samenhang en de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal.

De verwachtingen die het innovatieatelier van de gemeente Groningen heeft over de werking van de algemene voorziening, komen door de kanteling van de klassieke verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving. In de participatiesamenleving zal meer geïnvesteerd moeten gaan worden in vroege signalering en preventie omdat de gemeente een verschuiving wil van specialistische zorg naar basisvoorzieningen waar mensen elkaar in de eigen sociale omgeving bijstaan (van der Wal, 2017). Deze investering is enerzijds nodig omdat het een bezuiniging betreft, maar anderzijds wordt verwacht dat algemene voorzieningen de basis van de samenleving kan versterken. De verwachting dat in de participatiesamenleving algemene voorzieningen zorgen voor versterking van de sociale basis, is voornamelijk gebaseerd op aannames. Het kenniscentrum Movisie heeft geschreven over praktijkvoorbeelden van burgerinitiatieven en het versterken van de sociale basis in de samenleving, maar er is nog weinig bekend over de werking van algemene voorzieningen (van Pelt & Repetur, 2018). In het huidige onderzoek wordt getracht de werking van algemene voorzieningen in de stad Groningen te onderzoeken. In andere steden zoals Zwolle, is dit ook al gedaan (Haarsma et al., 2018). In Zwolle is onderzoek gedaan naar buurtprojecten. De conclusie van Haarsma en collega's (2018) is dat deze laagdrempelige projecten het sociaal contact tussen mensen met en zonder beperkingen bevordert. Het huidige onderzoek kan op deze onderzoeken aansluiten en door dit onderzoek kan de gemeente Groningen inzicht verwerven over de invloed van algemene voorzieningen en verder beleid bepalen ten aanzien van de verdere transformatie van zorg.

De belangstelling voor algemene voorzieningen is voortgekomen door de kanteling van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving. De transitie en transformatie van zorg die daarop volgden werden deels bepaald door bezuinigingen op de zorgkosten. Door de steeds maar stijgende zorgkosten was de verzorgingsstaat te duur geworden en moet de zorg opnieuw moeten worden ingericht (Putters, 2014; Kwekkeboom, 2012). Veel mensen maken gebruik van professionele instanties en dit wil de overheid terugdringen door burgers ertoe te bewegen meer te gaan steunen op hun sociale netwerk. De vrees dat mensen niet meer de juiste zorg krijgen door deze maatregelen is toegenomen doordat minder indicaties voor specialistische zorg worden uitgegeven (Abels & Brandsma, 2015; Bel, 2017). De algemene voorzieningen hebben hierdoor een belangrijke positie omdat zij mensen opvangen die in mindere mate op hun sociale netwerk terug kunnen vallen en wel maatschappelijke ondersteuning behoeven. Vandaar ook het huidige onderzoek waarin de deelnemers van algemene voorzieningen worden gevraagd naar hun ervaringen, zodat onderzocht kan worden welke bijdrage participatie bij de algemene voorziening heeft gehad op hun leven.

Naast bezuinigingen is er ook extra aandacht voor algemene voorzieningen door de vele initiatieven die burgers op eigen kracht zijn gestart (van Pelt & Repetur, 2018). Deze initiatieven worden opgezet door samenwerkingen van burgers in een buurt. Naast de samenwerking binnen buurten worden veel

algemene voorzieningen geleid door sociale ondernemers die in samenwerking met een zorgorganisatie of vriendenkring de voorziening zijn opgestart. Veel gemeenten die bezig zijn met het transformeren van zorg, leggen hun focus meer op collectieve samenwerkingen binnen buurten en de algemene voorzieningen opgestart door sociale ondernemers (Meindersma, 2018; van Hogendorp, 2017). De verwachting heerst dat verbindingen in de buurt en binnen algemene voorzieningen tot sociale samenhang leidt (van Pelt & Repetur, 2018). Het huidige onderzoek probeert om deze verwachting te onderzoeken door zich te richten op sociale samenhang binnen de algemene voorziening.

De sociologische relevantie van deze scriptie ligt besloten in de theorieën van sociale samenhang die gebruikt worden om de invloed van algemene voorzieningen op hun deelnemers te onderzoeken. Sociale samenhang is door meerdere (klassieke) sociologen, zoals Durkheim en de Vos, beschreven (de Vos, 2003; Durkheim, 1970). Sociale samenhang is een complex begrip bestaande uit veel dimensies. Zo wordt vaak gesproken over sociale binding, sociaal vertrouwen en sociaal kapitaal (Huygen & de Meere, 2008; Schiefer & van der Noll, 2017; van Houwelingen, 2016). Sociale samenhang wordt daardoor in het huidige onderzoek aan de hand van verschillende kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal onderzocht. Aan de hand van sociologisch onderzoek en diverse andere onderzoeken, wordt in kaart gebracht in hoeverre de aannames over sociale samenhang binnen algemene voorzieningen ook daadwerkelijk bestaan.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Er is nog weinig onderzoek naar algemene voorzieningen gedaan. Er zijn verschillende onderzoeken die hebben gekeken naar buurttuinen en kringloopwinkels (Booth, Chapman, Ohmer & Wei, 2018; Flores, 2014; Glover, 2004; Teig et al., 2009). Zo is aangetoond dat frequente deelname aan een buurttuin leidt tot betere fysieke en mentale gezondheid bij het individu en dat deelname aan een buurttuin een positieve sociale invloed heeft op het individu (Booth, Chapman, Ohmer & Wei, 2018; Glover, 2004; Teig et al., 2009). In het onderzoek van Flores (2014) komt naar voren dat vrijwilligers van een kringloopwinkel veel voldoening halen uit hun werk omdat zij anders werkloos thuis zitten. Het werk bij de kringloop geeft hen betekenis en structuur gedurende de dag. In de onderzoeken over buurttuinen en kringloopwinkels wordt echter niet gekeken naar sociale samenhang. In deze scriptie worden een kringloopwinkel en een stadsboerderij, die beiden fungeren als een algemene voorziening, onderzocht op het gebied van participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal en hun effect op deelnemers. Vanuit dit perspectief kan deze scriptie een aanvulling zijn op de bestaande literatuur over algemene voorzieningen en de manier waarop zij bij kunnen dragen op het gebied van sociale samenhang.

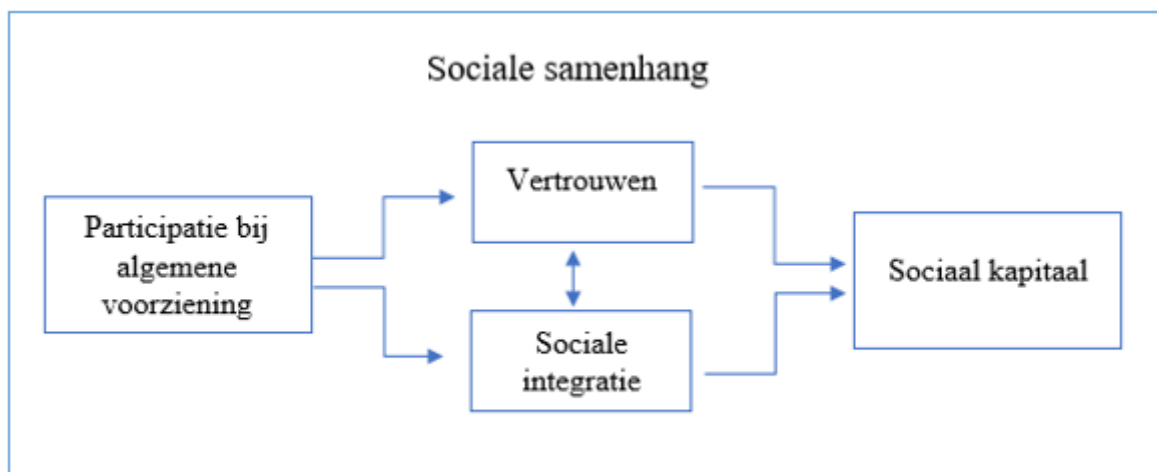
1.6 Leeswijzer

Deze scriptie is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt een theoretisch kader beschreven, waarin sociale samenhang uiteen wordt gezet in participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. Vervolgens wordt beschreven wat voor invloed vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal heeft op deelnemers die participeren binnen algemene voorzieningen. Vanuit het theoretisch kader worden tot slot enkele deelvragen opgesteld. In hoofdstuk 3 worden de verschillende methoden van onderzoek beschreven. De kwantitatieve methode bestaat uit een vragenlijst en de kwalitatieve onderzoeksmethoden bestaan uit een focusgroep en diepte-interviews. Beschreven wordt hoe de methoden zijn uitgevoerd. De resultaten komen in hoofdstuk 4 aan bod. Hoofdstuk 5 tot slot bevat conclusies, discussiepunten en aanbevelingen voor de praktijk en verder onderzoek.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal die bij sociale samenhang horen, toegelicht. Deze kernelementen zijn samengebracht in een theoretisch model (zie figuur 2). De verwachting is dat participatie van deelnemers binnen een algemene voorziening kan leiden tot meer vertrouwen in de medemens en een verbeterde sociale integratie. Het vergroten van vertrouwen in de medemens en de verbeterde sociale integratie leiden vervolgens tot vergroting van sociaal kapitaal van deze deelnemers. Sociaal kapitaal is daarom aan dit model toegevoegd omdat het aannemelijk is dat sociale integratie en vertrouwen in de medemens leiden tot meer sociaal kapitaal (Putnam, 2000; Schmeets, 2015; Williams en Ronan, 2013). Deze aanname wordt verder toegelicht in paragraaf 2.5 van dit hoofdstuk.

Figuur 2: Sociale samenhang. Gebaseerd op Schmeets (2015)

Dit hoofdstuk is opgedeeld aan de hand van sociale samenhang en de vier kernelementen. In paragraaf 2.1 wordt sociale samenhang gedefinieerd en uitgelegd aan de hand van verschillende theorieën. Vervolgens worden in de paragrafen 2.2 tot en met 2.5 de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal verder besproken en de onderlinge verbanden beargumenteerd. Op basis van de literatuur worden verschillende deelvragen gesteld.

2.1 Definiëring sociale samenhang

De Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) heeft sociale samenhang als volgt gedefinieerd: ‘networks together with shared norms, values and understandings that facilitate cooperation within or among groups’ (OECD, 2001, p. 41). Het gaat in deze definitie over gemeenschappen die normen en waarden delen waardoor samenwerking binnen en tussen groepen plaats kan vinden. Naast de definitie van het OECD hebben ook Chan en collega’s (2006) sociale samenhang

getracht te definiëren. In hun onderzoek beschrijven zij sociale samenhang als interacties tussen de leden van de samenleving die gekarakteriseerd wordt door normen en waarden die bestaan uit bereidheid om te participeren, vertrouwen en een gevoel van verbondenheid (Chan, To & Chan, 2006). Door Huygen en de Meere (2008, p. 7) wordt sociale samenhang beschreven als ‘de interne bindingskracht van een sociaal systeem’. Dit sociaal systeem wordt volgens Huygen en de Meere (2008) onder andere gekenmerkt door participatie, vertrouwen, groepsidentificatie en gevoelens van saamhorigheid. De kenmerken uit het onderzoek van Huygen en de Meere (2008) en uit het onderzoek van Chan en collega’s (2006), komen sterk overeen met de kernelementen die door het CBS zijn gebruikt (Schmeets, 2015).

In een literatuurstudie van Schiefer en van der Noll (2017) zijn de verschillende opvattingen over sociale samenhang nauwkeurig uiteengezet. De onderzoekers onderscheiden zes dimensies van sociale samenhang: 1) Sociale relaties, 2) Identificatie met de samenleving, 3) Oriëntatie op algemeen welzijn, 4) Gedeelde waarden, 5) Objectieve en subjectieve kwaliteit van leven, 6) (On)gelijkheid (Schiefer & van der Noll, 2017, p. 586). De bestaande literatuur over sociale samenhang zijn gelinkt met één of meerdere van deze dimensies. Volgens de onderzoekers zijn de kwaliteit van relaties, identificatie met de samenleving en bereidheid tot samenwerking de meest belangrijke dimensies (Schiefer & van der Noll, 2018). De kernelementen die gebruikt worden in dit onderzoek hebben raakvlakken met de verschillende dimensies. Omdat de zes dimensies van sociale samenhang te uitgebreid zijn om te onderzoeken, is gekozen sociale samenhang aan de hand van de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal te benaderen.

Sociale samenhang wordt dus volgens verschillende definities gekarakteriseerd door participatie, vertrouwen en sociale integratie (Chan, To & Chan, 2006; Huygen & de Meere, 2008; OECD, 2001; Schmeets, 2015). Uit onderzoek van het CBS is gebleken dat de sociale samenhang in de Nederlandse samenleving de afgelopen jaren zelfs iets is gestegen (Schmeets, 2015). Deze resultaten zijn positiever dan gesteld wordt door de media. In het nieuws komen regelmatig nieuwsberichten voorbij waarin gesteld wordt dat sociale samenhang afneemt. Zo wordt in de media geschreven over polarisatie in Nederland door etnisch profileren en hield Jan Terlouw een betoog over verminderd vertrouwen binnen de samenleving in het televisieprogramma van De Wereld Draait Door (van Wely, 2016; Borgdorff, 2016). Veel van de aannames over verminderd vertrouwen en polarisatie zijn gebaseerd op een gevoel van onbehagen dat aangewakkerd wordt door de media maar zijn niet gestoeld op werkelijke cijfers (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018a; Schmeets, 2015). Ondanks dat de media niet altijd even positief zijn over de sociale samenhang binnen Nederland, blijkt sociale samenhang wel toe te nemen en is het ook van groot belang voor de samenleving (Schmeets, 2015). Het wordt in de literatuur beschreven als de sociale structuur die ervoor zorgt dat groepen samen kunnen leven (Chan, To & Chan, 2006; Huygen en de Meere, 2008; Liu, Zhang, Milojev & Gil, 2018).

Net zoals sociale samenhang binnen de samenleving van belang is, geldt dat ook voor algemene voorzieningen. De deelnemers van de algemene voorziening vormen een minisamenleving en binnen

die minisamenleving vindt samenwerking plaats. Doordat mensen participeren binnen de algemene voorziening, wordt verwacht dat de sociale samenhang toeneemt doordat mensen meer vertrouwen in hun collega's krijgen, zij geïntegreerd raken binnen de algemene voorziening en nieuwe mensen leren kennen waardoor vriendschappen ontstaan en zodoende het sociale kapitaal toeneemt.

Alvorens de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal verder uit te diepen, wordt eerst dieper ingegaan op onderzoek over sociale samenhang door klassiek socioloog Durkheim en onderzoek van Putnam en de Vos (de Vos, 2003; Durkheim, 1971; Putnam, 2000).

2.1.1 Sociale samenhang door de jaren heen

Er is al veel onderzoek gedaan naar sociale samenhang. De socioloog Durkheim is één van de eerste sociologen die hier in 1897 onderzoek naar deed. In zijn onderzoek naar zelfdoding kwam hij tot de conclusie dat wanneer de banden binnen de samenleving verzwakken, de sociale samenhang ook afneemt en het aantal zelfdodingen toeneemt (Durkheim, 1970). Volgens Durkheim komt sociale samenhang voort uit de normen en waarden die zijn opgesteld binnen de samenleving. Deze normen en waarden zijn (ongeschreven) omgangsvormen die per samenleving kunnen verschillen. Wanneer normen en waarden ontbreken binnen een samenleving kan er volgens hem afstand ontstaan tussen het individu en zijn sociale omgeving. Dit wordt door Durkheim ook wel anomie genoemd en kan leiden tot doelloosheid en gevoelens van buitensluiting (Durkheim, 1970). Wanneer anomie optreedt, komt dit mede door de afname van sociale samenhang.

Waar Durkheim in 1897 al de afname van sociale bindingen heeft onderzocht, is het ruim honderd jaar later ook nog een relevant onderwerp. De politicoloog en bestuurskundige Putnam (2000) beschreef in zijn boek 'Bowling Alone' dat de gemeenschapszin in Amerika afneemt. In zijn boek beschrijft hij dat de samenleving individualistisch is geworden en de samenhang binnen gemeenschappen is afgenomen. Putnam (2000) beschrijft het belang van binding *binnen* groepen en *tussen* groepen en noemt dit 'bonding' en 'bridging'. Deze binding binnen en tussen groepen is belangrijk voor het individu omdat het zodoende van en via deze groepen sociale steun kan ontvangen.

Zoals Putnam over de sociale samenhang van gemeenschappen in Amerika schreef is in Nederland ook onderzoek gedaan naar de afname van sociale samenhang in het gemeenschapsleven. In een artikel van de socioloog de Vos (2003) wordt gesteld dat het gemeenschapsleven binnen Nederland afneemt door kapitalisme. Kapitalisme heeft onder andere geleid tot meer verhuisbewegingen, door toename van werkgelegenheid. Hierdoor zijn gemeenschappen minder stabiel en minder hecht. Volgens de Vos (2003) bestaat een gemeenschap uit wederkerige relaties die sociale steun opleveren. Naarmate meer wederkerigheid bestaat binnen een buurt zal het een hechtere gemeenschap tot gevolg hebben. Mogelijke oplossingen voor het herstellen van het gemeenschapsleven, is het creëren van lokale ontmoetingsplekken en het verminderen van de woon-werkafstanden (de Vos, 2003). Wanneer het gemeenschapsleven toeneemt zal dit positieve gevolgen hebben voor de samenhang binnen de samenleving.

Sociale samenhang wordt door Durkheim, Putnam en de Vos beschouwd als de mate van binding met de gemeenschap. Veel algemene voorzieningen hebben oog voor sociale samenhang doordat ze een plek bieden aan mensen die een afstand tot de samenleving ervaren. Door deze mensen een plek te bieden kunnen de banden met de samenleving weer versterkt worden. Daarnaast kunnen algemene voorzieningen een belangrijke positie innemen door de binding binnen en tussen groepen te vergroten. Door het laagdrempelige karakter van de algemene voorziening, kunnen mensen er met diverse achtergronden terecht. Bij de algemene voorziening leren zij elkaar kennen en vindt samenwerking plaats. Tot slot kunnen algemene voorzieningen het gemeenschapsleven bevorderen door binnen wijken een plek te bieden aan mensen die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben en zodoende verbindingen te maken tussen de bewoners in de wijk. Er zijn dus veel verwachtingen van algemene voorzieningen. De vraag is echter of deze verwachtingen ook met de werkelijkheid overeenkomen. In het huidige onderzoek wordt getracht om deze verwachtingen te onderzoeken door te kijken naar de wat de bijdrage is van de kernelementen van sociale samenhang bij de deelnemers van de algemene voorzieningen. De kernelementen worden hieronder beschreven en vervolgens onderzocht binnen de twee algemene voorzieningen, de Wiershoeck en Kringloop Plus.

2.2 Participatie

Participatie wordt gezien als één van de kernelementen van sociale samenhang en bestaat uit veel verschillende vormen (Chan, To & Chan, 2006; Huygen & de Meere, 2008; Schmeets, 2015). Participeren kan middels een betaalde baan, via dagbesteding maar ook via vrijwilligerswerk. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen formele en informele participatie (van Ingen, 2008). De formele manier van participatie wordt door van Ingen (2008) beschreven als het doen van vrijwilligerswerk. De informele manier van participatie zijn de spontane activiteiten binnen het sociale netwerk (van Ingen, 2008). Bij spontane activiteiten kan gedacht worden aan koffie drinken met collega's, op visite gaan bij familie en een vaste sportavond met vrienden.

Het participeren bij een algemene voorziening is een nieuwe manier van deelname waarbij geen indicaties nodig zijn. In principe kan iedereen er terecht die maatschappelijke ondersteuning nodig heeft. In het huidige onderzoek wordt de formele manier van participatie aangehouden doordat deelname aan algemene voorzieningen als een vorm van vrijwilligerswerk wordt gezien. Wanneer er in het vervolg gesproken wordt over participatie wordt hiermee dus formele participatie bedoeld.

In het huidige onderzoek wordt gekeken naar de bijdrage van participeren binnen een algemene voorziening. Het betreft een formele vorm van participatie, waar deelnemers vrijwillig werkzaam zijn bij de algemene voorziening. Participatie bevindt zich in het begin van het theoretisch model en de verwachting van de onderzoeker, gebaseerd op onderzoek van Schmeets (2018), is dat deelname aan een algemene voorziening zal leiden tot meer vertrouwen in de medemens en verbeterde sociale integratie (zie figuur 2).

2.3 Vertrouwen

Het tweede kernelement van sociale samenhang is vertrouwen in de medemens (Chan, To & Chan, 2006; Huygen & de Meere, 2008; Schmeets, 2015). Onder vertrouwen wordt verstaan “dat een persoon of een groep kan bouwen op datgene wat een ander persoon of groep heeft beloofd of heeft opgeschreven” (Rotter, 1967, p. 651). Het onderzoek van Liu en collega’s (2018) betoogt daarnaast dat vertrouwen sociale lijm is voor de samenleving. Met sociale lijm bedoelen zij dat vertrouwen mensen samenbrengt door sociale betrokkenheid (Liu, Zhang, Milojev & Gil, 2018).

Vertrouwen in de medemens heeft invloed op gezondheidsbeleving en de kwaliteit van leven van het individu (Chan, Hamamura, Li & Zhang, 2017; Nummela, Sulander, Rahkonen, & Uutela, 2009). De onderzoeken lieten zien dat naarmate het vertrouwen in de medemens groter wordt, de gezondheidsbeleving en de kwaliteit van leven ook toenemen. Het hebben van vertrouwen in mensen binnen het sociale netwerk heeft meer effect op de gezondheidsbeleving dan algemeen vertrouwen in de medemens (Glanville & Story, 2018).

Onderzoek van het CBS heeft laten zien dat zes op de tien Nederlanders vertrouwen heeft in hun sociale omgeving en in instituties (Schmeets, 2015). Echter mensen met een laag opleidingsniveau en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond, hebben meer wantrouwen en participeren minder in de samenleving dan de mensen met een hoog opleidingsniveau en westerse migratieachtergrond.

Volgens het theoretisch model in het huidige onderzoek leidt participatie tot meer vertrouwen in de medemens (zie figuur 2). De aanname dat participatie leidt tot meer vertrouwen in de medemens komt overeen met de standpunten van Putnam (2000). Hij stelt dat maatschappelijke betrokkenheid (vrijwilligerswerk) en vertrouwen elkaar versterken. Volgens Putnam (2000) kan zowel een selectie als causatie effect optreden. Met selectie wordt het effect van vertrouwen in de medemens op de mate van participatie bedoeld. Wanneer het vertrouwen groot is zal er sneller geparticipeerd worden. Met causatie wordt het effect van participeren op het vertrouwen bedoeld. Wanneer men participeert, zal het vertrouwen toenemen (Putnam, 2000). Participatie en vertrouwen gaan dus hand in hand. Dit concludeert ook het onderzoek van het CBS. Enerzijds kan participeren binnen het sociale netwerk en organisaties leiden tot meer vertrouwen onderling en anderzijds heeft het hebben van vertrouwen in elkaar, in organisaties en politiek, invloed op de mate van participeren binnen de samenleving (Botzen, 2015; OECD, 2001; Schmeets, 2015; Williams & Ronan, 2013).

De aanname dat participatie leidt tot vergroting van vertrouwen in de medemens wordt door de onderzoekers van Ingen en Bekker (2013) tegengesproken. Participatie zou volgens hen niet tot meer vertrouwen in de medemens leiden. Volgens de onderzoekers leidt het hebben van veel vertrouwen in de medemens wel tot meer participatie (van Ingen & Bekker, 2013). Terwijl van Ingen en Bekker (2013) beweren dat participatie niet tot vertrouwen leidt, stelt Botzen (2015) dat mensen met vertrouwen eerder participeren, maar dat participatie wel degelijk leidt tot meer vertrouwen in de medemens. De verschillende onderzoeken komen niet tot een consensus doordat er verschillende conclusies bestaan over de oorzaak en gevolg van participatie en vertrouwen in de medemens. In het huidige onderzoek

participeren de deelnemers al binnen een algemene voorziening en wordt verwacht dat dit leidt tot meer vertrouwen in de medemens. Dat leidt tot de eerste deelvraag:

1. In hoeverre bestaat er vertrouwen onder de deelnemers van een algemene voorziening?

2.4 Sociale integratie

Het derde kernelement van sociale samenhang is sociale integratie (Chan, To & Chan, 2006; Huygen & de Meere, 2008; Schmeets, 2015). Met sociale integratie wordt de sociale betrokkenheid van het individu met zijn omgeving bedoeld. In de literatuur wordt vaak gesproken over sociale netwerken en sociale steun wanneer het over sociale integratie gaat (Berkman, Glass, Brissette & Seeman, 2000; Fuller-Iglesias & Rajbhandari, 2016; Schmeets, 2015). Daarmee lijkt de literatuur te zeggen dat sociale integratie afhankelijk is van het sociale netwerk en de sociale steun van het individu. Naarmate het sociale netwerk en daarmee de sociale steun toenemen is het individu beter sociaal geïntegreerd (Fuller-Iglesias & Rajbhandari, 2016).

Volgens de epidemioloog Berkman (2000) is sociale integratie, naast integratie binnen sociale netwerken, ook afhankelijk van de mate waarin het individu betrokken is binnen (vrijwilligers) organisaties. Volgens onderzoek van Gundert en Hohendanner (2015) is de financiële situatie van een individu van groot belang voor sociale integratie. Mensen met een baan voelen zich meer sociaal geïntegreerd dan mensen zonder een baan doordat mensen met een baan de financiële middelen hebben om ‘mee te doen’ in hun sociale omgeving (Gundert & Hohendanner, 2014).

Sociale integratie is dus een multidimensionaal concept en onderzoek heeft aangetoond dat een goede sociale integratie leidt tot een verbeterde gezondheid (Berkman et al., 2000). Het onderzoek van Berkman en collega's (2000) wijst uit dat een zwak sociaal netwerk en moeilijke toegang tot sociale steun leidt tot een slechtere fysieke en mentale gezondheid. Ander onderzoek laat zien dat het hebben van goede sociale contacten de kansen op gezondheidsproblemen met vijftig procent doet verminderen (Holt-Lunstad, Smith & Layton, 2010). Uit het onderzoek van Holt en collega's (2010) komt bovendien naar voren dat goede sociale contacten de kans op obesitas verlagen.

Een goede sociale integratie tussen verschillende groepen in de samenleving heeft volgens het onderzoek van het CBS niet alleen een gunstig effect op gezondheid, maar heeft ook effect op de mate van participatie en het vertrouwen tussen mensen in de samenleving (Schmeets, 2015). Een goede sociale integratie versterkt volgens ander onderzoek de maatschappelijke betrokkenheid en participatie (Fuller-Iglesias & Rajbhandari, 2016). Het onderzoek van het CBS laat zien dat vooral mensen met een laag opleidingsniveau en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond minder goed geïntegreerd zijn in de samenleving dan mensen met een hoog opleidingsniveau en mensen met westerse migratieachtergrond (Schmeets, 2015).

Volgens het theoretisch model leidt participatie tot meer vertrouwen in de medemens en verbeterde sociale integratie (zie figuur 2). De aanname dat participatie leidt tot sociale integratie wordt bevestigd

door Gundert en Hohendanner (2015). Zij stellen dat individuen zich meer sociaal geïntegreerd voelen wanneer mensen vrijwillig participeren. Wanneer dwang bij participatie ervaren wordt, zullen individuen in zich in mindere mate sociaal geïntegreerd voelen (Gundert & Hohendanner, 2015). Het vrijwillige aspect van participeren lijkt daardoor van groot belang te zijn voor de bevordering van sociale integratie.

Een andere aanname van het theoretisch model is dat sociale integratie en vertrouwen met elkaar samenhangen. Zo blijkt uit onderzoek dat sociale integratie invloed heeft op vertrouwen op de werkvloer en dat vertrouwen toeneemt wanneer iemand een goede sociale integratie ervaart (Antonucci, Ajrouch, Webster & Birditt, 2018; Downey, van der Werff, Thomas & Plaut, 2015). Sociale integratie heeft dus invloed op de mate van vertrouwen van het individu. Vertrouwen kan echter ook invloed hebben op de mate van sociale integratie. Mensen met relatief veel vertrouwen maken meer contact met anderen dan mensen met laag vertrouwen (Yanagisawa, Nishimura, Furutani & Ura, 2013). Hierdoor zou vertrouwen kunnen leiden tot een verbeterde sociale integratie.

Voor de deelnemers van algemene voorzieningen is op basis van de beschreven literatuur de verwachting dat zij beter sociaal geïntegreerd raken doordat zij participeren binnen een algemene voorziening. Daarnaast ontwikkelen zij meer vertrouwen in de medemens omdat ze sociaal geïntegreerd raken binnen de algemene voorziening. Om de sociale integratie van de deelnemers van de algemene voorziening te onderzoeken is de volgende deelvraag opgesteld:

2. *In hoeverre ervaren deelnemers binnen een algemene voorziening een groepsgevoel en voelen zij zich daar ook deel van uitmaken?*

2.5 Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal is het vierde kernelement van sociale samenhang (zie figuur 2). Sociaal kapitaal wordt door de klassieke socioloog Coleman (1988) omschreven als doelen die bereikt kunnen worden en ontstaan uit de sociale structuur. Sociaal kapitaal ontstaat via sociale netwerken en vanuit die sociale netwerken ontstaan hulpbronnen. Bij hulpbronnen kan gedacht worden aan praktische hulp, informatievoorziening, maar ook verdere ontwikkeling van vriendschappen. Met deze hulpbronnen kunnen vervolgens doelen bereikt worden (Coleman, 1988). Volgens Williams en Ronan (2013) zijn sociale netwerken, sociale normen, reciprociteit en vertrouwen, elementen die de basis vormen van sociaal kapitaal.

Om sociaal kapitaal verder te illustreren worden, aan de hand van de socioloog Bourdieu (1985), drie verschillende vormen van kapitaal beschreven. Volgens Bourdieu (1985) bezit een mens economisch, sociaal en cultureel kapitaal. Met economisch kapitaal worden de financiële bronnen bedoeld en deze bronnen worden verzameld door het hebben van een baan of komen voort uit familiale banden. Het sociale kapitaal bestaat uit het sociale netwerk. Door het bezit van contacten, kunnen

hulpbronnen ontstaan. Tot slot verstaat Bourdieu (1985) onder cultureel kapitaal alle vormen van leren. Naast het leren op school, leert een kind bijvoorbeeld sociaal gedrag van zijn ouders en stelt Bourdieu dat een mens nooit is uitgeleerd.

De verschillende vormen van kapitaal hangen volgens Denktas en Burdorf (2016) nauw met elkaar samen. Hoe meer kapitaal een individu verzamelt, des te hoger klimt hij op de sociale ladder. Iemand die geboren wordt in een arm gezien en laagopgeleid is en een klein sociaal netwerk bezit, zal minder kapitaal kunnen verzamelen dan iemand die uit de middenklasse komt, hoogopgeleid is en een groot sociaal netwerk bezit (Denktas & Burdorf, 2016). Het onderzoek van het CBS heeft uitgewezen dat mensen met een laag opleidingsniveau en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond minder sociaal kapitaal bezitten dan mensen met een hoog opleidingsniveau en mensen met een westerse migratieachtergrond (Schmeets, 2015).

De verwachting op basis van het theoretisch model is dat participatie bij een algemene voorziening leidt tot meer vertrouwen en sociale integratie, en dat vertrouwen in de medemens en sociale integratie vervolgens zorgen voor meer sociaal kapitaal (zie figuur 2). Verschillende wetenschappers hebben deze verbanden onderzocht. Ten eerste Putnam (2000), die stelt dat wanneer de verbinding tussen verschillende groepen toeneemt, er meer sociaal kapitaal ontstaat voor het individu. Hij schrijft dat wanneer sociale groepsverbanden toenemen, de sociale vaardigheden van de participerende individuen zullen toenemen met meer sociaal kapitaal tot gevolg (Putnam, 2000). Deze bevindingen suggereren dat de mate sociale integratie invloed heeft op de mate van sociaal kapitaal.

Ten tweede wordt sociaal kapitaal gezien als de opbrengst van participatie en vertrouwen in sociale netwerken en organisaties (Schmeets, 2015, Williams en Ronan, 2013). Sociaal kapitaal wordt in de literatuur voornamelijk gemeten door de mate van participatie, vertrouwen in de medemens, en het sociale netwerk (Botzen, 2015; Ferlander, 2007). De socioloog Fukuyama (2001) denkt ook dat participatie en vertrouwen invloed hebben op sociaal kapitaal. Het hebben van vertrouwen in elkaar zorgt in een hoge mate van solidariteit waarbij mensen iets voor elkaar over hebben en daardoor meer sociaal kapitaal creëren (Fukuyama, 2001).

De verwachting van het huidige onderzoek is dat deelname aan een algemene voorziening meer sociaal kapitaal oplevert. Doordat deelnemers binnen de algemene voorziening nieuwe mensen leren kennen, kunnen hier vriendschappen uit ontstaan die vervolgens kunnen leiden tot sociaal kapitaal. Vanuit dit sociale kapitaal kunnen deelnemers van algemene voorzieningen hulp ontvangen, maar ook zelf hulp geven. Om te onderzoeken in hoeverre deelname aan een algemene voorziening tot meer sociaal kapitaal leidt, zijn de volgende deelvragen ontstaan:

3. *In hoeverre is het sociaal kapitaal vergroot bij deelnemers door deelname aan de algemene voorziening?*
4. *In welke mate is het sociale netwerk uitgebreid door deelname aan een algemene voorziening?*

Om de centrale onderzoeksvraag en de vier deelvragen te kunnen beantwoorden, is een focusgroep georganiseerd en zijn er diepte-interviews afgenomen met de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus. In het volgende hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode uitgewerkt.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk worden de methoden die gebruikt zijn in het onderzoek toegelicht. Het betreft een exploratief onderzoek waarbij ‘Mixed methods’ worden gebruikt. Zo is er een kwantitatieve onderzoeksmethode gebruikt om de beide algemene voorzieningen te kunnen beschrijven, en er is gekozen voor kwalitatief onderzoek middels een focusgroep om inspiratie op te doen voor de diepte-interviews. De diepte-interviews vormen de kern van het huidige onderzoek en zullen gebruikt worden om de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen te beantwoorden.

Het hoofdstuk bestaat uit de volgende paragrafen. In paragraaf 3.1 wordt de kennismaking en oriëntatie met de Wiershoeck en Kringloop Plus beschreven. In paragraaf 3.2 komt de dataverzameling aan bod. Aan de hand van de kwantitatieve onderzoeksmethode bestaande uit een vragenlijst en de kwalitatieve onderzoeksmethoden bestaande uit een focusgroep en diepte-interviews, wordt hier dieper op ingegaan. Paragraaf 3.3 bestaat uit een beschrijving van de onderzoekspopulatie en de benadering van de participanten. In paragraaf 3.4 wordt de manier van data-analyse beschreven. Tot slot is in paragraaf 3.5 en 3.6 aandacht besteed aan de betrouwbaarheid, validiteit en de ethische overwegingen van dit onderzoek.

3.1 Kennismaking met de Wiershoeck en Kringloop Plus

Alvorens te starten met het onderzoek is met beide algemene voorzieningen kennisgemaakt. Ter oriëntatie zijn er meerdere gesprekken gevoerd met de coördinatoren. Ook is er een focusgroep gehouden met de coördinatoren en een deelnemer die de coördinator assisteert. Bij de focusgroep vertelden de coördinatoren over hun algemene voorziening en de invloed die het werken bij de algemene voorziening heeft op de deelnemers. Naast deze gesprekken werd er bij beide algemene voorzieningen een dagdeel meegekeken en meegeholpen om het werkproces en de deelnemers te leren kennen. De kennismaking met de twee algemene voorzieningen heeft bijgedragen aan de vorming van het theoretisch kader en heeft geholpen bij het opstellen van het interviewschema.

3.2 Dataverzamelingsmethoden

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van ‘Mixed methods’ middels een kwantitatieve onderzoeksmethode en twee verschillende kwalitatieve onderzoeksmethoden. De kwantitatieve methode betrof een vragenlijst waarmee demografische gegevens zijn verzameld over de deelnemers van de twee algemene voorzieningen. De eerste kwalitatieve onderzoeksmethode betreft een focusgroep en vond plaats bij de start van het huidige onderzoek. De coördinatoren van de Wiershoeck, Kringloop Plus en het Odensehuis hebben deelgenomen aan de focusgroep. In paragraaf 3.3 wordt verder in gegaan op de populatie van de focusgroep. Aan de hand van de gegevens van de focusgroep en aan de hand van het theoretisch kader, zijn interviewvragen opgesteld die zijn gebruikt voor de diepte-interviews met de

deelnemers van de twee algemene voorzieningen, de Wiershoeck en Kringloop Plus. De onderzoeksmethoden worden hieronder verder uitgewerkt.

3.2.1 Kwantitatief onderzoek

In het huidige onderzoek is aan de hand van een vragenlijst kwantitatieve data verzameld. Kwantitatief onderzoek is een methode om verzamelde data op een getalsmatige manier te kunnen verwerken (Agresti & Finlay, 2009). Door de data te verwerken in getallen kunnen er gemakkelijk vergelijkingen en berekeningen worden gedaan tussen verschillende groepen. De kwantitatieve methode neemt binnen het huidige onderzoek maar een kleine plaats in, maar is van belang voor de beschrijving en vergelijking van de twee algemene voorzieningen die deelnemen aan dit onderzoek. Deze vergelijking van de twee algemene voorzieningen is nodig om het samenvoegen van de resultaten van de diepte-interviews, te rechtvaardigen.

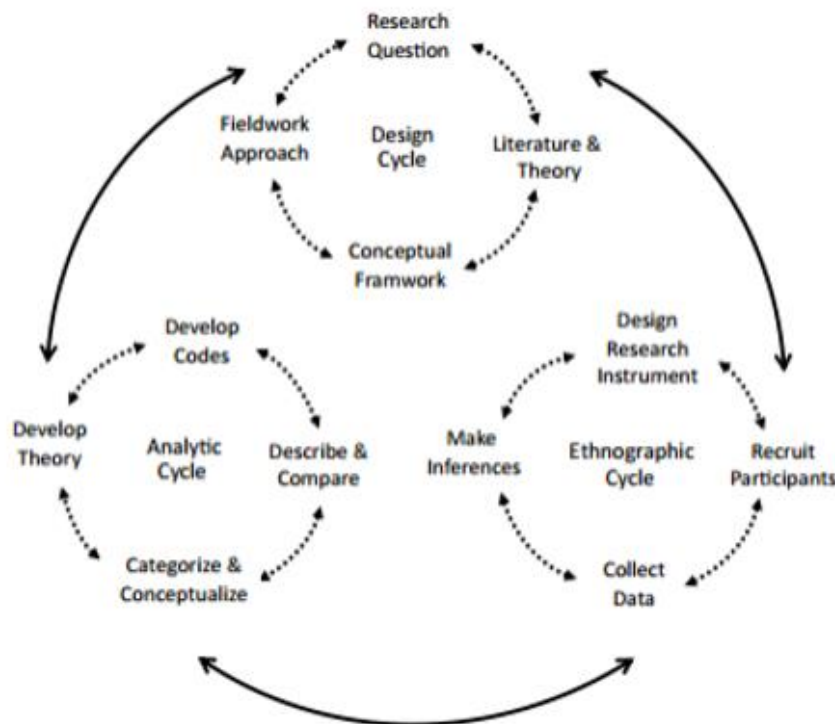
3.2.2 Vragenlijst

De vragenlijst bestond uit negen vragen en is te vinden in bijlage F. In de vragenlijst is gevraagd naar demografische gegevens zoals geslacht en leeftijd. Daarnaast is gevraagd naar de woon-werk afstand van deelnemers. Ook is gevraagd naar opleidingsniveau, of de deelnemer een uitkering ontvangt en tot slot is gevraagd of deelnemers professionele hulp ontvangen.

De vragenlijst is verspreid onder alle deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus. De coördinatoren van de twee algemene voorziening hebben getracht alle deelnemers te motiveren om de vragenlijst in te vullen. Van de 51 deelnemers van Kringloop Plus hebben uiteindelijk 29 deelnemers (57%) de vragenlijst ingevuld. Bij de Wiershoeck hebben van de 33 deelnemers, 21 deelnemers (64 %) de vragenlijst ingevuld. Het betreft over het algemeen een respons van 60%.

3.2.3 Kwalitatief onderzoek

Voor dit onderzoek is naast kwantitatief onderzoek, voornamelijk gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Deze onderzoeksmethode is een manier van onderzoek die dieper in gaat op de ervaringen van mensen (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). De ervaringen van mensen en de context waarin zij zich bevinden, zijn leidend in dit onderzoek. Getracht wordt betekenis te geven aan deze ervaringen en de context waarin ze plaatsvinden. Deze interpretatieve benadering wordt vaak gebruikt bij kwalitatief onderzoek (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). De kwalitatieve wijze van onderzoek is een geschikte methode voor het huidige onderzoek omdat door het gebruik van de focusgroep en de diepte-interviews een dieper inzicht wordt verkregen van de ervaringen van deelnemers van algemene voorzieningen. Kwalitatief onderzoek heeft verschillende fasen en deze zijn terug te vinden in de *onderzoekscyclus* ontwikkeld door Hennink, Hutter en Bailey (2011).

Figuur 3: Kwalitatieve onderzoekscyclus (Hennink, Hutter & Bailey, 2011, pp. 4-5)

In figuur 3 is te zien dat er drie fasen zijn van onderzoek. Fase één start met het formuleren van de onderzoeksvraag. Vervolgens wordt gezocht naar geschikte literatuur en een geschikte plek om het onderzoek te verrichten. Deze fase is reeds beschreven in hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2.

De eerste fase hangt nauw samen met fase twee. In de tweede fase wordt datgene wat in de literatuur is gevonden ontwikkeld tot een onderzoeksinstrument (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). In het huidige onderzoek zijn de assumpties vanuit de praktijk en de literatuur verwerkt in interviewvragen voor de focusgroep en de diepte-interviews. Vervolgens worden in deze fase de participanten benaderd en de data verzameld. De benadering van de participanten is in paragraaf 3.3 beschreven.

De derde fase bestaat uit de analyse van de verzamelde data en de assumpties die gedaan zijn vanuit de praktijk en de literatuur. In deze fase worden de op *deductieve* en *inductieve* wijze verzamelde gegevens verwerkt en gecodeerd (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Vervolgens vindt de interpretatie plaats om daarna tot een conclusie te kunnen komen. De wijze van analyse komt aan bod in paragraaf 3.4.

3.2.4 Focusgroep

Een focusgroep is een discussie met verschillende mensen over een specifiek onderwerp. De ideale focusgroep bestaat volgens Hennink, Hutter en Bailey (2011) uit zes tot acht personen en is geschikt voor verkenning van nieuwe onderwerpen, het begrijpen van bepaalde (groeps)processen of voor het

verzamelen van verschillende overtuigingen. Aan de hand van een topic lijst wordt de groepsdiscussie geleid. Dit heeft de vorm van een trechter. Als eerste worden inleidende vragen gesteld, om vervolgens dieper in te gaan op specifieke onderwerpen. De inleidende vragen worden ook wel sleutelvragen genoemd (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Het voornaamste doel van een focusgroep is om de participanten aan het woord te laten en hen met elkaar in discussie te laten gaan.

Voor het huidige onderzoek was verkenning van het onderwerp de voornaamste reden voor de focusgroep. Doordat de participanten discussieerden over de invloed van de algemene voorziening op de deelnemers, gaf dit inspiratie voor het theoretisch kader en de interviewvragen voor de diepte-interviews. De focusgroep werd daarom gehouden aan het begin van het onderzoek, in maart 2018, en vond plaats in de vergaderruimte van de Wiershoeck. De focusgroep bestond uit vijf coördinatoren die betrokken waren bij een algemene voorziening. De coördinatoren van de focusgroep waren betrokken bij het Odensehuis, de Wiershoeck of Kringloop Plus. Van iedere voorziening zouden twee coördinatoren participeren. Op de dag van de focusgroep bleek één coördinator verhinderd te zijn en was Kringloop Plus daardoor met één participant aanwezig.

De opzet van de focusgroep was aan de hand van een topiclijst zoals beschreven door Hennink, Hutter & Bailey (2011). De opzet van de focusgroep staat beschreven in bijlage A. Het gesprek startte met een inleidende vraag. Aan de participanten werd gevraagd waarom algemene voorzieningen nodig zijn. Vervolgens werd hierop doorgevraagd over welke doelgroep zij proberen te bereiken en of hun dat ook lukt. Nadat deze inleidende vragen gesteld waren, werd gevraagd aan de participanten om op post-its kernwoorden op te schrijven. De kernwoorden moesten gaan over datgene wat volgens hen deelname aan een algemene voorziening zou opleveren voor de deelnemers. Vervolgens werden deze kernwoorden geordend en vervolgens besproken door de groep. Nadat de onderwerpen van de post-its besproken waren, werd de afsluitende vraag gesteld over de toekomst van de algemene voorzieningen.

3.2.5 Diepte-interviews

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van diepte-interviews. Deze manier van dataverzameling bestaat uit een gesprek tussen de onderzoeker en de participant waarbij er dieper ingegaan wordt op bepaalde onderwerpen. Het wordt ook wel een ‘gesprek met een doel’ genoemd (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Het doel van de onderzoeker is om meer kennis te vergaren over een bepaald onderwerp. De ervaring van de participant is daarbij leidend. Aan de hand van semigestructureerde interviews, worden de ervaringen van de participant gedetailleerd opgeschreven. Ook de diepte-interviews volgen de vorm van een trechter. Na de inleidende vragen, worden de zogenoemde sleutelvragen gesteld, waarna het gesprek wordt afgesloten. Het verhaal van de participant is leidend tijdens het interview, hier kan de onderzoeker vervolgens dieper op ingaan.

Voor de afname van diepte-interviews is een relatief klein aantal van participanten nodig. Het is van belang om een diepgaand gesprek aan te gaan met een variëteit van participanten. Het gaat hierbij om de kwaliteit van de gesprekken en niet de kwantiteit. Hennink, Hutter en Bailey (2011) spreken

daarom van saturatie van data. Dat wil zeggen dat naarmate er meer gesprekken plaatsvinden, de kans op herhaling steeds groter wordt. Wanneer er weinig nieuwe informatie naar voren komt uit een interview is het saturatiepunt bereikt, wat betekent dat er informatieverzadiging is (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Gemiddeld genomen is dit na vier gesprekken het geval. In het huidige onderzoek is getracht om met zes deelnemers per algemene voorziening een diepte-interview te houden. In totaal zijn er twaalf diepte-interviews afgenomen.

De kwalitatieve onderzoeksmethode van diepte-interviews is zeer geschikt voor het huidige onderzoek. Door middel van gesprekken met de participanten van de algemene voorzieningen kunnen de aannames uit de praktijk en het theoretisch kader worden getoetst. De ervaringen van de participanten zijn leidend voor de conclusie van dit onderzoek.

De diepte-interviews vonden plaats aan de hand van een interviewschema, zoals geadviseerd door Hennink, Hutter & Bailey (2011). Het interview-schema startte met inleidende vragen, waarbij gevraagd werd naar de taken van de participanten binnen de algemene voorziening (zie bijlage D). Naast de vraag over hoe een dag eruitziet bij de algemene voorziening, werd ook gevraagd naar de redenen van deelname en de invloed die deelname heeft gehad. Vervolgens werd over gegaan op de zogenoemde sleutelvragen. Bij de sleutelvragen werd gevraagd naar de mate van onderling vertrouwen binnen de algemene voorziening. De vragen gingen over het contact binnen de algemene voorzieningen, de sfeer die zij ervaren en het vertrouwen in de andere deelnemers. Getracht werd om dieper in te gaan op de sociale contacten die de participanten hebben opgedaan en de resultaten van die sociale contacten. Ook werd gevraagd in hoeverre deelname aan de algemene voorziening (het leven van) de participant heeft veranderd. Naast de mate van vertrouwen is ook gevraagd naar de mate van sociale integratie binnen de Wiershoeck en Kringloop Plus. Aan de hand van de vraag of participanten een groepsgevoel ervaren binnen de algemene voorziening, is getracht het gegeven antwoord verder uit te diepen door te vragen naar voorbeelden. Als deelnemers geen groepsgevoel ervaren, werd gevraagd hoe de participant de sociale context binnen de algemene voorziening dan ervaart. Het interviewschema eindigde met slotvragen over de waarde van algemene voorzieningen. Er werd gevraagd aan de participant wat het zou betekenen wanneer de algemene voorziening er niet meer zou zijn. Ook werd gevraagd in hoeverre er meer van dit soort algemene voorzieningen zouden moeten worden opgestart in de stad Groningen. Tot slot was er de mogelijkheid voor de participant om overige onderwerpen te bespreken.

3.3 Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie verschilt per onderzoeksmethode. Voor de kwantitatieve onderzoeksmethode zijn vragenlijsten verspreid onder alle deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus.

Voor de focusgroep zijn de coördinatoren van drie algemene voorzieningen, die als parels benoemd zijn door de gemeente Groningen, betrokken geweest ter oriëntatie op het onderwerp. De coördinatoren hebben de algemene voorzieningen opgezet en coördineren de dagelijkse gang van zaken binnen hun algemene voorziening. Op het moment van de focusgroep deed naast de Wiershoeck en Kringloop Plus,

het Odensehuis ook mee. Later is besloten het Odensehuis, een inloophuis voor dementerenden en hun naasten, niet mee te nemen in het huidige onderzoek vanwege de grote verschillen met de Wiershoeck en Kringloop Plus.

De populatie voor de diepte-interviews betreft een aantal van de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus. De deelnemers van de twee algemene voorzieningen werken als vrijwilliger één of meerdere dagdelen per week. Er is veel diversiteit onder de deelnemers. Veelal hebben de deelnemers geen betaalde baan, sommige van hen hebben een beperking waardoor ze begeleiding nodig hebben, maar er zijn ook deelnemers die naast hun werk of na hun pensioen nog graag iets willen doen.

3.3.1 Benadering participanten

Voor de focusgroep zijn via de gemeente Groningen, de coördinatoren van de drie algemene voorzieningen benaderd. De beleidsadviseurs van het innovatieatelier sociaal domein hebben samen met de onderzoeker contact opgenomen met de coördinatoren en hebben hen gevraagd of zij met twee participanten naar de focusgroep wilden komen. Door de drie algemene voorzieningen is hier gehoor aan gegeven. In totaal waren er vijf coördinatoren bij de focusgroep.

In overleg met de coördinatoren van de twee algemene voorzieningen gekeken naar geschikte participanten voor de diepte-interviews. Geschikte participanten zijn de deelnemers die zichzelf goed kunnen uitdrukken en gedachten kunnen verwoorden. De coördinatoren kennen de deelnemers van hun algemene voorzieningen en hebben daardoor beter inzicht in wie geschikt zou kunnen zijn voor een diepte-interview, dan de onderzoeker zelf. Geprobeerd is om met de participanten van het onderzoek een goede dwarsdoorsnede te bewerkstelligen en de variatie te waarborgen van de groep die deelneemt binnen de algemene voorziening.

Binnen de Wiershoeck werd een algemene oproep gedaan onder de deelnemers waarin gevraagd werd of ze mee wilden doen aan een interview. Verschillende deelnemers gaven aan dat zij wilden participeren en de coördinator heeft een selectie gemaakt van zeven deelnemers die zij geschikt achtte voor dit onderzoek. De deelnemers zijn vervolgens door de onderzoeker benaderd via e-mail met de vraag of zij willen participeren binnen dit onderzoek en vervolgens is een afspraak gemaakt. Van de zeven deelnemers, participeerden uiteindelijk zes aan het interview. Deze werden in de meeste gevallen afgenomen op het terrein van de Wiershoeck. Bij één participant is het interview in eigen woning afgenomen.

Bij Kringloop Plus heeft de werkcoach verschillende deelnemers gevraagd of zij mee wilden doen aan een interview. Er is ook hier getracht deelnemers te vragen die de diversiteit van de algemene voorziening laten zien. In totaal zijn acht deelnemers benaderd en hebben uiteindelijk zes geparticipeerd aan het interview. De interviews werden afgenomen binnen Kringloop Plus in het kantoor van de coördinator. Van de zes participanten die hebben meegedaan is één participant later in het onderzoek alsnog geëxcludeerd omdat de participant meedeelde aan het eerste interview, waardoor de onderzoeker

niet alle vragen goed heeft kunnen stellen en met de participant relatief weinig besproken is. Daardoor hebben uiteindelijk vijf participanten meegedaan van Kringloop Plus.

De vragenlijst is verdeeld onder alle deelnemers van de twee algemene voorzieningen. Er zijn in totaal 33 deelnemers bij de Wiershoeck en 51 deelnemers bij Kringloop Plus. In samenwerking met de coördinatoren zijn de vragenlijsten op verschillende dagen onder de aandacht gebracht van de deelnemers. Bij beide algemene voorzieningen hebben 60% van de deelnemers de vragenlijst in gevuld.

3.4 Data-analyse

Om de data te kunnen analyseren zijn van de focusgroep en de diepte-interviews geluidsopnamen gemaakt. Deze opnamen zijn gebruikt om de gesprekken in de focusgroep en het hele interview te transcriberen. De data is vervolgens geanonimiseerd door persoonsgegevens te verwijderen en te refereren naar een getal. Voor de focusgroep is de geluidsopname gebruikt voor verslaglegging. Aan de hand van de getranscribeerde tekst is een algemeen verslag geschreven die te vinden is in bijlage B. Van de diepte-interviews zijn de uitgeschreven teksten gecodeerd in het programma Atlas.ti. De coderingen zijn vervolgens geanalyseerd om de deelvragen en uiteindelijk de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Tijdens de data-analyse kwam naar voren dat één interview weinig heeft opgeleverd en daardoor niet geschikt is voor analyse. Tijdens het interview zijn niet alle vragen behandeld en twijfelde de participant aan deelname. Deze participant is geëxcludeerd, waardoor er nog elf participanten overbleven.

De coderingen zijn deels vooraf bepaald aan de hand van het theoretisch kader, eigen verwachtingen en het interviewschema. Deze coderingen worden *deductieve* codes genoemd (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Door de data die verzameld worden tijdens de interviews komen ook andere thema's naar voren die gecodeerd worden. Dit worden *inductieve* codes genoemd en worden tijdens het codeerproces ontwikkeld (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). De inductieve codes ontstaan door datgene wat de participanten vertellen tijdens de diepte-interviews. Zodoende kunnen nieuwe inzichten worden opgedaan. Zowel de deductieve als de inductieve codes zijn verwerkt in het codeboek die in bijlage E gevonden kan worden.

De codes die zijn aangemaakt door de onderzoeker, zijn gecontroleerd door een collega-onderzoeker. Eerst heeft de hoofdonderzoeker alle getranscribeerde teksten van deductieve codes voorzien. De inductieve codes die naar voren kwamen zijn als optie opgenomen bij de teksten. Vervolgens heeft de collega-onderzoeker vervolgens steekproefsgewijs een aantal teksten gecontroleerd op de deductieve codes en heeft de opties van inductieve codes beoordeeld. Uit deze controle kwam naar voren dat bepaalde inductieve codes ook goed onder deductieve codes pasten. Daarnaast zijn er door de collega-onderzoeker verschillende stukken tekst gevonden die nog een inductieve code konden gebruiken. Door deze controle zijn bepaalde inductieve codes omgezet naar deductieve codes.

Nadat alle gecodeerde data is gecontroleerd, werd via *thick descriptions* gekeken naar de betekenis van de ervaringen van de participanten. Deze manier van analyseren kijkt niet alleen naar de ervaringen

van de participanten maar ook naar de context waarin het zich voordoet (Geertz, 1973). Per kernelement werd gekeken naar de meest voorkomende vertelde ervaringen. De meest voorkomende ervaringen zijn in tabellen uitgewerkt. Door het gebruik van deze tabellen konden patronen ontdekt worden en vervolgens verbanden worden gelegd. De verbanden kunnen worden gelegd door dieper in te gaan op de codes die vaak voorbijkomen. Door hier extra aandacht aan te geven kunnen mogelijk nieuwe inzichten ontstaan, die antwoord kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Om de kwalitatieve onderzoeksmethode te controleren, is gekeken of deze aan de criteria voldeed zoals beschreven in het onderzoek van Tong, Sainsbury en Craig (2007). De onderzoekers hebben een checklist ontwikkeld waarmee onderzocht kan worden in hoeverre de diepte-interviews, de focusgroep en de data-analyse voldoen aan kwalitatief onderzoek. De 32 items die in de checklist staan, zijn onderzocht en als voldoende gebleken. In bijlage G kan de checklist gevonden worden.

De kwantitatieve data tot slot, is aan de hand van het programma IBM SPSS Statistics 25 geanalyseerd. De verschillende variabelen van de vragenlijst werden vergeleken tussen de Wiershoeck en Kringloop Plus. De gemiddelden tussen de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus zijn geanalyseerd zodat de verschillen naar voren kwamen. In bijlage H zijn de resultaten daarvan te vinden. Het doel van de vragenlijst was om de beide algemene voorzieningen te beschrijven. Er zijn daarom geen verdere analyses uitgevoerd.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Binnen kwalitatief onderzoek moet een zekere mate van betrouwbaarheid aanwezig zijn in de wijze van dataverzameling, de verwerking van de data en de interpretatie hiervan (Connelly, 2016). Dit kan bewerkstelligd worden door het nauwkeurig beschrijven van het proces zodat het door andere onderzoekers desgewenst herhaald kan worden. Kwalitatief onderzoek moet daarom voldoen aan de volgende vier criteria: credibility, transferability, dependability en confirmability (Guba, 1981; Shenton, 2004; Connelly, 2016). Om te onderzoeken in hoeverre het huidige onderzoek voldoet aan deze vier criteria worden ze alle vier beschreven.

Ten eerste geloofwaardigheid (credibility). De vraag die hierbij gesteld moet worden is of de resultaten van het onderzoek ook kloppen met de werkelijkheid (Shenton, 2004). In zijn artikel geeft Shenton (2004) verschillende aanbevelingen om de geloofwaardigheid te vergroten. Daarvan worden er hier een aantal benoemd. Zo is het van belang om te werken met bekende methoden voor data-analyse. In het huidige onderzoek wordt gebruik gemaakt van thick descriptions. Deze bekende methode beveelt Shenton (2004) zelf ook aan in zijn artikel. Naast het gebruik van de methode is het van belang om bekend te zijn met de organisaties waar onderzoek wordt gedaan. Zodoende kan een mate van vertrouwen en bekendheid zorgen wat een positieve uitwerking heeft op het onderzoek. Dit is in het huidige onderzoek gedaan door meerdere keren aanwezig te zijn bij de Wiershoeck en Kringloop Plus. Tot slot is de aanbeveling van Shenton (2004) om het onderzoek te laten controleren door een collega-onderzoeker. Dit is in het huidige onderzoek gedaan door de gemaakte codes te laten controleren.

Ten tweede de overdraagbaarheid (transferability), waarbij de vraag is of de resultaten van het huidige onderzoek ook gegeneraliseerd kunnen worden naar de populatie (Shenton, 2004). Het generaliseren kan lastig zijn bij kwalitatief onderzoek. Er is bij kwalitatief onderzoek sprake van een kleine steekproef binnen een specifieke omgeving. Toch is het mogelijk om de resultaten van een kwalitatief onderzoek tot op zekere hoogte ‘op reis’ te laten gaan naar een andere context. Door het specifiek beschrijven van processen binnen de context van de Wiershoeck en Kringloop Plus, kan het mogelijk gebruikt worden door andere onderzoekers (Shenton, 2004).

Ten derde moet er sprake zijn van betrouwbaarheid (dependability). Bij kwantitatief onderzoek kan met het herhalen van dezelfde methode, in dezelfde context met dezelfde populatie, dezelfde uitslag geven. Dit is bij kwalitatief onderzoek niet mogelijk. Toch kan betrouwbaarheid worden versterkt door het gedetailleerd beschrijven van de processen. Ook wordt aangeraden om overlappende methoden te gebruiken (Shenton, 2004). Zo kan betrouwbaarheid versterkt worden wanneer er zowel een focusgroep als individuele diepte-interviews worden gedaan. In het huidige onderzoek is getracht op gedetailleerde manier de wijze van de gebruikte methoden te beschrijven. Daarnaast is er gebruik gemaakt van zowel een focusgroep als diepte-interviews.

Ten vierde is objectiviteit (confirmability) van belang. Objectiviteit is lastig te garanderen binnen kwalitatief onderzoek doordat de onderzoeker de antwoorden van de participanten zelf interpreteert en mogelijk de vragen enigszins gekleurd stelt aan de participanten. Om toch een zekere mate van objectiviteit te bereiken is volgens Shenton (2004) van belang dat de onderzoeker zich bewust is van eigen overtuigingen en verwachtingen binnen dit onderzoek. Op deze overtuigingen en verwachtingen moeten vervolgens gereflecteerd worden in het onderzoek. Deze bevindingen zijn te vinden bij de discussie in hoofdstuk 5.

3.6 Ethische overwegingen

Doordat het huidige onderzoek zich richt op deelnemers binnen algemene voorzieningen is het van groot belang om ethisch verantwoord om te gaan met de data die wordt verzameld. Deze ethische overwegingen komen terug in verschillende fasen van het huidige onderzoek. Zo is het belangrijk dat het onderzoek wat uitgevoerd wordt ook van belang is voor de onderzoekspopulatie en er geen exploitatie plaatsvindt (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Er dient volgens Hennink, Hutter en Bailey (2011) ook enig voordeel voor de participanten te zijn. Deelname aan dit onderzoek kan voor de participanten inzicht verschaffen over de invloed die deelname aan een algemene voorziening kan hebben op het individu. Mogelijk wordt deze informatie door de gemeente Groningen vervolgens gebruikt om inzichtelijk te maken waarom deze voorzieningen belangrijk zijn voor de samenleving.

Vervolgens is er naast het belang voor de onderzoekspopulatie de omgang met de participanten zeer belangrijk. Er moet sprake van informed consent waarbij de participanten weten waar zij deel aan nemen en hiervoor ook daadwerkelijk toestemming geven (Hennink, Hutter & Bailey, 2011). Dit is in het huidige onderzoek gewaarborgd door informatie te verstrekken voordat het diepte-interview werd

gehouden en door de participanten een toestemmingsverklaring te laten ondertekenen. Dit formulier is te vinden in bijlage C en hierin staat onder andere dat de informatie anoniem wordt verwerkt en na afronding van het onderzoek de geluidsopnames worden vernietigd. Tijdens het onderzoek is het vrijwillige karakter om mee te doen met dit onderzoek benadrukt bij de participant en werd aangegeven dat zij op elk moment mochten stoppen met het onderzoek indien zij dat wilden. Naast de informed consent werd er respectvol omgegaan met eventuele moeilijke ervaringen waar een participant moeite mee had om te vertellen. Daarnaast mocht de participant tijdens het diepte-interview absoluut geen dwang ervaren.

Nadat de data middels diepte-interviews zijn verzameld is het van belang om hier juist mee om te gaan. Dit is gedaan door de getranscribeerde teksten te anonimiseren. Niet alleen de namen van de participanten zijn verwijderd maar ook andere gegevens over andere mensen en/of organisaties worden verwijderd. Daarnaast is er vertrouwelijk omgegaan met de geluidsopnames en teksten. Het is opgeslagen op een beveiligde computer. Nadat het huidige onderzoek is afgerond worden de geluidsopnames, de getranscribeerde teksten en de vragenlijsten verwijderd.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de vragenlijst, de focusgroep en de diepte-interviews besproken. In paragraaf 4.1 vindt een beschrijving plaats van de Wiershoeck en Kringloop Plus aan de hand van de resultaten van de vragenlijst. Middels de uitkomsten van deze vragenlijst worden de Wiershoeck en Kringloop Plus met elkaar vergeleken. In paragraaf 4.2 worden de resultaten van de focusgroep besproken die gebruikt zijn ter inspiratie voor de diepte-interviews. Vervolgens worden in paragraaf 4.3 de resultaten van de diepte-interviews geanalyseerd. De analyse vindt plaats aan de hand van de thema's die in de diepte-interviews naar voren zijn gekomen. Deze thema's worden ook nog aan de hand van thick descriptions verder uitgediept.

4.1 Beschrijving van de Wiershoeck en Kringloop Plus

Ten eerste vindt een beschrijving van de Wiershoeck en Kringloop Plus plaats aan de hand van de resultaten van de vragenlijst. De resultaten van deze vragenlijst zijn in tabel 1 te vinden. De beschrijving van de beide algemene voorzieningen is van belang omdat zo gekeken kan worden in hoeverre de deelnemers van de beide voorzieningen overeenkomsten laten zien.

In tabel 1 is te zien dat er veel overeenkomsten zijn tussen de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus. Zo is te zien dat er bij de Wiershoeck en Kringloop Plus ongeveer evenveel mannen (48%) als vrouwen (52%) werken. Daarnaast ligt de gemiddelde leeftijd bij de Wiershoeck (gemiddeld 50,5 jaar, SD: 15,6) en Kringloop Plus (gemiddeld 50,9 jaar, SD: 13,2) dicht bij elkaar. Ook ontvangt driekwart van de deelnemers van zowel de Wiershoeck (n= 16) als Kringloop Plus (n=21) een uitkering. Tot slot wonen de deelnemers van de beide voorzieningen gemiddeld gezien ongeveer vier á vijf km van de voorziening af.

De opvallende verschillen tussen de beide algemene voorzieningen zijn het aantal jaren dat de deelnemers daar vrijwilliger zijn en het aantal uren dat zij per week werken. Bij de Wiershoeck zijn de deelnemers gemiddeld 4,5 jaar (SD 5,3) vrijwilliger en bij Kringloop Plus zijn ze gemiddeld 1,8 jaar (SD 1,5) vrijwilliger. Hierbij moet genoemd worden dat de Wiershoeck al langer dan 30 jaar bestaat en Kringloop Plus nog geen vijf jaar bestaat. Daarnaast werken de deelnemers bij de Wiershoeck gemiddeld 4 uur minder per week dan bij Kringloop Plus. De oorzaak hiervoor kunnen de openingstijden zijn. De Wiershoeck is vijf dagen in de week alleen 's ochtends geopend, terwijl Kringloop Plus de hele dag geopend is. Indien gekeken wordt naar het aantal uren per week dat de Wiershoeck open is en het gemiddelde aantal werkuren, komt naar voren dat de deelnemers bij de Wiershoeck gemiddeld meer uren werken dan deelnemers bij Kringloop Plus. Naast het verschil in uren werken bestaat er nog een verschil in opleidingsniveau tussen de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus. Bij de Wiershoeck heeft 19% (n=4) van de deelnemers een laag opleidingsniveau terwijl bij Kringloop Plus

50% (n=15) van de deelnemers een laag opleidingsniveau heeft. De deelnemers van de Wiershoeck hebben een hoger opleidingsniveau dan de deelnemers van Kringloop Plus.

Op basis van de resultaten kan gezegd worden dat de achtergrondkenmerken van de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus in zo'n grote mate overeenkomen, dat er bij de analyse van de diepte-interviews geen onderscheid wordt gemaakt tussen de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus.

Tabel 1: Kenmerken van de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus

<i>Variabele</i>	<i>De Wiershoeck n= 21</i>				<i>Kringloop Plus n= 29</i>			
	<i>Gemiddelde of n</i>	<i>SD of %</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>Gemiddelde of n</i>	<i>SD of %</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Geslacht								
Vrouw	11	52,4			15	51,7		
Man	10	47,6			14	48,3		
Leeftijd in jaren	50,5	15,6	26	82	50,9	13,2	25	83
Vrijwilliger in jaren	4,5	5,3	0,1	20	1,8	1,5	0,1	6
Uren per week	12,9	6,6	3	25	16,4	7,9	4	32
Uitkering								
Wel een uitkering	16	76,2			21	75,0		
Geen uitkering	5	23,8			7	25,0		
Participatiebaan								
Wel participatiebaan	3	14,3			5	17,2		
Geen participatiebaan	18	85,7			24	82,8		
Uren participatiebaan per week	17,3	2,3	16	20	18,4	3,6	16	24
Opleidingsniveau								
Laag	4	19,1			15	51,7		
Midden	13	61,9			12	41,4		
Hoog	4	19,1			2	6,9		
Afstand huis tot algemene voorziening in km	4,9	7,0	0,5	35	4,1	7,5	0,4	30
Professionele ondersteuning								
Ondersteuning	10	50,0			9	33,3		
Ondersteuning gehad	-	-			3	11,1		
Geen ondersteuning	10	50,0			15	55,5		

4.2 Focusgroep

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de focusgroep die in maart 2018 is gehouden met de coördinatoren van de Wiershoeck, Kringloop Plus en het Odensehuis. Het Odensehuis is buiten beschouwing gelaten, vanwege grote verschillen met de Wiershoeck en Kringloop Plus. De resultaten van de focusgroep worden in deze paragraaf kort beschreven.

Tijdens de focusgroep zijn verschillende thema's naar voren gekomen die ter inspiratie zijn gebruikt voor het interviewschema van de diepte-interviews. De kernwoorden die genoemd werden tijdens de focusgroep, zijn ondergebracht onder drie kernthema's van dit onderzoek: participatie, sociale integratie en sociaal kapitaal. De thema's worden in de volgende sub paragrafen kort beschreven. In bijlage B is een uitgebreide beschrijving te vinden van deze focusgroep.

Tabel 2: Kernwoorden algemene voorzieningen

<i>De Wiershoeck</i>	<i>Kringloop Plus</i>
Dagstructuur	Gunnen
Gezondheid	Zelfstandigheid
Waardering	Laagdrempeligheid
Sociale omgeving (contact)	Zonder oordeel
Vitaal blijven, geestelijk en lichamelijk	Sociaal maatschappelijk betrokken
Zinvol bezig zijn	
Bij een gemeenschap horen	
Contact met de natuur	

4.2.1 Participatie

Alle participanten van de focusgroep vinden dat participatie een belangrijk element is binnen de algemene voorziening. Zo vinden de coördinatoren van de focusgroep dat participeren bij hun algemene voorziening voor dagstructuur zorgt en dat deelnemers zinvol bezig kunnen zijn. Ook het feit dat ze als algemene voorziening laagdrempelig plek bieden aan mensen, zorgt ervoor dat iedereen die dat wil kan participeren. Het biedt mensen de kans om zodoende (weer) deel te nemen aan de samenleving.

4.2.2 Sociale integratie

Zowel de coördinatoren van de Wiershoeck als de coördinator van Kringloop Plus, zijn het erover eens dat deelnemers die participeren bij hun algemene voorziening beter sociaal geïntegreerd raken. Zo wordt door de coördinatoren van de Wiershoeck verteld dat zij een sociale omgeving aanbieden aan de deelnemers. Volgens hen is een sociale omgeving essentieel voor mensen en maken de deelnemers van de Wiershoeck zo deel uit van een gemeenschap. De coördinator van Kringloop Plus benoemt dat de deelnemers die bij de kringloop participeren weer maatschappelijk betrokken raken. Deze betrokkenheid zorgt ervoor dat deelnemers van de algemene voorziening opbloeien en dat zij bij een groep horen.

4.2.3 Hulp als onderdeel van sociaal kapitaal

De participanten van de focusgroep zijn het erover eens dat er binnen de algemene voorzieningen ruimte is voor het helpen van elkaar. De coördinator van de Wiershoeck komt met een voorbeeld van een deelnemer die de zorg mijdt maar toch naar een huisarts is gegaan doordat iemand anders van de Wiershoeck met hem mee ging. Binnen Kringloop Plus is er ook betrokkenheid onder de deelnemers. Op het moment dat een deelnemer thuis zat met vreemde klachten nam een andere deelnemer het initiatief om te controleren wat er aan de hand was. Deze voorbeelden van hulp zijn ontstaan onder de deelnemers van de algemene voorzieningen.

De thema's die zijn opgemerkt door de coördinatoren van de Wiershoeck en Kringloop Plus, streven zij ook na in hun algemene voorziening. Deze thema's streven zij ook na in hun algemene voorziening. De coördinatoren zijn het erover eens dat zij een plek willen bieden aan deelnemers waar ze sociale binding krijgen met collega's en waar ze betrokken raken met de samenleving. De thema's die in de focusgroep met de coördinatoren van de algemene voorzieningen naar voren zijn gekomen, zijn gebruikt als inspiratie voor de diepte-interviews. Samen met de aannames die voortkomen uit het theoretisch model, zijn de resultaten van de focusgroep gebruikt om het interviewschema op te stellen.

4.3 Diepte-interviews

In de volgende sub paragrafen worden allereerst de kenmerken van de participanten beschreven en vervolgens worden de deelvragen beantwoord aan de hand van de thema's die naar voren zijn gekomen tijdens de diepte-interviews. Naast de analyse van de thema's vindt er een verdieping plaats aan de hand van thick descriptions. Alle thema's kunnen gevonden worden in het codeboek in bijlage E. Nadat de deelvragen zijn behandeld, komt in de laatste sub paragraaf de waarde die de participanten hechten aan de algemene voorziening aan bod.

4.3.1 Kenmerken participanten diepte-interviews

In tabel 3 wordt een aantal kenmerken van de participanten weergegeven. Om de anonimiteit te waarborgen, zijn de namen van de participanten vervangen door een getal.

Tabel 3: Kenmerken van de participanten

<i>Nr.</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Algemene voorziening</i>
1	Man	53	Mbo	Kringloop Plus
2	Man	43	Lbo	De Wiershoeck
3	Vrouw	31	Vwo	De Wiershoeck
4	Man	59	Hbo (afgebroken)	De Wiershoeck
5	Vrouw	52	Universiteit	De Wiershoeck
6	Vrouw	24	Havo	De Wiershoeck
7	Vrouw	52	Hbo (afgebroken)	Kringloop Plus
8	Man	48	Mavo	Kringloop Plus
9	Vrouw	52	Mbo	De Wiershoeck
10	Vrouw	27	Hbo	Kringloop Plus
11	Man	52	Leao	Kringloop Plus

In tabel 3 is te zien dat er vijf mannelijke en zes vrouwelijke participanten zijn. De jongste participant is 24 jaar oud en de oudste participant is 59 jaar oud. Het opleidingsniveau van de participanten is uiteenlopend van lager beroepsonderwijs tot universitair onderwijs. Van de twaalf participanten zijn zes deelnemers van de Wiershoeck en vijf deelnemers van Kringloop Plus. In de volgende alinea's worden de redenen van komst naar de algemene voorziening, het leven voor de algemene voorziening en de daginvulling bij de algemene voorziening van de elf participanten beschreven.

4.2.2 Redenen om bij een algemene voorziening te gaan werken

De participanten zijn met verschillende redenen bij een algemene voorziening gaan werken. Zes participanten zijn bij de algemene voorziening gekomen vanuit een periode van werkloosheid. De participanten kenden de voorziening al of zijn actief op zoek gegaan naar een nieuwe plek om te kunnen werken.

“Eh ons bedrijf is dus failliet gegaan en toen ja kwam ik in de WW terecht.. Eh en toen las ik in de krant.. Ik kwam hier af en toe wel es en het leek me op zich wel leuk om in een kringloop te werken.”

(Participant 1)

Naast werkloosheid, is re-integratie ook een reden waarom vier participanten bij de algemene voorziening zijn gekomen. Voor twee participanten is het re-integreren na een gevangenisstraf en voor twee participanten is het na een periode van ziekte. Tot slot is er nog één participant die als vluchteling naar Nederland gekomen is en bij de algemene voorziening is gekomen om te kunnen werken maar ook om de taal te leren.

Zeven participanten geven aan zich nutteloos en doelloos te voelen in de tijd voordat ze bij de algemene voorziening werkten. Dit heeft verschillende oorzaken, voor de ene participant was dit tijdens

een periode van werkloosheid terwijl het voor de andere participant een periode van ziek zijn betrof. Twee participanten geven aan dat ze in de periode voor de algemene voorziening depressieve gedachten ervoeren. Deze gedachten zijn in de loop van de tijd minder geworden. Twee andere participanten geven aan dat zij voordat ze bij de algemene voorziening werkten, altijd wel bezig waren en deze regelmaat ook nodig hebben. Zij vinden het prettig dat ze deze regelmaat ook bij de algemene voorziening hebben.

“Ja eigenlijk kan ik wel wat, maar ja niet zoveel, maar ik wil wel wat doen. En dan.. ja dan werkt het wat tegen omdat je je een beetje nutteloos voelt.”

(Participant 10)

De participanten vertellen tijdens de diepte-interviews hoe hun dag bij de algemene voorziening eruit ziet. Dat blijkt verschillend te zijn voor iedere participant omdat de werkzaamheden bij de Wiershoeck en Kringloop Plus erg uiteenlopend zijn. Waar de werkzaamheden erg uiteenlopend zijn tussen de participanten, is er wel een overeenkomst over de meerwaarde van de daginvulling. Negen participanten geven aan dat zij de daginvulling van de voorziening nodig hebben omdat zij het ‘bezig zijn’ erg belangrijk vinden. Daarbij noemden sommigen ook dat ze een doel nodig hebben in hun leven en anderen dat ze een dagstructuur nodig hebben.

“Dus op tijd je bed uit en een doel voor de dag zeg maar. Al is het maar voor een halve dag.”

(Participant 3)

4.3.3 Vertrouwen

In deze paragraaf worden de resultaten over het kernelement vertrouwen beschreven. Het theoretisch model is gebaseerd op de assumptie dat vertrouwen in elkaar ontstaat door participatie binnen de algemene voorziening en nauw samenhangt met sociale integratie. Om het vertrouwen in elkaar binnen de algemene voorziening te kunnen beschrijven, zijn drie thema's gebruikt. Deze thema's zijn 'Vertrouwen', 'Sfeer' en 'Respect en waardering'. De eerste twee thema's zijn deductief en gevormd door het interviewschema, maar het thema 'Respect en waardering' is een inductief thema die is ontstaan uit datgene wat de participanten vertellen. Deze drie thema's staan in verbinding met elkaar doordat de participanten vaak deze thema's samen benoemen. Om de deelvraag: 'In hoeverre bestaat er vertrouwen onder de deelnemers van de algemene voorziening?', te kunnen beantwoorden wordt in deze paragraaf dieper ingegaan op deze thema's.

De mate van vertrouwen onder de participanten van de twee algemene voorzieningen is verschillend. Vier participanten geven aan veel vertrouwen te hebben in collega's binnen de algemene voorziening. Zij vertellen dat zij zich veilig voelen binnen de algemene voorziening en dat zij hun spullen hier gerust kunnen laten liggen en dat de spullen dan niet kwijtraken.

“Ja het is weleens geweest dat iemand zijn telefoon kwijt was en dan weet ik van die is niet gestolen hier. En die wordt uiteindelijk ook wel weer teruggevonden. Maar eh ja dat vertrouwen is er wel”

(Participant 8)

Ondanks dat een aantal participanten aangeeft zich veilig te voelen binnen de algemene voorziening en vertrouwen heeft in de collega's, zijn vijf participanten iets meer terughoudend als het gaat over onderling vertrouwen. Drie daarvan geven aan dat zij wel vertrouwen hebben in collega's, maar niet in iedereen. De participanten die dit benoemen hebben een paar collega's waar ze goed contact mee hebben. Ze geven als reden dat ze eerst iemand goed moeten kennen om diegene te kunnen vertrouwen.

“Om vertrouwen op te bouwen moet je toch een band gaan creëren met een persoon.”

(Participant 2)

Eén participant heeft moeite om mensen te vertrouwen. De reden hiervoor is de angst dat het vertrouwen dat zij aan iemand geeft, misbruikt wordt door de ander. Ook binnen de algemene voorziening vertrouwt ze de collega's maar tot op een zekere hoogte. Een andere participant heeft juist gemerkt dat zijn vertrouwen in de medemens is versterkt binnen de algemene voorziening. Hij heeft een verleden gehad waarin hij weinig contact had met mensen en aan de rand van de samenleving leefde. Sinds hij deelneemt aan de algemene voorziening, voelt hij zich gezien en gewaardeerd. Deze waardering heeft zijn vertrouwen in de medemens doen toenemen.

“(...)eh nu word ik gewoon gewaardeerd als de mens die ik ben en die vertrouwen dat groeit alleen maar.”

(Participant 11)

Naast dat de participanten veel spreken over vertrouwen wordt ook regelmatig de sfeer binnen de algemene voorziening besproken. Wanneer gevraagd wordt naar de sfeer binnen de algemene voorziening, is het opvallend dat de sfeer door alle participanten als positief beschouwd wordt. Een enkele keer vindt een conflict plaats maar dat is spaarzaam. Bijna alle participanten hebben een andere beschrijving van de sfeer. In tabel 4 zijn de beschrijvingen tot kernwoorden geformuleerd. De kernwoorden die bij elkaar passen zijn samengevoegd.

Tabel 4: Kernwoorden die de sfeer binnen de algemene voorziening beschrijven

<i>Sfeer</i>	<i>Door hoeveel participanten benoemd</i>
Goed, prima	4
Relaxt, gemoedelijk en ontspannen	4
Superleuk, geweldig en heerlijk	3
Behulpzaam	3
Open	2
Gezellig	1
Positief, fijn	2
Vrolijk	1
Familiair	2

De meeste participanten geven naast een beschrijving van de sfeer, een voorbeeld van hoe zij de sfeer ervaren en in welke situaties die sfeer naar voren komt. Daarbij komen vaak situaties naar voren waarin men elkaar helpt of waar contact is tussen collega's. De behulpzaamheid op de werkvloer wordt door vijf participanten als voorbeeld genoemd. Het hebben van contact wordt door acht participanten benoemd, daarbij wordt ook vaak het woord betrokkenheid gebruikt. Het hebben van contact en de behulpzaamheid wordt verder besproken in de paragraaf over sociaal kapitaal.

Tot slot spreken negen participanten over respect en waardering binnen de algemene voorziening. Vaak is dit in combinatie met de ervaren sfeer en het vertrouwen. Het ervaren van vertrouwen lijkt daarmee nauw samen te hangen met respect en waardering binnen de algemene voorziening. Door de respect en waardering voelen participanten zich gezien.

“En dat sterkt dan ook dat je ook wordt gewaardeerd hier door mensen of dat ze heel enthousiast zijn dat je er weer bent.”

(Participant 7)

Om het kernelement vertrouwen verder uit te diepen wordt gekeken naar het thema dat het meeste naar voren komt tijdens de interviews. Door middel van thick descriptions wordt met deze verdieping getracht om nieuwe verbanden tussen verschillende thema's, binnen de juiste context te plaatsen. De participanten van de diepte-interviews spreken veel over het thema 'Respect en waardering'. Dit thema is tijdens de diepte-interviews vijftien keer benoemd door negen participanten. In tabel 5 is de thick description van het thema 'Respect en waardering' weergegeven.

Tabel 5: *Thick description van het thema 'Respect en waardering'*

<i>Thema</i>	<i>Wat is de kwestie en context</i>	<i>Variaties in de kwestie</i>	<i>Hoe wordt de kwestie besproken door verschillende participanten</i>	<i>Hoe vaak genoemd en door hoeveel participanten</i>	<i>Combinatie met andere codes</i>
Respect en waardering	Participanten geven dat zij respect en/of waardering ervaren binnen de algemene voorziening	Mening Ervaring	Dankbaar Positief	Het is vijftien keer benoemd Door negen participanten	Positieve sfeer Vertrouwen Ervaring positief Deel uitmaken van groep Diversiteit Invloed Contacten Daginvulling

Het thema 'Respect en waardering' wordt door negen participanten op verschillende manieren benaderd. Zo zijn er vier participanten van mening dat respect en waardering belangrijk zijn binnen de algemene voorziening. Zij vinden het belangrijk dat iedereen met respect en waardering wordt behandeld en daarnaast zien zij ook dat er respect en waardering wordt geuit binnen de algemene voorziening. Er zijn ook zes participanten die vertellen dat ze zich gerespecteerd en gewaardeerd voelen binnen de algemene voorziening. Deze participanten laten dat meestal blijken door te vertellen dat zij worden gezien door hun collega's. De zes participanten die zich gerespecteerd en gewaardeerd voelen, geven aan hier dankbaar voor te zijn. Door alle participanten wordt positief gesproken over het thema 'Respect en Waardering'.

De mensen gaan respectvol met elkaar om, heb ik het idee ook. (...) Dus je moet mensen gewoon nemen zoals ze zijn. Ongeacht wat voor achtergrond ze hebben, vind ik"

(Participant 1)

Het thema 'Respect en waardering' lijkt daardoor een belangrijke plek in te nemen binnen algemene voorzieningen en heeft daarom logischerwijs ook een connectie met de thema's die vallen onder het kernelement vertrouwen (vertrouwen en positieve sfeer). Het thema 'Respect en waardering' heeft daarnaast ook verbinding met de kernelementen sociale integratie en sociaal kapitaal. Zo valt het thema 'Deel uit maken van groep' onder het kernelement sociale integratie. Eén participant benoemt dat hij zich gezien voelt binnen de groep en dat hij vindt dat hij gewaardeerd wordt door de groep. Naast een verbinding met sociale integratie, staat het thema 'Respect en Waardering' in verbinding met het thema 'Contacten'. Deze verbinding gaat over hoe er vanuit de contacten die worden opgedaan binnen de algemene voorzieningen, respect en waardering wordt gegeven en ontvangen. Een participant vertelt daarover dat zij altijd begroet wordt door iedereen. Ze geeft aan dat het contact dat onderling plaatsvindt samenhangt met het geven van respect en waardering. Naast de connecties met de andere kernelementen, heeft het thema 'Respect en waardering' een verbinding met de positieve ervaringen van de participanten

met de algemene voorziening en de invloed die de algemene voorziening op hun leven heeft. De veelal positieve ervaringen waar de participanten over vertellen hebben hangen nauw samen met het gevoel dat er respect en waardering heerst binnen de algemene voorziening.

Concluderend lijken de resultaten van de interviews erop te wijzen dat er vertrouwen in elkaar bestaat bij de deelnemers die participeren binnen de algemene voorziening. Vijf participanten ervaren veel vertrouwen in elkaar en vijf participanten ervaren vertrouwen in de collega's die ze (goed) kennen. Vertrouwen in elkaar lijkt samen te gaan met de ervaren sfeer, het respect en de waardering die de participanten ervaren. Wanneer gekeken wordt naar de thick description van vertrouwen, heeft het thema 'Respect en waardering' een belangrijke plek. De participanten van de interviews geven aan dat zij dit een belangrijk thema vinden en het lijkt invloed te hebben op de mate van vertrouwen in de medemens binnen de algemene voorziening.

4.3.4 Sociale integratie

In deze paragraaf worden de resultaten van het kernelement sociale integratie uiteengezet. In hoofdstuk 2 staat beschreven dat verwacht wordt dat sociale integratie samen met vertrouwen het product is van participatie bij de algemene voorziening. De thema's die verwant zijn met sociale integratie, zijn 'Groepsgevoel' en 'Deel uitmaken van groep'. Beide thema's zijn deductief en gebaseerd op de vragen uit het diepte-interview. De deelvraag die bij sociale integratie hoort was: *In hoeverre ervaren deelnemers binnen een algemene voorziening een groepsgevoel en voelen zij zich daar ook deel van uitmaken?* Om antwoord te kunnen geven op deze deelvraag wordt in deze paragraaf beschreven wat de resultaten zijn wat betreft groepsgevoel en deel uitmaken van een groep.

Negen participanten ervaren binnen de algemene voorziening een groepsgevoel. Dit groepsgevoel wordt positief bestempeld. Vijf participanten geven aan dat zij het sociale contact zien als onderdeel van dat groepsgevoel. De interesse die aan elkaar getoond wordt is daarbij van belang maar ook de (vrijwillige) samenwerking en het gezellig dingen samen doen wordt genoemd.

“Ja. Ja ik ervaar wel een groepsgevoel eh en dat komt ook denk ik ook omdat eh even denken.. ja mensen allemaal wel wat met elkaar omgaan. Er zijn niet echt eh kliekjes ofzo, of vaste clubjes”.

(Participant 4)

Toch geven twee participanten aan geen groepsgevoel te ervaren omdat alle deelnemers verschillende taken hebben en er daardoor weinig samenwerking is. Eén participant vertelt dat zij de samenwerking binnen de algemene voorziening mist en omdat ze een gezamenlijk doel mist. Ook geven beide participanten aan dat zij maar tijdelijk werkzaam zijn bij de algemene voorziening. De tijdelijke aard

van het werken bij de algemene voorziening kan mogelijk te maken hebben met het ontbreken van een groepsgevoel.

Ondanks dat niet alle participanten een groepsgevoel ervaren, voelen ze zich allemaal wel deel uitmaken van de groep. De participanten die eerder hadden gezegd geen groepsgevoel te ervaren vinden wel dat ze bij de groep horen. Wanneer de participanten spreken over het deel uitmaken van de groep, dan wordt dat vaak gerelateerd aan het doen van activiteiten samen of het contact dat ze hebben tijdens het werken.

“En ik heb ook erbij horen, bij een gemeenschap die invloed heeft ook van nou ik voel me ergens bij en dan voel ik me ja onderdeel van eh een club mensen en ook een soort gelijkwaardigheid van we doen dit allemaal en iedere heeft zijn eigen taken maar eh ik hoor daar bij”

(Participant 3)

Om het kernelement sociale integratie verder uit te diepen, is in tabel 6 de thick description van het thema ‘Deel uitmaken van groep’ te vinden. Het thema ‘Deel uitmaken van groep’ wordt in totaal vijftien keer genoemd bij de diepte-interviews. Alle participanten hebben iets over het thema ‘Deel uitmaken van groep’ verteld tijdens de diepte-interviews.

Tabel 6: Thick description van het thema ‘Deel uit maken van de groep’

<i>Thema</i>	<i>Wat is de kwestie en context</i>	<i>Variaties in de kwestie</i>	<i>Hoe wordt de kwestie besproken door verschillende participanten</i>	<i>Hoe vaak genoemd en door hoeveel participanten</i>	<i>Combinatie met andere codes</i>
Deel uitmaken van groep	Voelt de deelnemer zich ook deel uitmaken van de groep binnen de algemene voorziening	Onderdeel voelen Aarzeling	Positief Rationeel	Het is vijftien keer benoemd. Door alle participanten	Vertrouwen versterkt Respect en waardering Groepsgevoel Waarde algemene voorziening Ervaringen positief

Acht participanten benoemen dat ze zich onderdeel voelen bij de algemene voorziening. Daarbij voelen een aantal zich meteen onderdeel van de groep. De participanten vertellen dat ze zich meteen thuis voelden of een goed gevoel hebben over de collega’s binnen de algemene voorziening. Er zijn drie participanten die enige aarzeling uiten bij het deel uitmaken van de groep. Deze aarzeling heeft verschillende oorzaken. Eén participant geeft aan dat zij wel even moet wennen voor zij zich deel uit voelt maken van de groep. Een andere participant vertelt dat ze zich wel deel uit voelt maken van de groep maar dat ze deze plek wel als tussenstation ziet en graag nog naar een andere (werk)plek zou willen. Het feit dat de participant de algemene voorziening als tussenstation ziet, heeft mogelijk invloed op de mate waarin zij zich deel uit voelt maken van de groep.

Het thema ‘deel uitmaken van groep’ wordt door alle participanten positief besproken. Dit thema komt naar voren wanneer participanten het over hun positieve ervaringen binnen de algemene voorziening hebben. De participanten die enige aarzeling aangaven bij dit thema, spreken er rationeel over. Daarbij spreken zij over de verschillende aspecten die volgens hen ook te maken hebben bij het deel uitmaken van een groep. Zo voelt niet iedere participant zich deel uit maken van de hele groep bij de algemene voorziening, maar een klein deel daarvan waar ze mee samenwerken.

“Ja in het begin vond ik het nog wel lastig omdat ik natuurlijk nieuw was en ik was hier nog maar kort. Maar eh bij de kledinghoek sowieso wel want daar eh ja.. ik merkte gewoon dat ik daar met open armen werd ontvangen”
(Participant 10)

Het thema ‘Deel uitmaken van groep’ heeft ook verbindingen met andere thema’s naast sociale integratie. Het heeft een verbinding met onderling vertrouwen. Zo vertelt een participant dat het deel uitmaken bij de groep zijn vertrouwen heeft versterkt. Ook spreken de participanten over positieve ervaringen en de waarde van de algemene voorziening in combinatie met het thema ‘Deel uitmaken van groep’.

De resultaten lijken erop te wijzen dat de meeste participanten een groepsgevoel ervaren binnen de algemene voorziening. Daarbij vinden ze samenwerking en contact belangrijk. Alle participanten voelen zich deel uitmaken van de groep. Ook de participanten die geen groepsgevoel ervaren, geven wel aan dat zij zich deel uit voelen maken van de groep. Doordat het overgrote deel van de participanten een groepsgevoel ervaart en zich ook deel uit voelt maken van die groep, kan dat er op wijzen dat er sprake is van sociale integratie binnen de algemene voorziening. Wanneer gekeken wordt naar de thick description van sociale integratie, blijkt dat deel uit maken van de groep door de participanten als een positieve ervaring wordt beschouwd die ook invloed heeft op het vertrouwen in de medemens.

4.3.5 Sociaal kapitaal

In deze paragraaf worden de resultaten over het kernelement sociaal kapitaal beschreven. Zoals beschreven in hoofdstuk 2 wordt verwacht dat sociaal kapitaal het resultaat is van vertrouwen en sociale integratie. Om de resultaten van sociaal kapitaal te kunnen beschrijven, zijn de volgende thema’s tijdens de diepte-interviews naar voren gekomen, ‘Contacten’, ‘Hulp’, en ‘Vriendschappen’. Het thema ‘Contacten’ is deductief, maar de andere twee thema’s, ‘Vriendschappen’ en ‘Hulp’ zijn inductief doordat ze zijn ontstaan door de interviews met de participanten. Het thema ‘Contacten’ is vaak verbonden met de thema’s ‘Vriendschappen’ en ‘Hulp’. In deze paragraaf wordt getracht om de laatste twee deelvragen te beantwoorden. Deze luiden: *In hoeverre is het sociaal kapitaal vergroot bij*

deelnemers door deelname aan de algemene voorziening? En: In welke mate is het sociale netwerk uitgebreid door deelname aan een algemene voorziening?

Tijdens de diepte-interviews wordt veel gesproken over de contacten binnen de algemene voorziening. Alle participanten geven aan dat het contact binnen de algemene voorzieningen als positief wordt ervaren. Acht participanten bestempelen het contact onderling als goed, fijn en heel leuk. Daarnaast zijn er drie participanten die vertellen dat ze het goed kunnen vinden met de collega's van de algemene voorziening maar wel enige terughoudendheid naar de collega's te hebben. De redenen voor die terughoudendheid zijn uiteenlopend. Zo vertelt één participant dat hij bang is dat hij dan geclaimd wordt door collega's en vertelt de andere participant dat zij de neiging heeft om mensen te helpen maar dat dat niet haar taak is en daarom wat afstand houdt.

“Sociale contacten vind ik hier sowieso heel leuk. Iedereen is hier ook gewoon heel relaxed”
(Participant 10)

Door de contacten binnen de algemene voorzieningen geven zeven participanten aan dat er vriendschappen zijn ontstaan. Voor de ene participant is dat één goede vriend of vriendin terwijl voor de andere een nieuw sociaal netwerk is ontstaan. Zo vertelt een participant dat hij meerdere vrienden heeft gekregen door zijn werk bij de algemene voorziening en waarmee hij een eetclub heeft opgericht. Ook neemt hij deel aan een wandelclub waar zowel mensen uit de algemene voorziening als van daarbuiten aan mee doen. Een andere participant vertelt dat zij een goede vriendin is geworden met een collega van de algemene voorziening. Zij spreken regelmatig af en gaan ook samen sporten. Door de vriendschappen die zijn ontstaan geven veel participanten aan dat ze elkaar ook helpen, zowel met praktische als mentale hulp. Van de zeven participanten die aangeven vriendschap te hebben met collega's, geven vijf participanten voorbeelden van de hulp die ze aan elkaar geven.

“Maar ook wel als ik iets heb eh privé thuis, dat ik eh mijn woning bij wijze van spreken wil veranderen, dan zegt ‘ie van als je hulp nodig bent, roep me maar dan kom ik je zo helpen. En dat is wederzijds ook.”
(Participant 11)

Naast hulp binnen vriendschappen geven ruim negen participanten aan dat zij praktische of mentale hulp hebben gegeven binnen de algemene voorziening. Dit kan een praatje zijn, maar ook hulp bij een reparatie bij iemand thuis. Zes participanten geven aan dat het praktische en mentale hulp betreft bij het werk binnen de algemene voorziening. Maar er zijn drie participanten die ook hulp geven buiten de algemene voorziening om.

Acht participanten geven aan dat zij zelf ook hulp hebben ontvangen binnen de algemene voorziening. Voor vier participanten betreft het voornamelijk mentale hulp en voor de andere vier

participanten is het praktische hulp. Ook hier wordt de meeste hulp tijdens het werk bij de algemene voorziening gegeven. Twee participanten hebben ook hulp ontvangen buiten de werksfeer van de algemene voorziening. Eén participant heeft bijvoorbeeld hulp nodig met vertaling en advies bij belastingzaken.

“En ik heb eh bijvoorbeeld eh een hulp nodig, niet in Wiershoeck, met de gemeente, met eh belasting.

Ik heb altijd hun vragen: ‘alsjeblieft wat moet ik doen’ (...) Zij helpt mij.”

(Participant 5)

Ook het kernelement sociaal kapitaal wordt verder uitgediept. Aan de hand van het thema ‘Contacten’ wordt gekeken naar de onderlinge verbanden met andere thema’s. In tabel 7 is de thick description van het thema ‘Contacten te vinden. Dit thema wordt door alle participanten genoemd tijdens de diepte-interviews. Het is in totaal twintig keer besproken.

Tabel 7: Thick description van het thema ‘Contacten’

<i>Thema</i>	<i>Wat is de kwestie en context</i>	<i>Variaties in de kwestie</i>	<i>Hoe wordt de kwestie besproken door verschillende participanten</i>	<i>Hoe vaak genoemd en door hoeveel participanten</i>	<i>Combinatie met andere codes</i>
Contacten	De mate waarin participanten contact hebben met andere deelnemers binnen de algemene voorzieningen	Oppervlakkig Diepgaand	Waarderend Dankbaar Rationeel	Het is twintig keer benoemd. Door alle participanten	Vriendschappen ontstaan Praktische hulp Ervaringen positief Diversiteit Mentale hulp Respect en waardering Positieve sfeer Leven voor algemene voorziening Groepsgevoel Vertrouwen

Ruim zeven participanten spreken over oppervlakkige contacten binnen de algemene voorziening. Vaak benoemen ze dat iedereen begroet en gezien wordt, maar dat ze niet diepgaande contacten ervaren binnen de algemene voorziening. Vier participanten ervaren wel diepgaande contacten binnen de algemene voorziening. Zij hebben met meerdere collega’s goed contact. Van de zeven participanten die de contacten binnen de algemene voorziening als oppervlakkig beschouwen, zijn er drie die een vriendschap hebben opgedaan binnen de algemene voorziening. De vier participanten die aangeven diepgaand contact te hebben, vertellen ook allemaal dat ze er een vriendschap aan hebben over gehouden.

“Nou ik heb echt veel mensen hier ontmoet. Ik merk echt dat het gewoon... ik heb sowieso eh vrienden aan over gehouden”

(Participant 6)

De meeste participanten spreken waardierend over de contacten die zij hebben binnen de algemene voorziening. De waardering blijkt uit de voorbeelden die zij schetsen over het contact met de collega's. Sommige participanten zijn erg dankbaar dat zij goede contacten hebben binnen de algemene voorziening nadat zij een periode hebben doorgemaakt waarin zij weinig contacten hadden. Ook bij het thema 'Contacten' spreken de participanten rationeel over de contacten binnen de algemene voorziening. Zo vertellen een aantal participanten dat ze met een paar collega's goed contact hebben en niet met alle collega's diepgaand contact ervaren.

Zoals te zien is in tabel 8 heeft het thema 'Contacten' een verbinding met elf andere thema's. Het thema 'Contacten' valt onder het kernelement sociaal kapitaal en is daarom ook verbonden met de thema's 'hulp' en 'vriendschappen'. Het hebben van contact binnen de algemene voorziening heeft bij verschillende participanten geleid tot vriendschap en het geven en krijgen van hulp. Daarnaast heeft het thema 'Contacten' een verbinding met vertrouwen in de medemens. Het vertrouwen lijkt daarmee invloed te hebben op de contacten binnen de algemene voorzieningen. Zo vertelt een participant dat hij vertrouwen erg belangrijk vindt voordat hij een vriendschap kan beginnen.

“Om vertrouwen op te bouwen moet je toch een band gaan creëren met een persoon dus eh ja het eh.. zo zie ik het.”

(Participant 2)

Het kernelement sociale integratie heeft ook invloed op het thema 'Contacten'. Zo kwam in een diepte-interview met een participant naar voren dat zij binnen de algemene voorziening een hele hechte groep collega's heeft en dat dat tot gevolg heeft dat veel mensen veel van elkaar weten. De voorbeelden duiden erop dat een versterkte sociale integratie binnen een algemene voorziening leidt tot meer contact onderling. Tot slot vertellen participanten ook over diversiteit onder collega's wanneer ze spreken over het thema 'Contacten'. Het spreekt participanten aan dat er veel verschillende mensen werkzaam zijn binnen de algemene voorzieningen. De ervaringen die de participanten hebben met contacten zijn over het algemeen positief. Ook wanneer de participanten dit vergelijken met hun leven voor de algemene voorziening.

De resultaten wijzen erop dat dat binnen de algemene voorziening contacten worden opgedaan die vervolgens ook weer leiden tot praktische en mentale hulpbronnen. Alle participanten geven aan positieve contacten te hebben binnen de algemene voorziening. Daarnaast heeft meer dan de helft van de participanten door deelname aan de algemene voorziening er vriendschap aan overgehouden. Tot slot krijgen veel participanten mentale en praktische hulp van mede collega's en geven ze aan dit ook terug te geven. Deze resultaten wijzen er op dat hun sociale netwerk is gegroeid en het sociaal kapitaal van de participanten is vergroot door hun deelname aan de algemene voorziening. Kijkend naar de thick descriptions heeft het thema 'Contacten' verbinding met veel andere thema's en kan dit erop wijzen dat de thema's veel invloed op elkaar uitoefenen.

4.3.6 Waarde van algemene voorziening voor de participanten

Naast de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal, spreken de participanten ook over de waarde die zij hechten aan de algemene voorziening door te vertellen over de ervaringen en de invloed die het werken bij de voorziening heeft op hun leven. Doordat de participanten hier veel over spreken, is besloten dit toe te voegen aan het resultatenhoofdstuk. Deze aanvullende informatie kan bijdragen aan het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag. De thema's die naar voren komen tijdens de diepte-interviews zijn, 'Ervaringen', 'Invloed' en 'Verandering'. Deze thema's zijn voortgekomen uit het interviewschema van de diepte-interviews. De participanten vertellen in alle thema's over wat de algemene voorziening voor ze heeft betekend.

Wanneer gekeken wordt naar de ervaringen van de participanten, is dit opgedeeld in positieve en negatieve ervaringen. Allereerst de positieve ervaringen. Vijf participanten geven aan dat de algemene voorziening een relaxte en gezellige plek is. Ruim zes participanten vertellen dat zij kunnen leren binnen de algemene voorziening. Dit is voor sommige participanten ook de reden geweest om deel te nemen aan een algemene voorziening. Vrijheid is naast leren ook een belangrijke ervaring. Vijf participanten geven aan dat zij vrijheid ervaren binnen de algemene voorziening. De vrijheid is vaak gelinkt aan de taken die de participanten hebben omdat zij zich vrij voelen om de taken zelf zo in te delen als zij willen.

“Ja ik vind het een hele fijne combinatie van dus vrijheid maar ook dat je werkt toch naar dingen toe.”

(Participant 6)

Ten tweede de negatieve ervaringen. Deze ervaringen worden niet vaak genoemd. In totaal zijn er vijf participanten die aangeven dat er weleens conflicten zijn. De conflicten zijn vaak uitingen van ergernissen binnen de algemene voorziening. Zo vertelt één participant dat ergernissen optreden bij de algemene voorziening wanneer een auto niet goed staat geparkeerd of vertelt een andere participant dat er weleens strubbelingen zijn onder collega's.

Naast de positieve en negatieve ervaringen die de participanten hebben binnen de algemene voorziening, spreken de participanten ook over de positieve invloed die het werken bij de algemene voorziening op hun leven heeft. Alle participanten geven aan dat het werken bij de algemene voorziening positieve gevolgen heeft gehad. Alle participanten hebben daarbij een eigen verhaal. Vaak vergelijken de participanten hun leven met de tijd voor ze bij de algemene voorziening werkten en de tijd dat ze nu werkzaam zijn binnen de algemene voorziening. Zo geven meerdere participanten aan dat het ze goed heeft gedaan om onder de mensen te zijn. Voor de ene participant was het goed om zodoende uit een dip komen en voor de andere participant betekent het dat hij milder naar mensen toe is geworden door het werken bij de algemene voorziening. Een tweetal participanten geven aan dat de structuur die de algemene voorziening biedt een positieve invloed heeft op hun leven. Ook geeft een tweetal participanten aan dat zij door het werken bij de algemene voorziening niet meer verslaafd zijn en zodoende een beter leven hebben. Verschillende participanten geven aan dat het werken bij de algemene voorziening hen zelfvertrouwen geeft. De waardering die ze krijgen maakt dat ze zijn gegroeid in zelfvertrouwen. Zo vertelt één participant dat ze blijer is geworden en ook grapjes durft te maken terwijl ze dit eerder niet durfde.

“Omdat ik er juist blij.. heel blij van word om met mensen samen te werken, om mensen om mij heen te hebben.”

(Participant 9)

Acht participanten geven aan dat het werken bij de algemene voorziening ze veranderd heeft. Zo zijn drie participanten gelukkiger geworden door het werken bij de algemene voorziening, geven twee participanten aan dat ze een persoonlijke ontwikkeling hebben doorgemaakt binnen de algemene voorziening en hebben drie participanten aangegeven dat ze rustiger zijn geworden en socialer door het werken bij de algemene voorziening. Wanneer vervolgens gevraagd wordt of hun sociale omgeving ook ziet of ze veranderd zijn, beamen zeven van de acht participanten dat. De omgeving ziet ook dat zij veranderd zijn. Vaak ziet de familie dezelfde veranderingen die de participant aangeeft.

Drie participanten zien geen verandering in hun leven door het werken bij de algemene voorziening. Het doet ze goed om bij de algemene voorziening te werken maar zien persoonlijk geen verandering in hun eigen leven. Wanneer gevraagd wordt of de omgeving ook ziet dat zij veranderd zijn, vertelt één participant dat haar ouders wel zien dat zij goed in haar vel zit sinds ze bij de algemene voorziening is gaan werken.

“Ja dat ik goed in mijn vel zit weer. Ja dat zeggen vooral mijn ouders. Die kennen mij ook in mijn slechte periode.(...) Want die zien natuurlijk wel dat ik er plezier in heb, dat ik er goed uit zie en dat soort dingen allemaal.”

(Participant 7)

De positieve waarde die de participanten toeschrijven aan de algemene voorziening, komt ook naar voren wanneer zij gevraagd worden wat het voor hen zou betekenen wanneer de algemene voorziening niet meer zou bestaan. Het betreft een praktische vraag waar door de participanten verschillend op gereageerd werd. In tabel 8 is het thema ‘Waarde algemene voorziening’ te zien. Het thema is door alle participanten genoemd tijdens de diepte-interviews. In totaal is het twintig keer genoemd.

Tabel 8: Thick description van het thema ‘Waarde algemene voorziening’

<i>Thema</i>	<i>Wat is de kwestie en context</i>	<i>Variaties in de kwestie</i>	<i>Hoe wordt de kwestie besproken door verschillende participanten</i>	<i>Hoe vaak genoemd en door hoeveel participanten</i>	<i>Combinatie met andere codes</i>
Waarde algemene voorziening	De participant vertelt wat het betekent als de algemene voorziening niet meer zou bestaan	Jammer Moeilijk	Met emotie Rationeel Praktisch	Het is in totaal twintig keer benoemd. Door alle participanten	Doorstroming betaalde baan Deel uitmaken van groep Ervaring positief

Uit de analyse kwam naar voren dat vier participanten aangeven dat zij het erg jammer vinden als de algemene voorziening waar zij werken zou ophouden te bestaan. Naast de vier participanten die het jammer vinden, vinden zeven participanten het moeilijk als de algemene voorziening niet meer zou bestaan. Deze vraag wordt door veel participanten rationeel en praktisch beantwoord. Ondanks dat ze het jammer of zelfs moeilijk zouden vinden dat de algemene voorziening er niet meer zou zijn, zouden ze wel op zoek gaan naar iets anders. Vier participanten geven aan dat ze het erg moeilijk zouden vinden als de algemene voorziening niet meer zou bestaan en zijn daar emotioneel onder. De algemene voorziening lijkt daarom veel voor ze te betekenen.

Ondanks dat alle participanten het jammer of moeilijk vinden als de algemene voorziening niet meer zou bestaan, geven de participanten aan dat ze dan wel op zoek gaan naar ander vrijwilligerswerk of een betaalde baan. In totaal zijn er zes participanten die graag een betaalde baan zouden willen hebben. Enkelen van hen zijn nog bezig met een integratietraject, enkelen hebben moeite met het vinden van een betaalde baan en er is nog een participant die eerst nog een opleiding gaat doen.

“Maar de volgende stap is naar weer betaald werk, of voor een deel weer uitbreiden en een loopbaantraject hiernaast te volgen.”

(Participant 10)

Wanneer de participanten spreken over de waarde die zij toekennen aan de algemene voorziening is dit vaak in relatie tot het thema 'Deel uitmaken van groep'. Deze connectie wijst erop dat deel uitmaken van een groep een grote invloed heeft op de betekenis van de algemene voorziening voor de participant. Zo vertelt een participant dat de algemene voorziening haar een thuisgevoel geeft en een familiale sfeer heeft. Een andere participant vertelt dat hij het erg moeilijk zou vinden als de algemene voorziening zou ophouden met bestaan omdat hij zich nu gezien voelt en zich bij de groep voelt horen.

Tot slot hebben positieve ervaringen binnen de algemene voorziening ook een connectie met de waarde van de algemene voorziening. Veel participanten geven aan dat ze vrijheid ervaren binnen de algemene voorziening, maar ook dat ze er kunnen leren. Deze positieve ervaringen worden vaak weer verteld wanneer de participanten vertellen wat de algemene voorziening voor ze betekent.

Uit het bovenstaande kan worden opgemaakt dat het werken bij de algemene voorziening over het algemeen een positieve invloed heeft op het leven van de participanten. Meer dan de helft van de participanten geeft aan dat het werken bij de algemene voorziening hen persoonlijk heeft veranderd. Ook de sociale omgeving van de participant ziet persoonlijke veranderingen optreden nadat hun naaste (de participant) is gaan werken bij de algemene voorziening. Kijkend naar de thick description van het thema 'Waarde algemene voorziening' heeft het een sterke verbinding met deel uit maken van de groep. De participanten geven aan dat ze de algemene voorziening zo waarderen omdat ze zich verbonden voelen met hun collega's.

Hoofdstuk 5: Conclusie, discussie en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen welke invloed participatie bij een algemene voorziening heeft op het gebied van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. Dit is onderzocht door een vragenlijst af te nemen binnen de Wiershoeck en Kringloop Plus, een focusgroep te houden onder de coördinatoren van de twee algemene voorzieningen en elf deelnemers van de twee algemene voorzieningen te interviewen. In dit hoofdstuk worden de conclusie, discussiepunten en de aanbevelingen van het onderzoek weergegeven. In paragraaf 5.1 worden de conclusies ten aanzien van de centrale onderzoeksvraag beschreven. Aan de hand van de vier deelvragen wordt getracht de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden. Vervolgens staan verschillende discussiepunten van dit onderzoek beschreven in paragraaf 5.2. In deze paragraaf wordt een terugkoppeling gemaakt naar het theoretisch model. Ook staan in paragraaf 5.2 de beperkingen en de sterke punten van dit onderzoek beschreven. Tot slot worden er een aantal aanbevelingen gedaan in de paragraaf 5.3.

5.1 Conclusie

Met het huidige onderzoek is getracht antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag. De centrale onderzoeksvraag luidde: *Wat is de bijdrage van participeren binnen algemene voorzieningen voor de deelnemers op het gebied van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal?* Aan de hand van de resultaten in hoofdstuk 4 volgen eerst de conclusies van de verschillende deelvragen. Vervolgens wordt de centrale onderzoeksvraag beantwoord op basis van de verschillende deelvragen.

5.1.1 Vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal

De eerste deelvraag heeft betrekking op het kernelement vertrouwen en luidde: *In hoeverre bestaat er vertrouwen onder de deelnemers van de algemene voorziening?* Uit de interviews kan geconcludeerd worden dat er relatief veel vertrouwen bestaat onder de participanten. De meeste participanten geven aan dat zij vertrouwen hebben in hun collega's. De participanten vertrouwen de collega's die ze goed kennen meer dan de collega's die ze minder goed kennen. Daarnaast spreken enkele participanten van een toename van vertrouwen in de medemens sinds zij bij de algemene voorziening werken. In relatie tot vertrouwen, spreken de participanten in de diepte-interviews ook van een positieve sfeer. Alle participanten ervaren een positieve sfeer binnen de algemene voorziening. Uit de diepte-interviews kwam naar voren dat deze positieve sfeer ontstaat doordat er sprake is van respect en waardering tussen de deelnemers van de algemene voorziening. De participanten voelen zich gerespecteerd en gewaardeerd en dragen dit ook graag uit naar anderen binnen de algemene voorziening. Bovendien dragen de positieve sfeer en het ervaren van respect en waardering binnen de algemene voorziening tot een omgeving waarin vertrouwen bestaat. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat er vertrouwen

bestaat onder de participanten van de algemene voorziening. De positieve sfeer die bestaat binnen de algemene voorziening lijkt hier invloed op te hebben, net als de aanwezigheid van respect en waardering.

De tweede deelvraag heeft betrekking op het kernelement sociale integratie: *In hoeverre ervaren deelnemers binnen een algemene voorziening een groepsgevoel en voelen zij zich daar ook deel van uitmaken?* Kijkend naar de resultaten over sociale integratie, komt uit de interviews naar voren dat bijna alle participanten een groepsgevoel ervaren. De twee participanten die geen groepsgevoel ervaren, voelen zich, net als de rest van de participanten, wél deel uitmaken van de groep. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat het ervaren van een groepsgevoel en het deel uit voelen maken van die groep, erop wijzen dat er sprake is van sociale integratie onder de deelnemers van de twee algemene voorzieningen.

De derde en vierde deelvragen staan in relatie tot het kernelement sociaal kapitaal. De derde deelvraag luidde: *In hoeverre is het sociaal kapitaal vergroot bij deelnemers door deelname aan de algemene voorziening?* Bevindingen vanuit de interviews wijzen erop dat er wederkerigheid bestaat tussen de participanten van de algemene voorziening in het krijgen en geven van hulp. Alle participanten spreken van mentale of praktische hulp die onder de collega's van de algemene voorziening wordt gegeven en gekregen. Veel van de voorbeelden over hulp tijdens de diepte-interviews zijn voorbeelden van mentale of praktische hulp. Wat betreft mentale hulp, vertellen de participanten dat zij weleens een praatje maken of advies geven aan een collega. Daarnaast worden er voorbeelden gegeven van praktische hulp. Zo zijn er participanten die hulp geven bij een collega thuis of tijdens het werk. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat het sociaal kapitaal van de participanten is vergroot door deelname aan de algemene voorziening. Het merendeel van de participanten heeft hulp ontvangen van collega's. Daarnaast geven de meeste participanten aan weleens hulp te geven aan collega's.

De vierde deelvraag is: *In welke mate is het sociale netwerk uitgebreid door deelname aan een algemene voorziening?* De bevindingen uit de interviews met de participanten geven aanleiding om te concluderen dat het sociale netwerk is uitgebreid door deelname aan een algemene voorziening. Alle participanten spreken positief over de contacten die zij hebben binnen de algemene voorziening. Uit de interviews kwam verder naar voren dat bij meer dan de helft van de participanten vriendschappen met collega's zijn ontstaan. Deze resultaten wijzen erop dat er een vergroting is van het sociale netwerk doordat zij vriendschappen hebben opgedaan en positief spreken over het contact met collega's binnen de algemene voorziening.

5.1.2 De mate van sociale samenhang

Op basis van de resultaten kan gesteld worden dat participanten van de algemene voorzieningen een bepaalde mate van vertrouwen in de medemens bezitten, zij zich sociale geïntegreerd voelen, en sociaal kapitaal hebben verzameld. Kijkend naar het kernelement vertrouwen, is vertrouwen in de medemens zeker aanwezig bij de participanten van de diepte-interviews. In de literatuur wordt gesteld dat participatie leidt tot meer vertrouwen (Botzen, 2015; Putnam, 2000; OECD, 2001; Schmeets, 2015;

Williams & Ronan, 2013). De resultaten van het huidige onderzoek wijzen niet uit dat de participanten, door deelname aan een algemene voorziening meer vertrouwen in de medemens hebben gekregen. Het is wel gebleken dat zij een zekere mate van vertrouwen bezitten. Bijna alle participanten hebben aangegeven de medemens te vertrouwen en zich veilig te voelen binnen de algemene voorziening. Voor enkele participanten is het vertrouwen toegenomen door deelname aan de algemene voorziening. De resultaten lijken er verder op te wijzen dat de participanten zich sociaal geïntegreerd voelen binnen de algemene voorziening. In lijn met de literatuur voelen de participanten zich als vrijwilliger onderdeel van de groep waardoor het waarschijnlijk is dat zij zich ook sociaal geïntegreerd voelen binnen de algemene voorziening (Berkman, 2000; Gundert & Hohendanner, 2014; Gundert & Hohendanner, 2015). Ook bij het kernelement sociale integratie heeft het huidige onderzoek niet kunnen concluderen dat de sociale integratie van de participanten binnen de algemene voorziening is versterkt. Dat zij zich echter deel uit voelen maken van de groep binnen de algemene voorziening is wel een gegeven. Tot slot het kernelement sociaal kapitaal. De resultaten wijzen erop dat het sociale kapitaal is vergroot door deelname aan de algemene voorziening. De positieve contacten en de vriendschappen die zijn ontstaan hebben geleid tot mentale en praktische hulp. Deze vormen van hulp zijn onderdeel van de hulpbronnen waarin het theoretisch kader ook van gesproken werd. In het theoretisch kader kwam naar voren dat het vanuit de literatuur ook de verwachting was dat een uitbreiding van het sociale netwerk zal leiden tot meer hulpbronnen (Bourdieu, 1985; Coleman, 1988).

Samenvattend geven de participanten aan positieve ervaringen te hebben door hun participatie bij de algemene voorzieningen. Deze positieve ervaringen zijn verschillend voor iedere participant. Vaak wordt er door de participanten gerefereerd aan hun leven voordat zij werkten bij de algemene voorziening en hun leven nu. Voor de ene participant heeft deelname structuur gegeven aan zijn leven, terwijl deelname voor de andere participant goed is geweest omdat zij weer onder de mensen is. Deze uiteenlopende verhalen laten zien dat deelname aan de algemene voorziening een bepaalde mate zingeving geeft aan de levens van de participanten.

In het huidige onderzoek is getracht inzicht te verwerven in de bijdrage van de kernelementen die onderdeel zijn van sociale samenhang. Participanten geven het beeld dat zij de algemene voorziening een fijne plek vinden waarin vertrouwen heerst in de medemens. Daarnaast geven de participanten aan dat zij zich onderdeel voelen maken van de groep. De contacten die zijn ontstaan door hun deelname aan de voorziening, zorgt voor hulp op de werkplek maar soms ook in de thuissituatie. Het beeld dat geschetst wordt door de participanten over de algemene voorziening, is dus een positief beeld. Het huidige onderzoek betreft een exploratieve studie waarin geen voor- of nameting is gedaan. In hoeverre de bepaalde kernelementen zijn toegenomen door deelname aan de algemene voorziening kan niet met zekerheid gesteld worden. Er kan echter wel geconcludeerd worden dat er zeker een bepaalde mate van sociale samenhang bestaat binnen de twee algemene voorzieningen.

5.1.3 Individuele meerwaarde voor de participanten

Naast sociale samenhang en de kernelementen die daaronder vallen, laten de resultaten zien dat deelname aan een algemene voorziening een positieve invloed heeft gehad op het individuele leven van de participanten. Het heeft participanten zingeving gegeven doordat ze dagstructuur hebben gevonden bij de algemene voorziening. Ook heeft het meerdere participanten goed gedaan om (weer) onder de mensen te zijn. Door deelname aan de algemene voorziening zijn een aantal participanten in verschillende opzichten veranderd en ziet hun sociale omgeving dat ook. Deze bevindingen gaan verder dan de assumpties die gedaan zijn in dit onderzoek en geven aan dat het theoretisch model mogelijk niet compleet is. Naast vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal vinden participanten een bepaalde mate van zingeving bij de algemene voorziening. En mogelijk is zingeving de belangrijkste bijdrage voor de participanten.

5.2 Discussie

In deze paragraaf wordt een terugkoppeling gedaan naar het theoretisch model zoals beschreven in hoofdstuk 2 (figuur 2, p. 14). Het model wordt aan de hand van de verschillende kernelementen besproken. Daarnaast worden de sterke punten en beperkingen van dit onderzoek beschreven.

5.2.1 Terugkoppeling naar het theoretisch model

In dit onderzoek hebben het begrip sociale samenhang en de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal centraal gestaan. De kernelementen zijn voornamelijk afgeleid uit onderzoek van het CBS en gebruikt voor het theoretisch model (Schmeets, 2015). In hoofdstuk 2 kwam in het theoretisch model naar voren dat participatie leidt tot meer vertrouwen en sociale integratie. Deze twee kernelementen leiden vervolgens weer tot meer sociaal kapitaal.

Allereerst wordt kritisch gekeken naar het begrip sociale samenhang. Buiten het onderzoek van het CBS, zijn er veel verschillende opvattingen over sociale samenhang (Schiefer & van der Noll, 2017). Deze verschillende opvattingen maken het moeilijk om te bepalen hoe sociale samenhang het beste benaderd kan worden. Zoals beschreven in hoofdstuk 2, onderscheiden de onderzoekers Schiefer en van der Noll zes dimensies van sociale samenhang. Deze zes dimensies zijn: 1) Sociale relaties, 2) Identificatie, 3) Oriëntatie op algemeen welzijn, 4) Gedeelde waarden, 5) Objectieve en subjectieve kwaliteit van leven, 6) (On)gelijkheid (Schiefer & van der Noll, 2017, p. 586). Het huidige onderzoek is gelinkt aan de dimensies sociale relaties en identificatie. Hieronder vallen de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. Kijkend naar alle literatuur over sociale samenhang zijn de belangrijkste dimensies van sociale samenhang in dit onderzoek beschreven. Er moet echter rekening mee gehouden worden dat sociale samenhang niet in zijn volle omvang is onderzocht binnen de algemene voorzieningen.

Het theoretisch model van sociale samenhang, zoals te zien is in figuur 2, laat verschillende assumpties zien. De eerste assumptie is dat participatie bij een algemene voorziening tot meer vertrouwen in de medemens leidt. In het huidige onderzoek is door de diepte-interviews aangetoond dat er sprake is van vertrouwen in de medemens onder de participanten. Er is echter niet met zekerheid te zeggen dat participatie leidt tot méér vertrouwen in de medemens. De resultaten van het huidige onderzoek laten dat niet zien, omdat er geen voor- en nameting is gedaan. Er wordt tijdens de diepte-interviews door de participanten geen verschil aangeduid in vertrouwen nadat zij zijn gaan deelnemen bij een algemene voorziening. Wel lijkt er een verband te bestaan tussen het participeren bij de algemene voorziening en het vertrouwen in de medemens. Participanten geven aan dat zij respect en waardering ontvangen door hun werk bij de algemene voorziening. Respect en waardering staan weer in relatie met vertrouwen. Dit laat een verband zien waarvan de richting niet geheel duidelijk aan te tonen is.

De tweede assumptie is dat participatie bij een algemene voorziening leidt tot een verbeterde sociale integratie. Uit de diepte-interviews is naar voren gekomen dat de participanten zich deel uit voelen maken van de groep binnen de algemene voorziening. De conclusie die daaruit naar voren komt is dat de participanten dan ook sociaal geïntegreerd zijn binnen de algemene voorziening. In hoeverre de participanten ook ervaren dat zij beter geïntegreerd zijn, is echter niet bekend. Daarom kan dit onderzoek niet met zekerheid zeggen in hoeverre participatie leidt tot verbeterde sociale integratie.

De derde assumptie is dat vertrouwen en sociale integratie invloed op elkaar uitoefenen. Uit de resultaten van de diepte-interviews met de participanten komt naar voren dat vertrouwen en sociale integratie een met elkaar verbonden zijn. Enerzijds kan het hebben van vertrouwen in de collega's het gevoel versterken dat participanten zich deel uit voelen maken van de groep. Anderzijds kan het zo zijn dat wanneer participanten zich deel uit voelen maken van de groep, het vertrouwen in elkaar toeneemt. Daardoor lijkt de assumptie te kloppen dat vertrouwen en sociale integratie invloed op elkaar uitoefenen.

De vierde en laatste assumptie is dat de kernelementen participatie, vertrouwen en sociale integratie leiden tot meer sociaal kapitaal. Het huidige onderzoek heeft aangetoond dat de participanten meer sociaal kapitaal hebben verzameld door hun deelname aan de algemene voorziening. Zo is naar voren gekomen dat de participanten hulp aan collega's geven en dit ook ontvangen. Ook geven participanten aan dat zij vriendschappen hebben gesloten met collega's. De kernelementen vertrouwen en sociale integratie hebben invloed op sociaal kapitaal. Uit de diepte-interviews kwam naar voren dat participanten vertellen dat zij vertrouwen belangrijk vinden voordat vriendschap gesloten kan worden. Daarnaast komen de contacten en hulpbronnen ook voort uit een hechte groep. Daarmee heeft sociale integratie ook invloed op sociaal kapitaal. De aanname dat participatie, vertrouwen en sociale integratie leidt tot meer sociaal kapitaal is in lijn met de aanname die in het theoretisch model naar voren komt.

Samenvattend kan gesteld worden dat het theoretisch model op bepaalde punten klopt. Met name de verwachting dat participatie bij een algemene voorziening, samen met vertrouwen en sociale integratie leidt tot meer sociaal kapitaal is aangetoond in dit onderzoek. De causale verbanden tussen de verschillende kernelementen zijn met dit onderzoek echter niet vast te stellen. Het is aannemelijk dat de

verbanden tussen de kernelementen ook anders kunnen liggen dan het theoretisch model suggereert. Maar ondanks dat niet gesproken kan worden over causale verbanden, heeft het participeren bij een algemene voorzieningen geleid tot positieve ervaringen bij de participanten van dit onderzoek.

5.2.2 Sterke punten en beperkingen

Het huidige onderzoek kent verschillende sterke punten. Het eerste sterke punt van dit onderzoek is het gebruik van ‘mixed methods’. In het onderzoek is gebruik gemaakt van drie soorten methoden. Een kwantitatieve methode middels een vragenlijst, en twee kwalitatieve methoden die uit een focusgroep en diepte-interviews bestonden. Doordat er gebruik is gemaakt van een focusgroep is inspiratie ontstaan voor de topiclijst van de diepte-interviews. Vervolgens is het theoretisch kader samengebracht tot een goed onderbouwd interviewschema. De resultaten van de vragenlijst hebben laten zien dat de deelnemers van de Wiershoeck en Kringloop Plus goed vergelijkbaar waren en de resultaten van de diepte-interviews samengevoegd konden worden.

Het tweede sterke punt is dat er veel aandacht is geschonken aan de betrouwbaarheid, validiteit en ethische overwegingen van dit onderzoek. De betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek is beschreven in hoofdstuk 3 en wordt in deze paragraaf ook geëvalueerd. Er is in hoofdstuk 3 ook veel aandacht geweest voor de ethische overwegingen en tijdens het onderzoeksproces is hier zorgvuldig mee omgegaan. De aandacht voor de betrouwbaarheid, validiteit en de ethische overwegingen heeft dit onderzoek kwalitatief sterk gemaakt.

Naast sterke punten, kent dit onderzoek ook verschillende beperkingen. Deze zijn gericht op de gebruikte theorieën, de onderzoeksmethode en de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Zo bestaan er beperkingen ten aanzien van de meetbaarheid van het begrip vertrouwen. Het huidige onderzoek betreft een exploratief kwalitatief onderzoek, maar desondanks zijn bepaalde begrippen moeilijk meetbaar. Zo is het kernelement vertrouwen moeilijk meetbaar en kan het contextueel per situatie verschillen (van Houwelingen, 2016). Algemeen vertrouwen wordt vaak gemeten aan de hand van één vraag. Deze vraag luidt: ‘Vindt u over het algemeen dat de meeste mensen wel te vertrouwen zijn of vindt u dat men niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met mensen?’ (Grootaerts, 2004, p 46; Schmeets, 2015; Van Houwelingen, 2016). Deze vraag is niet in deze vorm gesteld tijdens het huidige onderzoek maar geeft wel weer dat het interpreteren van het kernelement vertrouwen niet eenvoudig is. In dit onderzoek is de vraag over vertrouwen breed gesteld. De participanten van de diepte-interviews hadden daardoor de ruimte om zelf invulling te geven aan het begrip. Door de participanten deze ruimte te bieden, zijn het de ervaringen van de participanten over het vertrouwen die leidend zijn bij de resultaten en de conclusie.

Naast het begrip vertrouwen, kent ook het begrip sociale integratie meerdere betekenissen. Wanneer in de literatuur gesproken wordt over sociale integratie worden vaak ook de begrippen sociale inclusie, sociale steun en sociale netwerken genoemd (Berkman, Glass, Brissette & Seeman, 2000; Fuller-Iglesias & Rajbhandari, 2016; Schmeets, 2015). In het huidige onderzoek zijn de begrippen sociale steun en

sociale netwerken onder sociaal kapitaal geschaard en is sociale inclusie verder niet beschreven. Mogelijk had het begrip sociale inclusie voor meer diepgang in het huidige onderzoek kunnen zorgen. Ondanks dat sociale inclusie niet genoemd is, heeft dit onderzoek recht gedaan aan sociale integratie door in te gaan op het groepsgevoel. Hierdoor is indirect aandacht geweest voor sociale inclusie, sociale steun en sociale netwerken.

De volgende beperkingen zijn gericht op de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek. Aan de hand van vier criteria, credibility, transferability, dependability en confirmability wordt hier kritisch naar gekeken (Guba, 1981; Shenton, 2004; Connelly, 2016). Ten eerste is in dit onderzoek getracht de geloofwaardigheid (credibility) te waarborgen door gebruik te maken van thick descriptions. De thick descriptions hebben ervoor gezorgd dat er verdieping kwam in de analyse van de thema's die veel naar voren kwamen tijdens de diepte-interviews. Naast het gebruik van thick descriptions, heeft een collega-onderzoeker de coderingen van de diepte-interviews steekproefsgewijs gecontroleerd. Door deze controle is de kwaliteit van de coderingen vergroot.

Ten tweede is de overdraagbaarheid (transferability) niet te garanderen in het huidige onderzoek. Het is niet mogelijk om te generaliseren naar een bredere context omdat het een exploratief onderzoek betreft en relatief weinig participanten kent. Toch kan het enigszins gegeneraliseerd worden door de processen uitvoerig te beschrijven zoals in hoofdstuk 3 is gebeurd (Shenton, 2004). Ondanks dat het generaliseren naar de populatie en andere contexten maar beperkt mogelijk is, kan dit onderzoek wel bijdragen aan vervolgonderzoek.

Ten derde zijn er beperkingen bij de betrouwbaarheid (dependability) van dit onderzoek. De participanten die hebben meegewerkt aan de diepte-interviews, zijn deelnemers die gemotiveerd en enthousiast zijn over de algemene voorziening waar zij werken. De gemotiveerde participanten kunnen zorgen voor een vertekening van de resultaten en kan de betrouwbaarheid van het onderzoek aantasten (Roose & Meuleman, 2014). De gemotiveerde participanten hebben daardoor in het huidige onderzoek mogelijk gezorgd voor een positiever beeld van de algemene voorziening dan het in werkelijkheid is. Bij het lezen van de conclusie zal hier rekening mee gehouden moeten worden. Om de betrouwbaarheid in dit onderzoek te versterken is gebruik gemaakt van een focusgroep en diepte-interviews. Volgens Shenton (2004) zullen deze overlappende methoden voor een betrouwbaarder beeld van de algemene voorzieningen.

Ten vierde wordt nog gekeken naar de objectiviteit (confirmability) van het onderzoek. Shenton (2004) benoemde in zijn onderzoek dat de objectiviteit van de onderzoeker wenselijk is om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Daarom is het van belang om eigen overtuigingen en verwachtingen te reflecteren. Tijdens de focusgroep en de diepte-interviews heeft de onderzoeker ten eerste getracht de vragen zo open mogelijk te stellen. Omdat de onderzoeker weinig ervaring had wat betreft het afnemen van interviews, heeft de onderzoeker af en toe de vragen enigszins gekleurd gesteld. Daarnaast is het van belang dat de interpretatie van de interviews zo objectief mogelijk gebeurt. Om de objectiviteit van de interpretatie van de interviews te waarborgen, werd gebruik gemaakt van een

codeboek en zijn de gemaakte coderingen gecontroleerd door een collega-onderzoeker. De objectiviteit van het onderzoek is daarmee deels gewaarborgd. Er moet echter rekening gehouden worden met enige beïnvloeding van de onderzoeker op de resultaten

5.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan naar aanleiding van dit onderzoek. De aanbevelingen zijn gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek en zijn gericht op vervolgonderzoek en aanbevelingen voor de praktijk.

5.3.1 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Het huidige onderzoek betreft een exploratief onderzoek. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de werking van algemene voorzieningen. Deze voorzieningen bekleden een unieke positie binnen de samenleving doordat zij zonder indicatiestelling een plek bieden aan mensen die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben. Doordat ze niet werken met indicaties onderscheiden zij zich van de reguliere dagbestedingsprojecten en kunnen zij de mensen die behoefte hebben aan maatschappelijke ondersteuning opvangen. Er zijn drie aanbevelingen voor verder onderzoek.

De eerste aanbeveling heeft te maken met een verdere verdieping van sociale samenhang. In het huidige onderzoek is gekeken naar sociale samenhang en de relatie tussen participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. Er is op een exploratieve wijze naar deze kernelementen gekeken. Alle kernelementen zijn stuk voor stuk grote begrippen die verdere verdieping kunnen gebruiken. De eerste aanbeveling voor verder onderzoek is dan ook om deze begrippen verder uit te diepen middels (kwalitatief) onderzoek. Elk kernelement afzonderlijk zou nieuwe inzichten kunnen opleveren over de werkzame bestanddelen van algemene voorzieningen.

Naast dat de kernelementen van sociale samenhang verdere verdieping nodig hebben, is het ook interessant om verder onderzoek te verrichten naar de populatie die baat hebben bij algemene voorzieningen. In het huidige onderzoek zijn alleen interviews afgenomen met deelnemers die al participeren binnen de algemene voorzieningen. Deze deelnemers zijn gemotiveerd en enthousiast over de algemene voorziening. Er is in dit onderzoek niet gekeken naar de doelgroep waar de algemene voorziening zeer geschikt voor is maar die niet deelnemen. Mogelijk dat nieuwe inzichten naar voren komen over de beweegredenen van mensen om wel of niet deel te nemen aan een algemene voorziening.

Tot slot zou onderzoek bij meer verschillende algemene voorzieningen een breder beeld geven van de positie die zij kunnen innemen binnen de participatiesamenleving. Eén van de doelen van de participatiesamenleving is dat er meer zorg binnen de sociale omgeving plaats vindt. De algemene voorziening kan een sociale omgeving zijn voor deelnemers, waarin ook hulp geboden kan worden aan diegene die daar behoefte aan hebben. Om dit aspect te onderzoeken zal naar meer verschillende algemene voorzieningen gekeken moeten worden.

5.3.1 Aanbevelingen voor de praktijk

Algemene voorzieningen zijn belangrijk voor de samenleving en de gemeente Groningen heeft aangegeven hier meer aandacht aan te willen besteden. Het doel van de gemeente om zich meer te richten op vroeg-signalerende en preventieve zorg, sluit goed aan op de laagdrempelige ondersteuning die algemene voorzieningen kunnen bieden in de stad Groningen. Om de algemene voorzieningen te ondersteunen in hun werk zijn er verschillende aanbevelingen voor de praktijk.

Ten eerste heeft het huidige onderzoek aangetoond dat er sociale samenhang heerst binnen algemene voorzieningen. Deelnemers die bij een algemene voorziening participeren kunnen profiteren van deze sociale samenhang hebben. Met dit gegeven zouden meer mensen hier baat bij hebben en is het belangrijk om meer aandacht uit te laten gaan naar de zichtbaarheid van deze algemene voorzieningen om nieuwe deelnemers te werven. Over het algemeen moeten de algemene voorzieningen zelf samenwerkingen zoeken met verschillende instanties in de stad Groningen. Uit de focusgroep is gebleken dat dit niet altijd even makkelijk gaat omdat zij niet altijd de juiste contacten bezitten. Doordat contacten ontbreken kunnen minder mensen de algemene voorzieningen vinden. Ondersteuning vanuit de gemeente Groningen kan hierbij gewenst zijn, ook bij nieuwe algemene voorzieningen.

Ten tweede kunnen de Wiershoeck en Kringloop Plus als voorbeeldfunctie fungeren voor andere algemene voorzieningen. Het huidige onderzoek heeft aangetoond dat binnen de twee algemene voorzieningen er sprake is van sociale samenhang onder de deelnemers. De positieve bijdrage van de kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal heeft ook te maken met de manier waarop de coördinatoren hun algemene voorziening leiden. Andere algemene voorzieningen zouden hiervan kunnen leren. Middels netwerkbijeenkomsten met verschillende voorzieningen kan hier aandacht aan worden besteed.

Literatuurlijst

- Abels, R., & Brandsma, J. (2015, 15 september). De participatiesamenleving: wat is daar al zichtbaar van? *Trouw*. Geraadpleegd op 7 september 2018, van <https://www.trouw.nl/home/de-participatiesamenleving-wat-is-daar-al-zichtbaar-van~a143a379/>
- Agresti, A., & Finlay, B. (2009). *Statistical methods for the social sciences* (4th ed. ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Antonucci, T., Ajrouch, K., Webster, N., & Birditt, K. (2018). Social networks and forgiveness: The role of trust and efficacy. *Research in Human Development*, 15, 3-20.
- Bekker, R. (2012). Trust and volunteering: Selection or causation? evidence from a 4 year panel study. *Political Behavior*, 34, 225-247. doi:10.1007/s11109-011-9165-x
- Bel, R. (2017, 19 maart). Cliënten tussen wal en schip door transitie. *Zelf Magazine*. Geraadpleegd op 7 september 2018, van <https://www.zelfmagazine.nl/artikelen/clienten-tussen-wal-en-schip-door-transitie-zorg/>
- Berkman, L. F. (2000). Social Support, Social Networks, Social Cohesion and Health. *Social Work in Health Care*, 31(2), 3-14. doi: 10.1300/J010v31n02_02
- Berkman, L. F., Glass, T., Brissette, I., & Seeman, T. E. (2000). From social integration to health: Durkheim in the new millennium. *Social Science & Medicine*, 51, 843-857.
- Booth, J., Chapman, D., Ohmer, M., & Wei, K. (2018). Examining the relationship between level of participation in community gardens and their multiple functions. *Journal of Community Practice*, 26, 5-22. doi:10.1080/10705422.2017.1413024
- Borgdorff, S. (2016, 2 december). Jan Terlouw ontroert met pleidooi voor 'touwtje uit brievenbus'. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 26 april, van <https://www.ad.nl/tv-en-radio/jan-terlouw-ontroert-met-pleidooi-voor-touwtje-uit-brievenbus~a29f0b11/>
- Botzen, K. (2015). Are joiners trusters? A panel analysis of participation and generalized trust. *Zeitschrift für soziologie*, 44, 314-329
- Bourdieu P. 1985. *The forms of capital*. In Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, ed. JG Richardson, pp. 241-58. New York: Greenwood
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018a). *Meer vertrouwen in elkaar en instituties*. Geraadpleegd op 21 augustus 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/22/meer-vertrouwen-in-elkaar-en-instituties>
- Centraal Bureau voor de statistiek. (2018b). *Zorguitgaven stijgen in 2017 met 2,1 procent*. Geraadpleegd op 20 augustus 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/22/zorguitgaven-stijgen-in-2017-met-2-1-procent>
- Centraal Planbureau. (2013). *Decentralisaties in het sociaal domein*. Den Haag, CPB. Geraadpleegd op 27 maart 2018, van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/cpb-notitie-4september2013-decentralisaties-het-sociale-domein.pdf>

- Chan, D., Hamamura, T., Li, L., & Zhang, X. (2017). Is trusting others related to better health? an investigation of older adults across six non-Western countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48, 1288-1301. doi:10.1177/0022022117722632
- Chan, J., To, H., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social Indicators Research : An International and Interdisciplinary Journal for Quality-Of-Life Measurement*, 75, 273-302. doi:10.1007/s11205-005-2118-1
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95 - 120.
- Connelly, L. M. (2016). Trustworthiness in qualitative research. *Medsurg Nursing*, 25, 435-436.
- de Vos, H. (2003). Geld en 'de rest': Over uitzwerming, teloorgang van gemeenschap en de noodzaak van gemeenschapsbeleid. *Sociologische Gids*, 50, 285-311.
- de Wiershoeck. (2018). *Stichting Stadsboerderij de Wiershoeck*. Geraadpleegd op 24 april 2018, van http://www.wiershoeck.nl/index.php?categorie=wiershoeck&knop=de_wiershoeck
- Denktaş, S., & Burdorf, A. (2016). *Wordt het geen tijd om grote gezondheidsverschillen in Nederland op te lossen? Een essay over de oorzaken en de oplossingen*. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam.
- Dijkhoff, T. (2014). The Dutch social support act in the shadow of the decentralization dream. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 36, 276-294. doi:10.1080/09649069.2014.933590
- Downey, S., Werff, L., Thomas, K., & Plaut, V. (2015). The role of diversity practices and inclusion in promoting trust and employee engagement. *Journal of Applied Social Psychology*, 45, 35-44. doi:10.1111/jasp.12273
- Durkheim, E. (1970, reprinted). *Suicide : A study in sociology*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Ferlander, S. (2007). The importance of different forms of social capital for health. *Acta Sociologica*, 50(2), 115-128. doi:10.1177/0001699307077654
- Flores, R. (2014). From personal troubles to public compassion: Charity shop volunteering as a practice of care. *The Sociological Review*, 62, 383-399. doi:10.1111/1467-954X.12118
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22, 7-20. doi:10.1080/713701144
- Fuller-Iglesias, H.R., & Rajbhandari, S. (2016). Development of a multidimensional scale of social integration in later life. *Research on Aging*, 38, 3-25. doi:10.1177/0164027514568324
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures : Selected essays*. New York: Basic Books.
- Gemeente Groningen. (2014). *Uitvoeringsplan vernieuwing sociaal domein 2014-2015*. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <http://docplayer.nl/5739892-Uitvoeringsplan-vernieuwing-sociaal-domein-2014-2015-gemeente-groningen.html>
- Glanville, J. L., & Story, W. T. (2018). Social capital and self-rated health: Clarifying the role of trust. *Social Science Research*, 71, 98-108. doi:10.1016/j.ssresearch.2018.01.002

- Glover, T. (2004). Social capital in the lived experiences of community gardeners. *Leisure Sciences*, 26, 143-162. doi:10.1080/01490400490432064
- Grootaert, C. (2004). *Measuring social capital: An integrated questionnaire*. Washington: WorldBank
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology Journal*, 29, 75–91.
- Gundert, S., & Hohendanner, C. (2014). Do fixed-term and temporary agency workers feel socially excluded? labour market integration and social well-being in Germany. *Acta Sociologica*, 57(2), 135-152. doi:10.1177/0001699313496588
- Gundert, S., & Hohendanner, C. (2015). Active labour market policies and social integration in Germany: Do ‘One-Euro-Jobs’ improve individuals’ sense of social integration? *European Sociological Review*, 31, 780-797. doi:10.1093/esr/jcv076
- Haarsma, A., Stouten-Hanekamp, M., Velvis, A., Bredewold, F., & Jager-Vreugdenhil, M. (2018). *Safe h(e)aven: Meedoen en meetellen in laagdrempelige buurtprojecten. Eindrapport project Netwerkondersteuning in buurt en wijk*.
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2011). *Qualitative research methods*. London: Sage.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS Med*, 7(7), 1-20. doi: 10.1371/journal.pmed.1000316.
- Huygen, A. & de Meere, F. (2008). *De invloed en effecten van sociale samenhang. Verslag van een literatuur verkenning*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Kringloop Plus. (2018). *Beleidsplan 2015-2020*. Geraadpleegd op 4 mei 2018, van <https://kringloopplus.nl/wp-content/uploads/Beleidsplan-Stichting-Kringloop-juni-2016.pdf>
- Kwekkeboom, R. (2012). Zorg in Nederland – beelden, feiten en (on)mogelijkheden. In J. Steyaert, & R. Kwekkeboom (Reds.), *De zorgkracht van sociale netwerken* (pp. 14-24). Utrecht: Movisie.
- Liu, J., Zhang, R., Milojev, P., & Gil, D. (2018). The global trust inventory as a “Proxy measure” for social capital: Measurement and impact in 11 democratic societies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49, 789-810. doi:10.1177/0022022118766619
- Meindersma, J. (2018). *Ga met collega's in gesprek over burgerinitiatieven*. Utrecht: Movisie.
- Nummela, O., Sulander, T., Rahkonen, O., & Uutela, A. (2009). The effect of trust and change in trust on self-rated health: A longitudinal study among aging people. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 49, 339-342. doi:10.1016/j.archger.2008.11.010
- OECD. (2001). *The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. doi: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264189515-en>.
- Oosterhuis, M., & Bruinewoud, E. (2016). Voortgang innovatieatelier sociaal domein. Geraadpleegd op 27 maart 2018, van <https:// groningen.raadsinformatie.nl/document/4413465/2>
- Op het Veld, A., Wachtmeester, J., & Andersson Elffers Felix bv. (2012). *Decentralisatie betekent transitie & transformatie. Nieuwe verantwoordelijkheden, rollen en opgaven in maatschappelijke*

- ondersteuning*. Geraadpleegd op 20 april, van <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2013/201204-decentralisatie-transitie-transformatie-transitiebureau-vng-vws.pdf>
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone : The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster
- Putters, K. (2014). *Rijk geschakeerd. Op weg naar de participatiesamenleving*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Repetur, L. (2018, 14 april). Samenhang is de sleutel tot een sterkere sociale basis. *Movisies*. Geraadpleegd op 27 juli 2018, van <https://www.movisie.nl/artikel/samenhang-sleutel-tot-sterkere-sociale-basis>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2018). *Zorguitgaven. Hoe ontwikkelen zich de zorguitgaven in de toekomst*. Geraadpleegd op 20 augustus 2018, van <https://www.vtv2018.nl/zorguitgaven>
- Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van sociale wetenschappen. Een inleiding*. Academia Press: Gent
- Rotter, J. B. (1967). A new scale for the measurement of interpersonal trust. *Journal of Personality*, 35, 651–665. doi.org/10.1111/j.1467-6494.1967.tb01454.x
- Samen goed voor elkaar. (n.d.). Algemene voorzieningen. Van en voor iedereen. Geraadpleegd op 27 juli 2018, van <http://www.themanieuws.nl/app/publication/SDBM161/3803>
- Schiefer, D., & Van der Noll, J. (2017). The essentials of social cohesion: A literature review. *Social Indicators Research*, 132, 579-603. doi:10.1007/s11205-016-1314-5
- Schmeets, H. (Ed.). (2015). *Sociale samenhang: Wat ons bindt en verdeelt*. Den Haag, Heerlen: CBS
- Shenton, A. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75
- Teig, E., Amulya, J., Bardwell, L., Buchenau, M., Marshall, J. A., & Litt, J. S. (2009). Collective efficacy in Denver, Colorado: Strengthening neighborhoods and health through community gardens. *Health & Place*, 15, 1115–1122. doi:10.1016/j.healthplace.2009.06.003
- Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19, 349–357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
- Troonrede koning Willem-Alexander (2 juli 2013) geraadpleegd op 16 maart 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/toespraken/2013/09/17/troonrede-2013>
- Tweede kamer debat. (2 juli 2014). Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Geraadpleegd op 1 maart 2018, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/kamer_in_het_kort/verzorgingsstaat
- van der Wal, D. (2017). Voortgang sociaal domein. Geraadpleegd op 2 maart 2018, van <https:// groningen.raadsinformatie.nl/document/6052209/1/Voortgang%20Sociaal%20Domein>

- van Hogendorp, S. (2017). Het thema collectieve interventies plopt ineens overal op. *Zorg + Welzijn*. Geraadpleegd op 30 juli 2018, van <https://www.zorgwelzijn.nl/het-thema-collectieve-interventies-plopt-ineens-overal-op/>
- van Houten, M., Verweij, S., Hanzon, C., Lammersen, G., Nourozi, S., Briels, B., & van Middelaar, M. (2017). *Dagbesteding in ontwikkeling*. Movisie, Utrecht
- van Houwelingen, P. (2016). Indicatoren voor sociale cohesie. *Mens En Maatschappij*, 91, 153-171. doi:10.5117/MEM2016.2.HOUW
- van Ingen, E. (2008). Social participation revisited : Disentangling and explaining period, life-Cycle and cohort effects. *Acta Sociologica*, 51(2), 103-121. doi:10.1177/0001699308090038
- van Ingen, E., & Bekkers, R. (2013). Generalized Trust Through Civic Engagement? Evidence from Five National Panel Studies. *Political Psychology*, 36, 277-294.
- van Pelt, M., & Repetur, L. (2018). *De sociale basis: Terug van weggeweest*. Startnotitie. Movisie, Utrecht.
- van Wely, M. (2016, 9 juli). Ook in Nederland polarisatie. *De Telegraaf*. Geraadpleegd op 26 april 2018, van <https://www.telegraaf.nl/nieuws/397320/ook-in-nederland-polarisatie>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2015). Algemene voorziening in de Wmo 2015. Geraadpleegd op 27 maart 2018, van https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/20150831_factsheet_algemene_voorziening_in_de_wmo.pdf
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2017). Vernieuwing, preventie en inclusie via de Wmo. Geraadpleegd op 27 juli 2018, van <https://vng.nl/onderwerpenindex/maatschappelijke-ondersteuning/vernieuwing-preventie-en-inclusie-via-de-wmo>
- Verschroor, W. (2015). De participatiesamenleving is niet van vandaag of gisteren. *Podium voor Bio-ethiek*, 22(2), 8-10.
- Wal, D. (2018). Aanbesteding gebiedsondersteuningsnetwerk. Geraadpleegd op 27 juli 2018, van <https://groningen.raadsinformatie.nl/document/6437417/1>
- WIJ Groningen. (2018). *Wat doet WIJ?* Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://wij.groningen.nl/wat-doet-wij/over-wij>
- Williams, S., & Ronan, K. (2014). Combinations of social participation and trust, and association with health status—an Australian perspective. *Health Promotion International*, 29, 608-620. doi:10.1093/heapro/dat010
- Yanagisawa, K., Nishimura, T., Furutani, K., & Ura, M. (2013). The effects of general trust on building new relationships after social exclusion: An examination of the ‘Settoku nattoku game’. *Asian Journal of Social Psychology*, 16(2), 133-141. doi:10.1111/ajsp.12021

Bijlagen

Bijlage A: Topiclijst focusgroep

Focusgroep woensdag 21 maart 2018

Doel: Om tafel met de coördinatoren van de drie algemene voorzieningen met als doel om te vragen naar de kracht van de voorzieningen. Dit heeft een informatief karakter om meer inzicht te krijgen over de algemene voorzieningen en waaruit ideeën kunnen worden opgedaan voor vragen voor de diepte-interviews met de deelnemers.

Idee: Aan het begin van de focusgroep schrijft iedereen op een post-it kernwoorden op van hun voorziening (waarvan zij denken dat zij wat werkt voor de deelnemers binnen hun algemene voorziening). Dit wordt op een groot bord geplakt en aan de hand daarvan komt er een gesprek op gang.

Vooraf aan de focusgroep: De groepsleider (Anna) vertelt wat de bedoeling is van deze focusgroep. Vertellen dat het vrijwillig is, anoniem verwerkt wordt, dat er mensen meeluisteren maar dat ze vrijuit mogen spreken en dat deze focusgroep informatie geeft voor vervolg onderzoek. Vragen of het gesprek opgenomen mag worden.

Topic	Bijbehorende vragen/opdrachten
Introductie	<ul style="list-style-type: none"> - Indien nog niet gedaan: korte voorstelronde - Uitleg van de focusgroep
Achtergrondinformatie (Intro vraag)	<ul style="list-style-type: none"> - Waarom zijn deze algemene voorzieningen nodig?
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> - Bereikt u de juiste mensen/doelgroep? - Hoe zouden meer mensen bereikt kunnen worden? - Is er een maximum aan deelnemers voor uw algemene voorziening?
Opbrengsten (kernwoorden opschrijven op post-its)	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u kernwoorden opschrijven op post-its over wat uw algemene voorziening doet voor de deelnemers? (of wat voor invloed het heeft op de deelnemers) <p>Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociale samenhang (vertrouwen, integratie?) • Sociale netwerken (vriendschappen)

	<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal kapitaal (hulpbronnen?) • Community <ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn de mogelijkheden van de algemene voorzieningen? - Kunt u een top 5 van kernwoorden (post-its) maken?
Toekomst	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe zien jullie uw algemene voorziening over 5 jaar? - Zijn er nog kansen? - Zijn er bedreigingen?
Afsluiting	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er nog onderwerpen die u heeft gemist, nog aanvullingen?

Bijlage B: Verslag Focusgroep

In maart 2018 vond een focusgroep plaats met de coördinatoren van de Wiershoeck, Kringloop Plus en het Odensehuis. Aan de hand van een inhoudelijke discussie met de coördinatoren, is getracht in kaart te brengen welke invloed hun algemene voorziening volgens hen heeft op de deelnemers. In de resultaten van de focusgroep met de coördinatoren worden de componenten beschreven die aansluiten bij de vier kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal, zoals beschreven in hoofdstuk 2. Alleen datgene wat de participanten van de Wiershoeck en Kringloop Plus hebben verteld wordt vermeld. De gegevens zijn geanonimiseerd en de participanten worden met een getal benoemd (zie tabel 1).

Tabel 1: Deelnemers focusgroep

<i>Nr.</i>	<i>Algemene voorziening</i>
1	De Wiershoeck
3	De Wiershoeck
5	Kringloop Plus

Introductie

Als introductie werd de participanten gevraagd waarom deze algemene voorzieningen nodig zijn. Participant 3 van de Wiershoeck vindt dat de algemene voorzieningen nodig zijn omdat niet iedereen meekomt in de samenleving doordat ze thuiszitten om verschillende redenen en wanneer iemand niet goed meekomt heeft dat inactiviteit en eenzaamheid tot gevolg. Volgens participant 3 kan de algemene voorziening zorgen voor activering en meer betrokkenheid in de samenleving waardoor de deelnemers weer deel uitmaken van de samenleving. Participant 5 van Kringloop Plus ziet diverse redenen waarom de algemene voorzieningen nodig zijn. Zo hebben de deelnemers van de kringloop verschillende achtergronden en is de visie van participant 5 dat iedereen mee mag doen. Het meedoen zorgt voor waardering en sociale binding onder de deelnemers.

“Actief kunnen zijn, deelnemer kunnen zijn in plaats van cliënt.”

(Participant 3)

Kernwoorden

De participanten van de focusgroep kregen de opdracht om kernwoorden op post-its te schrijven. De vraag daarbij was wat hun algemene voorziening nu oplevert voor de deelnemers. De kernwoorden die vervolgens zijn opgeschreven zijn te lezen in tabel 2. Aan de hand van de vier kernelementen, participatie, vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal, worden de kernwoorden behandeld.

Tabel 2: Kernwoorden algemene voorzieningen

<i>De Wiershoeck</i>	<i>Kringloop Plus</i>
Dagstructuur	Gunnen
Gezondheid	Zelfstandigheid
Waardering	Laagdrempeligheid
Sociale omgeving (contact)	Zonder oordeel
Vitaal blijven, geestelijk en lichamelijk	Sociaal maatschappelijk betrokken
Zinvol bezig zijn	
Bij een gemeenschap horen	
Contact met de natuur	

Participatie

De discussieleider verbindt verantwoordelijkheid van de deelnemers aan verschillende kernwoorden die op de post-its staan. De woorden zijn dagstructuur, zinvol bezig zijn en zelfstandigheid. Dit leidt tot de vraag in hoeverre deelnemers verantwoordelijkheid nemen binnen de algemene voorziening. Participant 1 vertelt dat iedere deelnemer op zijn eigen manier verantwoordelijkheid neemt. Zij vindt het heel belangrijk dat er een breed aanbod is zodat iedereen iets kan doen wat bij hem past. Dit is bij de Wiershoeck ook mogelijk.

“(...)en ja, en wat onze benadering is, is dat het ook heel erg belangrijk is dat je een heel breed aanbod hebt van wat iemand in potentie zou kunnen doen. Dat is essentieel wil je allerlei mensen welkom kunnen heten.”

(Participant 1)

De discussieleider vraagt naar de balans tussen vrijwilligers die meer verantwoordelijkheid dragen en vrijwilligers die dit minder kunnen. Volgens participant 3 zijn er ook deelnemers die niet te veel verantwoordelijkheid willen maar die gewoon datgene willen doen wat hun verteld wordt. Dat ziet participant 5 ook binnen Kringloop Plus. Er zijn deelnemers die het als opstap gebruiken naar een betaalde baan, maar ook deelnemers met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Vertrouwen

Tijdens de focusgroep is er niet expliciet gesproken over vertrouwen binnen de algemene voorziening. Gedurende de focusgroep wordt wel gesproken van integriteit binnen Kringloop Plus. Participant 5 vertelt dat deelnemers bij de kringloop gevraagd worden om eerlijk te zijn. Ook als ze geld hebben gekregen of gevonden dat ze dat aangeven en dat dit vervolgens in een gezamenlijke pot komt.

“De jongens op de auto die een ritje hebben en nou neem asjeblieft mee, hier heb je twee tientjes, neem maar mee. Dat is voor de fooienpot. Dat is eh een stukje integriteit. We bespreken het met elkaar”.

(Participant 5)

Sociale integratie

De discussieleider vraagt naar de sociale omgeving binnen de algemene voorziening. Aan de hand van de kernwoorden, sociale omgeving (contact), contact met de natuur en sociaal maatschappelijk betrokken, wordt hier op ingegaan.

Participant 3 geeft aan dat mensen gauw dreigen te vereenzamen. De sociale omgeving is dan van belang zodat mensen weer ergens bij horen. Participant 1 sluit zich hierbij aan en stelt dat we steeds minder deel uitmaken van gemeenschappen. Het is volgens haar essentieel dat mensen onder de mensen zijn. Participant 3 gaat hier verder op in en zegt dat het voor mensen ook belangrijk is om ergens deel van uit te maken. Hij vertelt over een community waarin je geaccepteerd wordt zoals je bent maar waar je ook feedback kunt ontvangen. Participant 5 zegt dat wanneer deelnemers participeren bij de algemene voorziening er maatschappelijke betrokkenheid ontstaat.

Er wordt verder ingegaan op de invloed van betrokkenheid op de deelnemers. De Wiershoeck ziet mensen echt opbloeien wanneer ze zich betrokken voelen. Participant 3 benoemt dat veel deelnemers een plek hebben gevonden waar ze er echt toe doen en dat dit leidt tot actieve deelname binnen de algemene voorziening. Participant 5 benadrukt dat de voorziening van de deelnemers is en dat zij samen het werk verzetten.

“Niet alleen maar iemand zijn die hulp krijgt maar ook iemand die ook iets geeft en die deel uitmaakt, actief deel uitmaakt.”

(Participant 3)

Om die betrokkenheid verder te illustreren wordt er gevraagd om een voorbeeld. Participant 3 van de Wiershoeck vertelt over een deelnemer die in de keuken meehelpt. Zij had meerdere tegenslagen in het leven gehad en zat vereenzaamd thuis. Doordat ze bij de Wiershoeck is komen helpen heeft ze een functie gekregen. In deze functie stuurt ze iemand anders aan die erg vergeetachtig is. Participant 3 vindt het mooi om te zien hoe iemand dan weer meetelt en gewaardeerd wordt.

Binnen Kringloop Plus hebben alle deelnemers hun eigen verhaal en die verhalen worden door een de communicatiemedewerkster beschreven en op de website gezet. Participant 5 vindt het mooi dat iedere deelnemer kwaliteiten heeft en iedereen wel zijn specialisme binnen de kringloop kan vinden. Hij ziet mensen dan opbloeien.

Sociaal kapitaal

De participanten zijn het erover eens dat er binnen de algemene voorzieningen ruimte is voor het helpen van elkaar. Participant 3 komt met een voorbeeld van een deelnemer die de zorg mijdt maar toch naar een huisarts is gegaan doordat iemand anders van de Wiershoeck met hem mee ging. Binnen Kringloop Plus is er ook betrokkenheid onder de deelnemers. Toen een deelnemer thuis zat met vreemde klachten ging er direct iemand naar toe om te kijken of het wel goed ging met diegene.

Belangrijkste kernwoorden volgens participanten

Er wordt van de participanten gevraagd om de belangrijkste kernwoorden op te noemen. Participant 3 noemt de *verandering van zelfbeeld*. Participant 5 noemt *zelfstandigheid*. Voor participant 1 is *meedoen* is een belangrijk kernwoord.

Toekomst

De coördinatoren van de twee algemene voorzieningen zijn positief gestemd over de toekomst. Zij zien beide kansen voor de toekomst en hopen dat ze nog lang kunnen blijven bestaan. De Wiershoeck geeft aan dat ze het af en toe wel somber in zien en dat zij bang zijn om ondergesneeuwd te raken ten opzichte van grote organisaties. Participant 5 sluit af met waar Kringloop Plus in de toekomst om bekend wil staan.

“We willen graag bekend staan dat wij ook die plekken hebben waar mensen kunnen schuilen. Waar ze ook rustig weer in het proces kunnen komen, waar we ze arbeidsvaardigheden gaan aanleren en ook sociaal gedrag soms.”

(Participant 5)

Bijlage C: Toestemmingsverklaring participanten

Toestemmingsverklaring deelname interview

Ondergetekende, meneer/mevrouw ..... geeft aan deel te nemen aan een gesprek, onderdeel van het onderzoek “ De invloed van de algemene voorzieningen op het individu” uitgevoerd door Anna Bakker, Student Sociologie aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Dit onderzoek vindt plaats in opdracht van de Gemeente Groningen en de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid van het UMCG.

Daarbij geldt:

- Ik ben duidelijk ingelicht over het doel van dit gesprek.
- Ik stem vrijwillig in met deelname aan dit gesprek.
- Ik weet dat ik mij ten alle tijden kan terugtrekken uit dit onderzoek en kan afzien van dit gesprek. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.
- Ik geef toestemming voor het eenmalig opnemen van het gesprek tussen mij en de onderzoeker.
- Ik weet dat de geluidsfragmenten uitsluitend gebruikt worden voor dit onderzoek voor de gemeente Groningen. Ze worden op geen enkele andere wijze gebruikt.
- Ik weet dat de geluidsfragmenten na afloop van het onderzoek worden vernietigd.
- Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken, voor de doelen die aangegeven zijn voor dit onderzoek.

Ik doe mee aan dit onderzoek.

Naam: .....

Handtekening .....

Datum ...../...../.....

Ik verklaar hierbij dat ik deze deelnemer volledig heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Naam onderzoeker:

Handtekening:

Datum: __ / __ / __

Bijlage D: Interviewschema

Korte uitleg

Mijn naam is Anna en ik ben student Sociologie aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Ik wil graag onderzoeken wat voor invloed het werken bij Kringloop Plus of de Wiershoeck op uw leven heeft. Ik doe dit onderzoek in opdracht van de gemeente Groningen en het maakt deel uit van mijn scriptie. Om een duidelijk beeld te krijgen van Kringloop Plus of de Wiershoeck, wil ik graag interviews doen met de mensen die hier aan deelnemen. Vandaar ook dit gesprek met u.

De vragen die ik ga stellen gaan over uw ervaringen binnen de Wiershoeck/ Kringloop Plus. Ik ben geïnteresseerd in de sfeer die hier hangt en de eventuele vriendschappen die zijn ontstaan. Het interview zal ongeveer een half uur tot drie kwartier duren.

Deelname is vrijwillig en u mag altijd aangeven wanneer u een pauze wilt of wanneer u wilt stoppen. Alles wat u mij vertelt zal alleen gebruikt worden voor dit onderzoek en zal niet gedeeld worden met anderen buiten dit onderzoek. De verzamelde informatie zal anoniem verwerkt worden. Om dit interview goed te kunnen verwerken zou ik het gesprek graag willen opnemen. Geeft u hier toestemming voor?

Heeft u nog vragen voordat we beginnen?

Topic	Vragen
Achtergrondinformatie	<ul style="list-style-type: none"> - Geslacht (zelf invullen) - Leeftijd - Welke wijk woont u? - Wat is uw hoogst afgeronde opleiding? - Bij welke algemene voorziening bent u participant/vrijwilliger (Kringloop Plus of de Wiershoeck, zelf invullen)
Inleidende vragen	<ul style="list-style-type: none"> - Wat voor taken hebt u bij deze voorziening? / Hoe ziet uw dag er uit bij de Wiershoeck/Kringloop Plus? <p>Probe: wat voor werk, veranderingen in taken, verantwoordelijkheid</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe bent u bij de Wiershoeck/Kringloop Plus terecht gekomen? Probe: redenen achter komst, hoelang komen ze er al, hoe vaak ze er zijn, waarom ze deelnemen? - Kunt u iets vertellen over hoe uw dag eruit zag voordat u werkte bij de Wiershoeck/ Kringloop Plus? Probe: contacten, sociale steun, vertrouwen, daginvulling - Wat zijn uw ervaringen met de Wiershoeck/Kringloop Plus? Probe: positieve/negatieve ervaringen, dagbesteding, meerwaarde in uw leven: voldoening, werkbesteding - Wat voor invloed heeft uw werk bij de Wiershoeck/ Kringloop Plus, gehad op uw leven? Probe: daginvulling, nieuwe mensen leren kennen, nuttige besteding
Participatie & Vertrouwen Sociaal kapitaal	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u iets vertellen over het contact met andere mensen bij de Wiershoeck/Kringloop Plus? Probe: meer contacten binnen de voorziening, inzicht in wat voor relatie: tijd, hechtheid, wederzijds vertrouwen, praktische/mentale hulp. Meer contacten buiten de voorziening door de voorziening - Hoe is de sfeer binnen de Wiershoeck/Kringloop Plus? Probe: positief of negatief. hulp bieden, interesse in elkaar, wederzijds vertrouwen - Hoe is het vertrouwen onderling binnen de Wiershoeck/Kringloop Plus Probe: verandert, versterkt, verzwakt

	<ul style="list-style-type: none"> - Heeft het werken bij de Wiershoeck/Kringloop Plus u veranderd? / Zeggen mensen in mijn omgeving dat ik ben veranderd? <p>Probe: ja/nee kunt u daar wat meer over vertellen?</p>
<p>Integratie</p> <p>Sociale inclusie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ervaart u binnen de Wiershoeck/Kringloop Plus een groepsgevoel? - Zo ja: Vertelt u daar eens meer over? <p>Probe: deel uit maken van een groep, geïnccludeerd voelen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo nee: Hoe ervaart u de Wiershoeck/Kringloop plus? <p>Probe: beschut werk, dagbesteding, vrijwilligerswerk</p>
<p>Slotvragen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wat zou het voor u betekenen als de Wiershoeck/Kringloop Plus er niet meer zou zijn? <p>Probe: Geen opvulling meer van de dag, minder sociale contacten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zouden er meer van dit soort voorzieningen moeten komen in de stad en waarom? <p>Probe: positieve omgeving, daginvulling, wat voor voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heeft u nog onderwerpen gemist tijdens dit gesprek die u graag wilt toevoegen?

Hartelijk dank voor dit gesprek!

Bijlage E: Codeboek

Inleidende vragen

Code	Type	Beschrijving	Rechtvaardiging	Voorbeeld uit data
Leeftijd	Deductief	Leeftijd van de participant		<i>"Mijn leeftijd is 43 jaar"</i>
Wijk	Deductief	Welke wijk woont de participant		<i>"Ik noem het zelf kostverloren. Volgens mij valt dat onder schildersbuurt"</i>
Opleiding	Deductief	Welke opleiding heeft de participant gedaan		<i>"Nou eh de opleiding die ik heb.. laatste die ik heb afgerond is SPW, mbo niveau drie is dat volgens mij en de HAVO diploma"</i>
Werkervaring	Deductief	Wat voor werk heeft de participant gedaan in het verleden		<i>"Ik heb zes jaar in een callcenter gewerkt"</i>
Reden achter komt	Deductief	Participant vertelt over de aanleiding die er voor gezorgd heeft dat hij/zij deelneemt aan een algemene voorziening		<i>"Ja eh Kringloop Plus werd mij aangeboden door eh Stichting Exodus. Stichting Exodus eh die zij van je.. je moet eh dagbesteding gaan doen en eh toen ben ik dus eh via hun ben ik hier beland"</i>
Deelname	Deductief	Hoelang en hoe vaak een participant al deelneemt binnen een algemene voorziening		<i>"Ik zit hier nou drie jaar" en "ja op het moment eh ik werk hier normaal gesproken vier dagen"</i>
Leven voor algemene voorziening		Participant vertelt over zijn persoonlijk leven voor deelname aan de algemene voorziening		<i>"Ja ik ben wel iemand die wel veel fietst en eh omdat je thuis zit voel je je heel nutteloos eigenlijk hè"</i>
Daginvulling (Bezig zijn, nuttig voelen)	Deductief	Deelname aan een algemene voorziening betekent een daginvulling waar er anders niets te doen was.		<i>"s 'morgens om 9:15 ben je hier binnen, even koffie drinken, 9:30 is de vergadering er.. Nou het ochtendoverleg, kassa in de la en dan moeten we 's morgens eerst de hal aanvegen"</i>
Re-integratie/opbouwen	Inductief	Werkt de participant vanuit een ziekte periode bij de algemene voorziening?	Meerdere participanten gaven aan dat het werken bij de algemene voorziening een	<i>".. eh ik re-integreer hier vanuit ziekte dus dat betekent dan ook dat ik het hier rustig aan doe"</i>

			manier van opbouwen is naar regulier werk.	
Participatiebaan	Inductief	Werkt de participant bij de algemene voorziening via een participatiebaan?	Deze code is toegevoegd omdat meerdere participanten bij de algemene voorziening via een participatiebaan werken	<i>“Want ik heb een participatiebaan dus dat is eh volgens mij is dat 16 uur ofzo”</i>
Taken	Deductief	Welke taken heeft de deelnemer binnen de algemene voorziening?		<i>“Nou eh ik moet op maandag de kippen verzorgen en dat houdt in dat het hok schoon moet worden gemaakt”</i>
Ervaringen positief of negatief bij de algemene voorziening	Deductief	Participant vertelt wat zijn ervaring is om te werken bij de algemene voorziening		<i>“Ik vind het hier gewoon heel.. heel, heel gezellig plekje. Ik voel me hier veilig, ik voel me hier gewaardeerd door collega's”</i>
Ervaringen positief bij de algemene voorziening (Leren, vrijheid)	Deductief	Participant vertelt wat zijn ervaring is om te werken bij de algemene voorziening		<i>“Maar hier vind ik vrijheid, ja ik kan eh leuke dingen maken en eh met de mensen praten” en “Ik heb veel ervaring hier gekregen”</i>
Diversiteit	Inductief	Participant geeft aan dat er veel diversiteit heerst onder de mensen die werkzaam zijn bij de algemene voorziening	Deze code is toegevoegd omdat meerdere participanten aangeven dat er veel diversiteit van mensen zijn binnen de algemene voorziening	<i>“Leuke mensen om je heen. Eh allemaal verschillende mensen ook”</i>
Invloed	Deductief	Participant vertelt over welke invloed het werken bij de algemene voorziening heeft op zijn leven		<i>“Heel veel. Eh ik ben eh ja toen ik nog werkloos was toen voelde ik me nutteloos en afgedaan en sinds ik hier werk, eh ja ben ik eigenlijk helemaal opgeleefd enzo”</i>
Ziekte ervaring	Inductief	De participant geeft aan een periode van ziekte te hebben doorgemaakt.	Meerdere participanten hebben aangegeven last te hebben van mentale/fysieke problematiek	<i>“Maar ik heb daarnaast ook nog agorafobie”</i>

Vertrouwen en sociaal kapitaal

Code	Type	Beschrijving	Rechtvaardiging	Voorbeeld uit data
Contacten	Deductief	De mate waarin participanten contact hebben met andere deelnemers binnen de algemene voorzieningen		<i>“Ja eh het contact is eh gewoon lekker hier. Dat eh.. Je komt 's ochtends binnen en je groet mekaar en je loopt met elkaar een beetje te dollen hè”</i>
Vriendschap(pen) ontstaan of niet ontstaan	Inductief	Participant vertelt of er vriendschap is ontstaan binnen de algemene voorziening	Deze code is toegevoegd omdat contacten zijn uitgelopen in vriendschappen of juist niet.	<i>“Ik vind vriendschappen, vind ik een beetje een te groot woord” of “Ja, ja ik heb eh met een aantal collega's heb ik best wel vriendschap gesloten”</i>
Hulp (praktisch/mentaal)	Inductief	Er wordt een voorbeeld gegeven van hulp (praktisch of mentaal) binnen de algemene voorziening	Deze code is aangemaakt omdat hulp vaak werd genoemd door participanten. Het is ook onder te verdelen bij sfeer.	<i>“En ik loop naar een collega en ik vraag kan je me helpen een kast uit elkaar te halen” en “.. soms dan zie ik aan mensen dat ze zich niet lekker voelen en dan probeer ik er toch een praatje mee te maken om toch te kijken wat er aan de hand is”</i>
Vertrouwen (hoog, gemiddeld, laag, versterkt)	Deductief	In hoeverre is er vertrouwen onderling bij de algemene voorziening		<i>“Eh in de één heb je meer vertrouwen. In de ene persoon heb je meer vertrouwen in de person en ook in wat hij kan dan anderen”</i>
Sfeer (positief/negatief)	Deductief	Beschrijving van de participant over de sfeer binnen de algemene voorziening		<i>“Eh nou ja relaxt en heel open naar elkaar wel en ook wel gewoon heel ja heel behulpzaam”</i>
Respect en waardering	Inductief	De participant geeft aan zich gerespecteerd of gewaardeerd te voelen binnen de algemene voorziening	Deze code is toegevoegd omdat veel participanten aangaven respect en waardering te ervaren binnen de algemene voorziening	<i>“Als ik daar kom s 'ochtends dan word ik sowieso begroet door iedereen en ik begroet iedereen. Dus ik word zeg maar gezien en opgemerkt”</i>
Verandering zelf (wel of geen)	Deductief	In hoeverre heeft het werken bij de algemene		<i>“Ik ben een socialer mens, een socialer, niet zo'n terug getrokken persoon meer”</i>

		voorziening de participant veranderd		
Verandering ander (wel of geen)	Deductief	In hoeverre zeggen mensen in de omgeving van de participant dat hij/zij is veranderd		<i>“eh nee niet dus veranderd maar wel meer, voor mijn ouders en vriend die zien wel echt dat ik met plezier heen ga”</i>
Gevoel	Inductief	De participant geeft aan dat het gevoel van belang is in zijn of haar leven.	Deze code is toegevoegd omdat een aantal participanten een gevoel ervaren binnen de algemene voorziening	<i>“Ik had meteen het gevoel van oh ik kan mezelf hier zijn. Van dit klopt. Ja”</i>
Gezondheid	Inductief	Het werken bij een algemene voorziening is goed voor de gezondheid	Deze code is toegevoegd omdat gezondheid verder niet in de topiclijst stond	<i>“Hier heb ik echt gevonden dat ik, gewoon dat praktische en dat lekker buiten zijn dat dat zo goed is voor je en dat je.. ja daar wordt je gewoon gezond mens van..”</i>

Sociale integratie

Code	Type	Beschrijving	Rechtvaardiging	Voorbeeld uit data
Groepsgevoel	Deductief	In hoeverre de deelnemer een groepsgevoel ervaart binnen de algemene voorziening		<i>“Hele familiale sfeer. Heel gemoedelijk. Komt ook veel.. van die huisvrouwen zijn hier hè, dus dat is.. je komt binnen en eh die geven je even een knuffel en die even eh.. ja fijn is dat”</i>
Deel uit maken van een groep	Deductief	Voelt deelnemer zich ook deel uitmaken van de groep (binnen de algemene voorziening)		<i>“.. ik merk wel gewoon echt dat ja dat iedereen me wel echt ziet staan en dat ze het hartstikke leuk.. echt leuk vinden dat ik er ben weet je wel..”</i>

Algemene voorzieningen

Code	Type	Beschrijving		Voorbeeld uit data
Waarde algemene voorziening	Deductief	De participant vertelt wat het betekent als de algemene voorziening niet meer zou bestaan		<i>“Nou dat zou ik natuurlijk hartstikke jammer vinden maar dan zou ik gewoon wel op zoek gaan naar een andere plek..”</i>

Meer algemene voorzieningen	Deductief	In hoeverre er meer van dit soort plekken (algemene voorzieningen) moeten komen		<i>“Ja eh ja ik denk dat dit soort plekken voor heel veel mensen, ik weet niet, ik kan niet in aantallen spreken, maar heel belangrijk is. En dan vooral mensen dus die zich niet voelen passen in de maatschappij van nu met wat voor redenen dan ook”</i>
Toevoeging interview	Deductief	Aan het einde van het diepte-interview kan de participant nog iets toevoegen aan het gesprek		<i>“Nee. Ik .. ik heb alles gezegd wat ik wilde zeggen. Ja goed. nee ik vind het gewoon gezellig hier en ik ben blij dat ik even mijn hart mocht luchten over eh dit”</i>
Doorstroming betaalde baan	Inductief	Het werken bij de algemene voorziening betekent een tijdelijke positie. De participant hoopt door te stromen naar betaald werk	Deze code is toegevoegd omdat verschillende participanten aangeven de algemene voorziening te zien als tussenstation	<i>“Ik ben wel op weg naar eh iets anders, een andere werkplek of ervaringsplek”</i>

Bijlage F: Vragenlijst

Beste deelnemer,

Mijn naam is Anna Bakker en ik schrijf een scriptie voor mijn opleiding sociologie. In opdracht van de gemeente Groningen ga ik onderzoeken welke invloed de Wiershoeck en Kringloop Plus hebben op hun deelnemers. Voor mijn scriptie wil ik graag gegevens verzamelen over alle mensen die werkzaam zijn binnen deze twee voorzieningen. Deze gegevens worden anoniem verwerkt en wil ik gebruiken om een vergelijking te maken tussen de Wiershoeck en Kringloop Plus.

Ik hoop dat u mee wilt werken en deze korte vragenlijst wilt invullen. Voor verdere vragen over dit onderzoek mag u mij altijd mailen op: a.bakker.17@student.rug.nl

Alvast bedankt voor het invullen.

Vriendelijke groet, Anna Bakker

---

1. Bent u:

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

2. Wat is uw leeftijd?

.....

3. Hoe lang bent u al vrijwilliger hier? (in jaren)

.....

4. Krijgt u een uitkering?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

5. Heeft u een participatiebaan?

- ☐ Ja - Hoeveel uur: .....
- ☐ Nee

6. Wat is uw hoogst behaalde opleiding?

- ☐ Geen
- ☐ Basisschool
- ☐ VMBO (VBO/MAVO/praktijkgericht)
- ☐ HAVO
- ☐ VWO
- ☐ MBO
- ☐ HBO
- ☐ WO
- ☐ Anders, namelijk: .....

7. Wat is de afstand van uw huis tot de Wiershoeck of Kringloop Plus?

..... km

8. Krijgt u professionele hulpverlening? (Denk aan: maatschappelijk werk, psychiatrische ondersteuning, thuiszorg, PGB ondersteuning)

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ In het verleden gehad nu niet meer

9. Heeft u een lichamelijke of mentale beperking?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Hartelijk dank voor het invullen.

Bijlage G: Checklist kwalitatief onderzoek (QOREQ)

Consolidated criteria for reporting qualitative studies (COREQ): 32-item checklist

Dit onderzoek is gedaan aan de hand van de 'QOREQ checklist' (Tong, Sainsbury & Craig, 2007).

Aan de meeste punten van de checklist zijn voldaan. De punten waar niet aan voldaan konden worden zijn hier kort besproken. Ten eerste was er bij één diepte-interview een tolk aanwezig waardoor het gesprek met de participant mogelijk beïnvloed werd. In punt 15 komt dit naar voren. Enerzijds heeft de aanwezigheid van de tolk gezorgd voor beter communicatie tussen de participant en de interviewer, maar anderzijds kunnen de vragen en antwoorden verkeerd geïnterpreteerd worden. Ten tweede is er geen feedback meer geweest van de participanten op de transcripten en/of de onderzoeksresultaten van dit onderzoek. Volgens punt 23 en 28 zou feedback van de participanten kunnen zorgen voor betere interpretatie van de resultaten. De participanten van de diepte-interviews zullen pas na het afronden van dit onderzoek de resultaten te horen krijgen. De overige punten zijn grotendeels uitgevoerd en beschreven in hoofdstuk 3.

No	Item	Guide questions/description
Domain 1: Research team and reflexivity		
<i>Personal Characteristics</i>		
1.	Interviewer/facilitator	Which author/s conducted the interview or focus group?
2.	Credentials	What were the researcher's credentials? <i>E.g. PhD, MD</i>
3.	Occupation	What was their occupation at the time of the study?
4.	Gender	Was the researcher male or female?
5.	Experience and training	What experience or training did the researcher have?
<i>Relationship with participants</i>		
6.	Relationship established	Was a relationship established prior to study commencement?

7.	Participant knowledge of the interviewer	What did the participants know about the researcher? e.g. <i>personal goals, reasons for doing the research</i>
8.	Interviewer characteristics	What characteristics were reported about the interviewer/facilitator? e.g. <i>Bias, assumptions, reasons and interests in the research topic</i>
Domain 2: study design		
<i>Theoretical framework</i>		
9.	Methodological orientation and Theory	What methodological orientation was stated to underpin the study? e.g. <i>grounded theory, discourse analysis, ethnography, phenomenology, content analysis</i>
<i>Participant selection</i>		
10.	Sampling	How were participants selected? e.g. <i>purposive, convenience, consecutive, snowball</i>
11.	Method of approach	How were participants approached? e.g. <i>face-to-face, telephone, mail, email</i>
12.	Sample size	How many participants were in the study?
13.	Non-participation	How many people refused to participate or dropped out? Reasons?
<i>Setting</i>		
14.	Setting of data collection	Where was the data collected? e.g. <i>home, clinic, workplace</i>
15.	Presence of non-participants	Was anyone else present besides the participants and researchers?
16.	Description of sample	What are the important characteristics of the sample? e.g. <i>demographic data, date</i>
<i>Data collection</i>		
17.	Interview guide	Were questions, prompts, guides provided by the authors? Was it pilot tested?

18.	Repeat interviews	Were repeat interviews carried out? If yes, how many?
19.	Audio/visual recording	Did the research use audio or visual recording to collect the data?
20.	Field notes	Were field notes made during and/or after the interview or focus group?
21.	Duration	What was the duration of the interviews or focus group?
22.	Data saturation	Was data saturation discussed?
23.	Transcripts returned	Were transcripts returned to participants for comment and/or correction?
Domain 3: analysis and findings		
<i>Data analysis</i>		
24.	Number of data coders	How many data coders coded the data?
25.	Description of the coding tree	Did authors provide a description of the coding tree?
26.	Derivation of themes	Were themes identified in advance or derived from the data?
27.	Software	What software, if applicable, was used to manage the data?
28.	Participant checking	Did participants provide feedback on the findings?
<i>Reporting</i>		
29.	Quotations presented	Were participant quotations presented to illustrate the themes / findings? Was each quotation identified? e.g. <i>participant number</i>
30.	Data and findings consistent	Was there consistency between the data presented and the findings?
31.	Clarity of major themes	Were major themes clearly presented in the findings?

32.	Clarity of minor themes	Is there a description of diverse cases or discussion of minor themes?
-----	-------------------------	--

Bijlage H: Analyses kwantitatief onderzoek

De vragenlijst is als volgt in SPSS ingevoerd:

1. 0 = man, 1 = vrouw
2. Leeftijd in getal
3. Jaren werkzaam in maanden (getal)
4. Werkuren in getal
5. 0 = geen uitkering, 1 = uitkering
6. 0 = geen participatiebaan, 1 = participatiebaan
7. 0 = laag (lbo, mavo, vmbo, avo-onderbouw (eerste drie jaren van havo en vwo)
1 = middelbaar (havo, vwo, mbo)
2 = hoog (hbo, wo)
8. Afstand in km
9. 0 = wel professionele ondersteuning
1 = professionele ondersteuning gehad
2 = geen professionele ondersteuning

SPSS syntax

T-TEST GROUPS=Groep(0 1) /MISSING=ANALYSIS /VARIABLES=Geslacht Leeftijd
Werkmaanden Werkuren Uitkering Participatiebaan Urenparticiperen Opleiding Opleidinganders
Afstand Professioneleondersteuning/CRITERIA=CI(.95).

Group Statistics

	Wiershoeck of Kringloop Plus	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Bent u man of vrouw?	Wiershoeck	21	,52	,512	,112
	Kringloop Plus	29	,52	,509	,094
Wat is uw leeftijd	Wiershoeck	21	50,48	15,616	3,408
	Kringloop Plus	29	50,90	13,189	2,449
Hoe lang bent u al vrijwilliger	Wiershoeck	19	53,68	64,225	14,734
	Kringloop Plus	26	22,08	18,066	3,543
Hoeveel uur werkt u bij de	Wiershoeck	21	12,90	6,595	1,439
Wiershoeck of Kringloop Plus	Kringloop Plus	28	16,39	7,908	1,495
Krijgt u een uitkering?	Wiershoeck	21	,24	,436	,095
	Kringloop Plus	28	,25	,441	,083
Heeft u een participatiebaan?	Wiershoeck	21	,86	,359	,078
	Kringloop Plus	29	,83	,384	,071
Hoeveel uur?	Wiershoeck	3	17,33	2,309	1,333

	Kringloop Plus	5	18,40	3,578	1,600
Wat is uw hoogst behaalde opleiding	Wiershoeck	21	1,00	,632	,138
	Kringloop Plus	29	,55	,632	,117
Anders, namelijk	Wiershoeck	0 ^a	.	.	.
	Kringloop Plus	0 ^a	.	.	.
Hoe ver woont u van de Wiershoeck of Kringloop Plus	Wiershoeck	21	4,952	7,0034	1,5283
	Kringloop Plus	27	4,122	7,5342	1,4500
Krijgt u professionele hulpverlening? (Denk aan: Maatschappelijk werk, psychiatrische ondersteuning, thuiszorg, PGB)	Wiershoeck	20	,50	,513	,115
	Kringloop Plus	27	,78	,641	,123

a. t cannot be computed because at least one of the groups is empty.

Independent Samples Test

Levene's Test
for Equality of
Variances

t-test for Equality of Means

95% Confidence
Interval of the
Difference

		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Bent u man of vrouw?	Equal variances assumed	,008	,928	,045	48	,964	,007	,146	-,287	,300
	Equal variances not assumed			,045	43,091	,964	,007	,146	-,288	,301
Wat is uw leeftijd	Equal variances assumed	2,094	,154	-,103	48	,918	-,420	4,083	-8,630	7,790
	Equal variances not assumed			-,100	38,635	,921	-,420	4,197	-8,911	8,070

De kracht van de algemene voorziening - A. Bakker

Hoe lang bent u al vrijwilliger	Equal variances assumed	18,635	,000	2,392	43	,021	31,607	13,213	4,961	58,253
	Equal variances not assumed			2,086	20,093	,050	31,607	15,154	,005	63,209
Hoeveel uur werkt u bij de Wiershoeck of Kringloop Plus	Equal variances assumed	1,936	,171	-1,638	47	,108	-3,488	2,130	-7,773	,797
	Equal variances not assumed			-1,681	46,414	,099	-3,488	2,075	-7,663	,687
Krijgt u een uitkering?	Equal variances assumed	,036	,851	-,094	47	,926	-,012	,127	-,267	,243
	Equal variances not assumed			-,094	43,472	,925	-,012	,127	-,267	,243
Heeft u een participatiebaan?	Equal variances assumed	,310	,580	,276	48	,784	,030	,107	-,186	,245
	Equal variances not assumed			,279	44,921	,781	,030	,106	-,184	,243
Hoeveel uur?	Equal variances assumed	1,252	,306	-,455	6	,665	-1,067	2,345	-6,805	4,671
	Equal variances not assumed			-,512	5,846	,627	-1,067	2,083	-6,196	4,062
Wat is uw hoogst behaalde opleiding	Equal variances assumed	3,154	,082	2,475	48	,017	,448	,181	,084	,812
	Equal variances not assumed			2,475	43,221	,017	,448	,181	,083	,813

Hoe ver woont u van de Wiershoeck of Kringloop Plus	Equal variances assumed	,002	,967	,390	46	,698	,8302	2,1264	-3,4500	5,1103
	Equal variances not assumed			,394	44,485	,695	,8302	2,1067	-3,4142	5,0745
Krijgt u professionele hulpverlening?	Equal variances assumed	,052	,821	-1,596	45	,118	-,278	,174	-,628	,073
(Denk aan: Maatschappelijk werk, psychiatrische ondersteuning, thuiszorg, PGB)	Equal variances not assumed			-1,650	44,679	,106	-,278	,168	-,617	,061

SPSS syntax

SORT CASES BY Groep. SPLIT FILE LAYERED BY Groep.

FREQUENCIES VARIABLES=Geslacht Leeftijd Werkmaanden Werkuren Uitkering Participatiebaan Urenparticiperen Opleiding Opleidinganders Afstand Professioneleondersteuning
/FORMAT=NOTABLE/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN
MEDIAN/ORDER=ANALYSIS.

SPLIT FILE OFF.

Om descriptieve gegevens te verzamelen over de Wiershoeck en Kringloop Plus, zijn de beide groepen in de data gesplitst. Vervolgens konden de gegevens van zowel de Wiershoeck als Kringloop Plus apart van elkaar geanalyseerd worden.

Statistics

SUSPECTIES												Krijgt u professionele hulpverlening? (Denk aan: Maatschappelijk werk, psychiatrische ondersteuning, thuiszorg, PGB)
Wiershoeck of Kringloop Plus		Bent u man of vrouw?	Wat is uw leeftijd	Hoe lang bent u al vrijwilliger	Hoeveel uur werkt u bij de Wiershoeck of Kringloop Plus	Krijgt u een uitkering?	Heeft u een participatiebaan?	Hoeveel uur?	Wat is uw hoogst behaalde opleiding	Anders, namelijk	Hoe ver woont u van de Wiershoeck of Kringloop Plus	
Wiershoeck	N	21	21	19	21	21	21	3	21	0	21	20
	Valid											
	Missing	0	0	2	0	0	0	18	0	21	0	1
	Mean	,52	50,48	53,68	12,90	,24	,86	17,33	1,00		4,952	,50
	Std. Deviation	1,00	52,00	24,00	12,00	,00	1,00	16,00	1,00		3,000	,50
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00	16,00	,00	1,00	16,00	,00		2,000	1,00
Kringloop Plus	N	29	29	26	28	28	29	5	29	0	27	27
	Valid											
	Missing	0	0	3	1	1	0	24	0	29	2	2
	Mean	,52	50,90	22,08	16,39	,25	,83	18,40	,55		4,122	,78
	Std. Deviation	1,00	52,00	18,00								

ⁱ Een indicatie is een verwijzing voor professionele hulpverlening die is afgestemd op de persoonlijke situatie

ⁱⁱ Informatie uit interne bron Gemeente Groningen